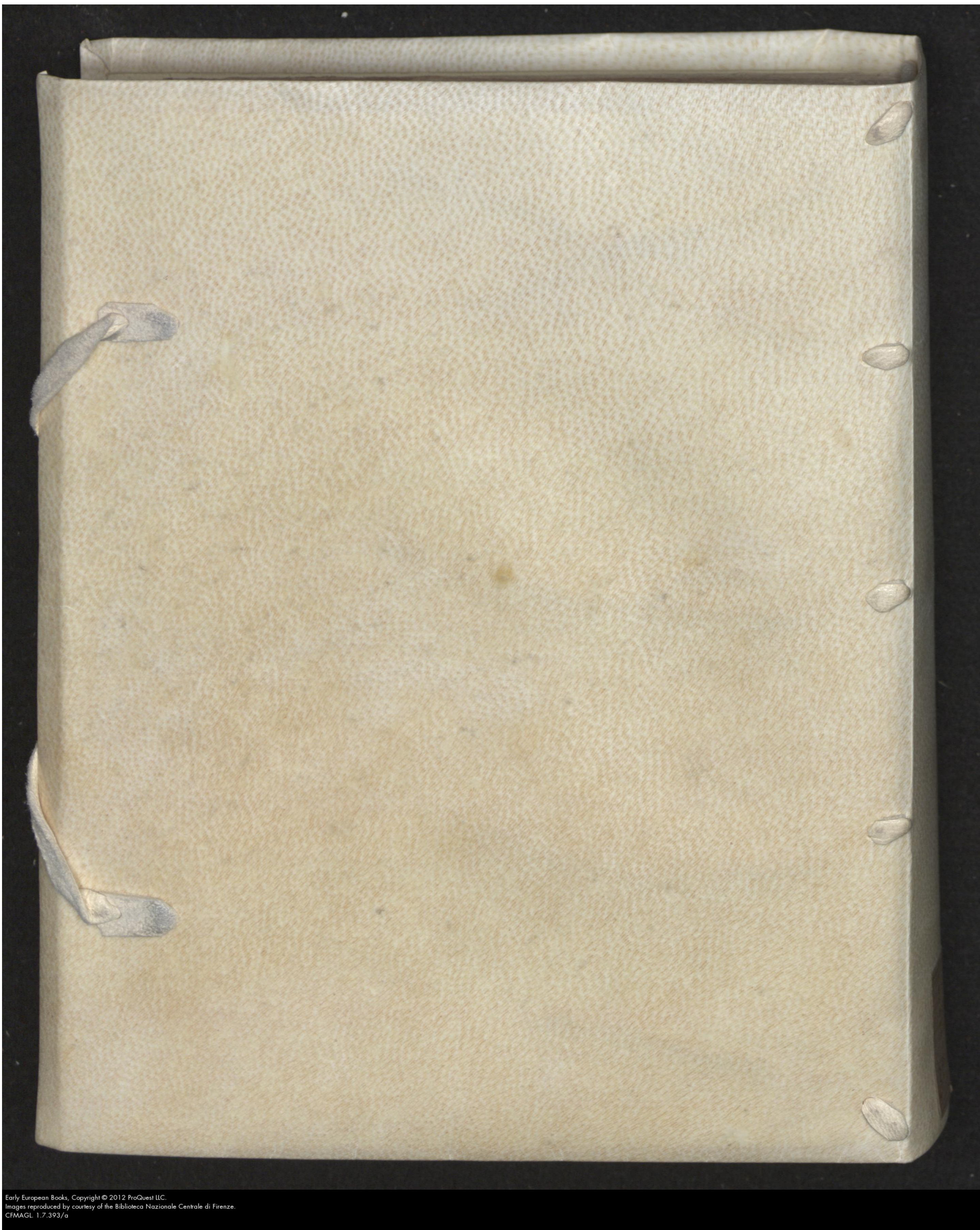

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/a

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.393/a

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/a

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.393/a

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.393/a

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.393/a

1. 7. 393
d.

Q. D. O. M. B. V.

FAVENTE

IVVENTVTIS PRINCIPE

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

DOMINO

IOHANNE VVILHELMO

SAXONIÆ DVCE

MEMORABILIA
HISTORIÆ
GOTHANÆ

EXPLICABVNT

CASPAR SAGITTARIVS D.
HISTORICVS SAXONICVS P. P.
ET
M. ESAIAS THILO
GOTHANVS.

TYPIS NISIANIS.
ANNO CIϽ IϽC LXXXIX.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.393/d

NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, CONSULTISSIMIS, PRUDENTISSIMISQUE VIRIS

DOMINIS

CONSULIBUS

ET

SENATORIBUS

ANTIQUÆ AC INCLUTÆ URBIS

GOTHÆ

HISTORIÆ PATRIÆ
MEMORABILIA

observantisſime
dicat

RESPONDENS.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Præfatio.

SAncte affirmare poſſum, per complures annos, quibus in docendis, ſcribendisqve rebus geſtis occupor, nullius hiſtoriæ tractationem, præ Gothana, mihi ſvaviorem, nullius expeditam mihi fuiſſe magis. Et vero licet illam ipſam jucunditatem, ex felici collectionis, ſcriptionisqve ſucceſſu potisſimum hauſerim; factum tamen fuit neſcio qvomodo, ut inter tot ac tantos, ex multiſariis antiqvis, mediis, recentibusq; ſcriptis excerpendi, excerpta digerendi, digeſta reformandi, labores, nullum mihi obrepſerit tædium, nulla me moleſtia affecerit; imo in illis ipſis, qvi me inter has curas invaſerunt morbis gravibus, poſt lætificam Sacro-ſancti Spiritus gratiam, ex hac hiſtoria ſemper aliqvod levamen ſenſerim.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Vt autem ſciat, lector benevolus, qvid me ad ſcribenda Gothana moverit, qvibus præſidiis fuerim adjutus, & qvid porro in illis ſit agendum, ſingula brevibus recenſere animus eſt Annus jam fere abiit, qvod carpento vectus Vinariam, comitem itineris haberem, pium, probum, doctumqve juvenem, Eſaiam Thilonem, civem non modo Gothanum, ſed & claris, ac de Eccleſia Req; publica Gothana optime meritis majoribus ſatum. Et is qvidem, cum per alios familiares ſermones exponeret, qvod jam fere per qvinqvennium Salanæ Academiæ alumnus, atqve a SERENISSIMO DVCE FRIDERICO multis magnisq; gratiis, ab aliis item Mæcenatibus & Patronis variis beneficiis auctus & ornatus, nondum tamen publicum doctrinæ ſpecimen exhibuerit; ſponte mea eidem pollicebar, fore, ut ſi de patria ejus Gotha ἀξιομνημόνευτα mihi darentur colligere, eadem in formam diſſertationis Academiæ redacta, typisqve exſcripta, more in Academiis recepto, ipſo Reſpondente examinarentur. Qvæ res qvantopere

pere affecerit optimum, meiq; amantissimum Iuvenem, qviq; ultra qvadriennium in meis vixerat ædibus, dici satis non potest: præsertim qvando ne teruncium, vel pro præsidiaria opella, vel operis typographicis soluturum intelligeret. Sic igitur deliberatum fixumq; erat apud animum meum, Antiqvitates Gothanas primum conscribere, ac porro in media, ac recentiori hujus urbis historia elaborare. Iam brevi post in nobili qvadam & honesta valde Facultatis Philosophicæ causa Gotham profectus, propositum meum cum Nobilissimo Amplissimoq; Viro, Iacobo VVeitzio, Philos. & Med. Doctore, ac Cos. Gothano optime merito, communicavi: a qvo tantum aberat, ut cœpta improbaret mea, ut potius sponte currenti calcar adderet, ac suum Collegarumq; Coss. qvin totius Senatus studium in sufficiendis scripturis necessariis polliceretur. Qvamobrem spei plenus Meinungam, ac mox Coburgum adii, paulo ante solemnia Inauguralia RECTORIS NOSTRI MAGNIFICENTISSIMI Ienam reversus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Tertio abhinc die ab intimi Conſilii Aſſeſſoribus conſiliariis ad auſpicandam, ſive novam hiſtoriam Hennebergenſem, ſive ſupplenda Spangenbergiana, revocabar Gotham: ubi, Iſenaco, qvo me potiſſimum valetudo, D. Paulini uſurus conſilio, traxerat, redux, gravius cœpi ægrotare: nec tamen tam difficulter, ut hic atq; alibi nonnulli opus habuiſſent de morte mea ſomnia ſibi fingere. In illa ipſa ægritudine poſtqvam lineamenta operis Hennebergici confeciſſem, ſerio cœpi de colligendis rebus Gothanis cogitare, atq; ex variis Bibliothecæ, ut & Archivi Ducalis libris ſcripturisq; aliis, ſed & ex Senatus Gothani documentis literariis excerpere, qvæ uſui futura crederem. At enim cum meum de ſcribenda hiſtoria Gothana conſilium aliis Mæcenatibus, Fautoribus & Amicis innoteſceret, partim præſenti ſuggeſſerunt multa ſingularia, partim Ienam feliciter reverſo plurima transmiſere. Sic itaqve Auguſto menſe primum admovi manum ſcribendis Annalibus, medio Octobri colophonem impoſui. Vt autem omnia procederent rectius,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Thiloni meo auctor fui, ut mea curatius describeret, eoqve historiam patriam sibi redderet familiarem: id qvod ab eo factum est perdiligenter: ac tum hoc apographum Gotham misi ad D. Hieronymum Brücknerum, SERENISSIMO DVCI FRIDERICO a consiliis, ICtum, genere, doctrina, meritis, scriptis excellentem: qvi porro hoc scriptum cum pluribus aliis doctis & prudentibus viris communicavit: qvorum nemo fuit, qvi non suam ad hos Annales symbolam adjecerit. Etsi vero pro navata opera singulis mirifice me obligatum, fateor, non possum tamen non impense laudare trigam virorum clarissimorum, qvi in contexenda historia Gothana magnopere me adjuverunt. Sunt autem Fridericus Rudolphi, proxime laudato, sed nunqvam satis laudando DVCI FRIDERICO a Secretis, M. Iohannes Balthasar Strobelius, & M. VVilhelmus Ernestus Tentzelius, uterqve Gymnasii Gothani Professor, alter Conrector, alter Alumnorum Inspector: in qvorum veras laudes plura dicerem, modo vel summa eorum modestia id ferret,

vel

183

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

vel ipſe omnem aſſentandi ſuſpicionem vellem declinare. Neqve tacui tamen, qvæ eloqvenda fuerunt, in hoc ipſo, qvod nunc in lucem venit Hiſtoriæ Gothanæ Compendio. Compendio, inqvam. Nam ex Annalibus Gothanis, pridem, ceu dixi, affectis, hanc ſcriptiunculam contraxi: qvam brevi, ceu ſpero, excipiet Hiſtoria Gothana plenior, multis memorabilibus, ac potisſimum variis diplomatibus, aliisqve optimæ notæ ſcripturis diſtincta. Nec tamen hic ſtabit qvaliscunqve mea induſtria: ſed, qvam primum reliqva ſcopo meo inſervitura congeſſi, Germanicum de Gotha, rebusqve Gothanis conſcribam opus, inter cetera juſtam Vitæ ERNESTI PII, ſed & felicis regiminis SERENISSIMI DVCIS FRIDERICI, tum vivo Patre, tum ab exceſſu Ejus, hiſtoriam repræſentaturum. Ad hæc elucubranda, ut DEVS OPT. MAX. vitam ac valetudinem, ſed & Magnatum gratiam, porro mihi indulgeat, ſi mea aliqvid eſſe putas, vovebis lector benevole. Scribebam Ienæ die XIX. Dec. Anno CIↃ IↃC LXXXVIII.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

MEMORABILIUM HISTORIÆ GOTHANÆ

CAPUT I.

DE NOMINE ET ORIGINIBUS URBIS.

§. I.

GOTHAM inter primarias Thuringiæ urbes non postremam, multisqve dotibus nobilitatam, Gothicæ genti, uti ortum, ita nomen debere, multi docti viri crediderunt.

Certe Philippus Melanchthon id fecit, ac aliqvoties in publicis prælectionibus Academicis professus est, *GOTHAM* & *GOTTINGAM* a *GOTHIS* extructas esse. Reinerus Reineccius de Origine *Misenorum*: *Nec dubium GOTHAM Turingorum a GOTHIS esse denominatam.* Marcus Wagnerus Frimariensis in *Narratione Historica de Gotha*, qvæ libello ejus *de Regno Thuringiæ in Pagos diviso*, jungitur: *Certissime verum est* (verba sunt Auctoris, sed ex germanicis latine versa:) *& ex fide dignis demonstrari potest documentis, GOTHAM a GOTHIS qvi ex Scandinavianis insulis ab indigenis veris Germanis & Tuiscone illo descendunt, suum accepisse nomen.* Bartholomæus Hübnerus, Med. D. in Epist. ad Wagnerum: *Postea GOTHOS in his terris mansisse, indicio est, qvod Theodericus de Berna Gothorum rex, sororis suæ filiam Regi Thuringorum in matrimonium dedit, proculdubio, ut gentis vestigia conservarentur: in quem finem & urbes Gottingen & Gotha conditæ sunt.*

A Sebastia-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Sebaſtianus Münſterus *Coſmographiæ lib. III. cap. CCCCXXI. Putant nonnulli, Thuringos primas origines ſuas debere GOTHIS, qui in hac provincia GOTHÆ urbi nomen dederint.* Matthæus Dreſſerus, *de præcipuis Germaniæ Vrbibus: GOTHA Duringiæ urbs ad Linam flumen - - a GOTHIS populis condita, qvemadmodum & Gothinga in Saxonia, in tranſitu fortaſſe in Italiam.* Wolfgangus Heiderus *Oratione I. de Thuringia: GOTHICUM fuiſſe populum,* (Thuringicum) *Gotha urbs indicio eſſe poteſt, qvæ dubio procul Gothorum nomen, ſicut & Gottinga refert* Stephanus Ritterus, *Coſmographiæ Proſometricæ lib. IV. GOTHA nomen ſortita eſt a Gothis, vetuſtis & ferociſſimis Germaniæ populis* Sebaſtianus Schröderus, *in Hiſtorica Orbis Deſcriptione: GOTHA ad Linam flumen ſita - a GOTHIS populis, qvi alias ſedem ſuam in GOTHIA Europæ regione Danis & Norvvegis finitima habuerunt, in tranſitu fortaſſe in italiam condita.* Sed & Poetam audiamus, Johannem Schoſſerum, in *Inſignibus clarorum virorum,* ubi de *Pede Vrſino* Stigelii:

Vrbs jacet a veteri GOTTHORUM nomine dicta
Ad vada non unqvam laudibus orta, Lini.

§. II. Iiſdem etiam Gothis Grimmenſteinianæ arcis urbi incumbentis (hanc Grunenſteinium olim dictum, aliqvi affirmant) origines a nonnullis tribuuntur. Dreſſerus d.l. *Ædificata eſt ab iisdem GOTHIS etiam caſtellum urbi pene contiguum, qvod Grunenſtein, hodie GRIMMENSTEIN dicitur.* Wagnerus d.l. *Præterea GOTHI ibidem condiderunt parvum caſtellum, quod appellarunt GRIMMENSTEIN, olim Grunenſtein, a veteribus Grunonibus ita dictum, qvi populus fuere fortis ac bellicoſus, in bellis, prælиis, adverſus hoſtes probe exerciti.* M. Adrianus Beierus *in Syllabo Rectorum Ienenſium lib. V.* Arx *hodie Friedenſtein, olim Grimmenſtein, rectius* Grunenſtein/ *a Grunonibus ejusdem conditoribus.* Verum ſicuti *Grunonum* nulla apud antiqvos ſcriptores exſtat memoria, ita *Grunenſteinii* nomen an in ulla habeatur veteri Notitia, ambigo. Sunt qvi a viridi colore, qvo tinctum credunt præcipuum antqvi caſtri palatium, hoc nomen derivant: at neſcio qvo fundamento.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

§. III. Qvid? quod insignia Gothorum qvondam hic reperta, non leve opinioni illi robur conciliare videantur.

Heiderus dicta *Oratione*: Ante *aliqvot jam annos cum pervetusta turris in foro Gothano dirueretur, duobus lapidibus, alteri quidem draconis imaginem, sed alteri figuram agni insculptam offenderunt: qvæ monumenta in vestibulo domus publicæ, sub qua tabernæ rerum venalium reponentes, & inserentes muro hos rhytmos adscri fere:*

Als man abbrach den alten Thurm/
Daran stund diß Lamb und Lindwurm/
Das Lamb die Gothen geführet han zu Friedens-Zeiten
Den Lind-Wurm wider ihre Feinde in Sturm und Streiten.

M. Iohannes Helderus, Rector Gothanus, *Oratione MS. de Vrbe Gotha*, qvam mecum communicavit Vir Nobilissimus atqve Amplissimus, Fridericus Rudolphi, Serenissimo Saxoniæ Duci FRIDERICO a Secretis; *Philippus dixit, Gotham a Gothis extructam esse, idque signis facile probari posse, quæ hic viserentur, agno nimirum & dracone. GOTTI enim (quos Germanos fuisse plerique sciptores putant) pacis tempore agnum, belli vero Draconem in vexillis suis habuisse dicuntur. Atqve hæc signa, quæ olim in D. Iacobi Sacello inventa fuerunt, hoc tempore in rei memoriam novo mercatorum theatro sunt inclusa.* Videantur porro Wagnerus, Abrahamus Sauerus, in Opere germanico *de Vrbibus*, Balthasar Schumannus, Pastor Ernstrodanus, in *Concionibus* (uti vocat) *Sylvaticis*, in hac Salana anno cIↃ IↃCVII. excusis, Martinus Zeillerus in *Itinerario Germanico*. Turris illa, quam memorant Scriptores, inter præsentem curiam & diversorium a Nola nomen habens olim sita, a sacrario S. Iacobi, (ut puto) der Capellthurm dicta fuit. Qva sublata, lapis tamen servatus, & domui mercatoriæ insertus fuit: ac hodie conspicitur supra valvas curiæ, sub fenestris conclavis Senatorii ad dictum diverso-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

rium vergentibus, ſuperſtite cum inſignibus ſcriptura illa rhythmica.

§. IV. Verum qvamvis non negaverim, Gothæ nomen a Gothica gente derivandum, non video tamen, qvi probari poſſit liqvido, hæc ipſa inſignia ad Gothos eſſe referenda.

Nondum certe vel a Melanchthone, vel ab aliis oſtenſum eſt, qua fide nitatur opinio illa. Neqve enim puto traditionem haud ſatis antiquam in hac cauſa ſufficere.

§. V. Præterea difficillimum fuerit, demonſtrare, qvo tempore Gotha a Gothis ſit condita: qvamvis non plane ſit improbabile, id factum eſſe Hermenfridi Thuringorum Regis temporibus.

Etſi enim multi de tranſitu *Gothorum* per Germaniam, ac ſpeciatim Thuringiam noſtram, in Italiam loqvuntur: nemo tamen hunc a nato Servatore contigiſſe, vel teſtimoniis optimorum ſcriptorum, vel argumentis idoneis oſtenderit. Qvod ſi autem qvis dixerit, ex Italia in Germaniam, Thuringiamqve remigraſſe *Gothos*, impenſe iterum falletur. Qvam in rem omnino legendus eſt Vir Illuſtris, David Peiferus, Cancellarius Saxonicus, ſumme has etiam literas doctus, in lectiſſima *Rerum Lipſienſium Hiſtoria* nuperrime a celeberrimo Viro Adamo Rechenbergio edita. Et qvid vetat, qvo minus aliqva adſcribamus? *Nec unqvam poſtea,* inqvit, *aut Weſt-Gothi ex Hiſpania, aut Oſt Gothi ex Italia in Germaniam populariter remigravere. Nec ego ex eorum autorum numero, qvi novam hanc de Duringis & Miſnenſibus opinionem libera magis conjectura, qvam idoneis ſcriptoribus & literis, hiſtoriæ inſeruerunt, adeo imperitum antiqvitatis qvemqvam crediderim, ut Gothos poſt regum Alarici & Theodorici mortem, aliunde profectos, eam oram, quæ hodie Duringia nominatur, occupaſſe, pro certo habeat. Qvam opinionem qvi pertinaciter tueri velit, eum definire oportet certum tempus, quo primum in Duringia, Cattis*

aut

aut sponte emigrantibus, aut vi agro pulsis Gothi consederint. Vt tamen sit, in qvo pro tempore acquiescamus, aliqvid esse putabimus Hubnerianam conjecturam, ab illis *Gothis* nomen accepisse *Gotham*, qui cum Amalberga, Theodorici Ostro-Gothorum in Italia Regis sororis filia, Hermenfridi Thuringici Regis sponsa in has terras venere. Qvod si vero qvis certiora attulerit, utique & nobis, & aliis hac de re sollicitis magnam fecerit gratiam.

§. VI. Quibusdam Gotha idem est ac Ghottau, sive gute/ aut etiam **Gottes Au:** eo quod in solo fœcundo sit condita, atque amœno.

Adscribam quædam Wagneri, sed Germanice, prout concepit: Also haben die GOTHI anfänglich die Stadt Gotha gestifftet/erbawet/ und mit Volck besetzet / da GOtt soll haben eine Awe/ das ist/ ein Ort/ darinn man ihn allein soll erkennen. ‥ Darauff haben nun die ersten Stiffter ihre Untersassen weisen und leiten wollen / darnach auch Guth Awe/ derhalben genennet/daß die Unterthanen allda in einer guten Awen/ das ist/was zu erhaltung Menschlichen Geschlechts Leibs Nothdurfft von nöthen/ bedencken sollen/ das es von GOtt alles herkomme. Et alia *Schumanni* Pastoris ex *Sermonibus Sylvaticis*: (**Den Wald-Predigten:**) Gotha soll daher den Namen haben/ daß sie Gotha/ gleich als guthe Aw genennet werde/ von wegen des trachtigen guten Landes / und fruchtbaren Bodens/ auch von wegen grosser Beqvemligkeit/deß dabey/oder doch davon nicht weit liegenden Thüringischen Waldes. Aliud etymon sufficit Jeremias Wittichius, in Notis ad *Geographiam metricam Gothæ. Alii*, inqvit, *a Subjecto Dei habitaculo, quod GOTHÆ DEUS HABITET, quasi GOTTDA, deducunt.* Sed qvis non videt, leves has esse conjecturas, & parum habentes roboris?

§. VII Sunt qvi Gothæ nomen a Gothardo Abbate Hersfeldensi, post Hildesiensi Episcopo, velint

derivare: qvibus sigillum civitatis, Gothardi nomen cum imagine ostendens, videtur favere.

Helderus in *Oratione de Gotha*: Alii *malunt GOTHAM urbem factam temporibus Ottonis II. a S. GOTHARDO Abbate Hirsfeldensi (a qvo urbis nomen qvidam & deducunt,) qvi deinde anno Christi 1006. ab Heinrico sancto primus Episcopus Hildesheimensis est factus. Et quia olim, sicut in Papatu usitatum fuit, urbs hæc* D. GOTHARDVM *patronum habuit, & adhuc ejusdem* GOTHARDI *imagine in sigillo utitur, multa insuper tributa nostri cives & vicini agricolæ qvotannis Hirsfeldensi solvunt, hæc qvoque opinio a vero non aliena videtur.* Qvod ad sigillum urbis attinet, duplex ejus vidi ectypon: qvorum alterum repræsentat *Gothardum*, Episcopali habitu indutum, dextra pedum, sinistra librum tenentem, inqve solio residentem, addito dextro lateri S. GOTHE, sinistro HARDVS, & in orbiculo imaginem cingente, SIGILLVM CIVIVM IN GOTA. Alterum eundem exhibet *Gothardum*, dextra codicem, sinistra pastoralem baculum ostentantem, cujus latus claudunt turres duæ minores. Iam etiam videas formam hujus *Gothardi* in apice hydrophylacii publici in foro erectam: & credo plures ejusmodi statuas ante feralia incendia Gothæ fuisse visas. Quæ tamen ad fores veteris curiæ locum habet, non tam *S. Gothardum*, qvam alium opulentum virum, qvi pusionibus pauperculis in necessitate publica de panibus prospexit, videtur ostendere: prout me docuit diligentissimus patriæ antiqvitatum investigator, M. Iohannes Balthasar Strobelius, Gymnasii Gothani Conrector clarissimus. Huc accedit, qvod olim ex bona parte agrorum Gothanorum Hersfeldense monasterium certum acceperit censum: id qvod forte a *Gothardi* temporibus derivandum, aut ejus de Gothanis bene meriti memoriæ datum est. Et nescio annon huc referas, qvod Augustiniani, qvi *Gothæ* erant, Eremitæ monachi anno 1495. *S. Gothardum* salutent *præcipuum suum Dominum* ihren Haupt Herren; & dum vigeret papalis superstitio,

qvotan-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

qvotannis Gothæ in memoriam ejus processionem institutam fuisse accepi. Floruit autem *Gothardus* sæculo exeunte X. ac ineunte XI. monachus anno 991. factus. Anno 1005. Bernhario Hersfeldensi Abbati, anno 1022. Bernhardo Episcopo Hildesheimensi successit, annoqve 1038. vivere desiit: uti clarum est ex Lamberto Schafnaburgensi. Vitam S. Gothardi, inter *Sidera Illustrium & sanctorum Virorum, qui Germaniam præsertim magnam olim gestis rebus ornarunt*, qvinto loco edidit, notisqve illustravit doctissimus Iesuita *Christophorus Browerus*. De *Gothardi* in *Gotham* meritis qvædam, sed per nebulam qvasi vidit Marcus Wagnerus: cui tamen, qvis & qvalis fuerit, non constitit: qvod merito miramur in homine, qvi tot bibliothecas perreptaverat, tot vitas sanctorum in gratiam collectorum centuriarum Magdeburgensium, excusserat. Idem etiam laudat seqvens distichon Henrici Rathgebii:

Gotha tibi Gothard datus est, ut regula vitæ
Totius a Gothis sit maneatqve Deo.

Et aliud alibi me legere memini:

A trucibus Gothis Gotha non sibi vendicat ortus,
Sed vigili a Gothard, qvi sacra verba sonat.

VIII. Nondum mittimus nomen Gothæ. Nam si Meingothus Hersfeldensis Abbas urbis esset conditor, ex suo forsan nomine nomen ei imposuisset.

Georgius Fabricius *Originum Saxonicarum lib. III. Eodem tempore* (Ottonis I.) *Meingothus Abbas Hirsveldius WACHSENBVRGVM ædificat: qvi etiam* (*ut annales Erfurdiani testantur,*) *GOTHAM urbem condidit.* Fabricium sequitur Sethus Calvisius *in Opere Chronologico*. Huc qvoqve pertinent ista Dresseri: *Sunt qvi ab Abbate Hirsfeldensi constructam esse GOTHAM & WACHSENBVRGVM autumant.*

IX. Qvi primus anno ↄↄCCCCXXIII. Gotham conditam esse tradidit, forte ad Heinricum Aucupem Germaniæ

niæ Regem respexit, tot urbium per Thuringiam & Saxoniam conditorem atqve auctorem.

Natalem hunc annum *Gothæ* faciunt Münsterus, Sauerus, & in *Lexico Geographico* Ferrarius. Sed hic tamen simul ad *Gothos* refert perperam. Sic etiam *M. Heinricus Fraxineus* Gothanus, Poeta laureatus, diserte asserit in qvodam carmine, ab *Heinrico Aucupe* laudato anno *Gotham* esse conditam. Nimirum qvæ antea, fortean a *Gothis* constructa esset villa, nunc formam urbis accepisset. *Villæ* autem vel id propter memini, quia de hac *Myconium* in *Chronicis Isenacensibus* qvædam reperisse volunt. Sic enim Helderus: *Scribit reverendus vir, D. Fridericus Myconius, hujus olim Ecclesiæ antistes vigilantissimus, se anno 1530. in Chronicis Isenacensibus legisse, quod ante annos septingentos, hoc est, anno post natum Christum 830. gubernatores Thuringiæ & Misniæ convenerint, seu, ut nos jam loqui solemus, diem provincialem egerint, in VILLA GOTHA: qvibus verbis manifeste colligitur, Gotham antiquitus vicum seu pagum fuisse.* At vero qvi statum hujus temporis Thuringicum, qvem in *Antiqvitatibus Ducatus Thuringici* fuse nuper descripsimus, consideraverit penitius, non multum tribuet huic narratiunculæ. Neqve tamen, si circumstantiarum una vel altera fefellerit, ipsam rem omnino sustulerim.

X. Qui ad Wilhelmum, Præsulem Moguntinum Ottonis I. filium conditæ urbis gloriam referunt, procul dubio decepti sunt putido recentium commento, de tota Thuringia huic Archiepiscopo a Patre dono data.

Dresserus: *Duringiæ Chronicon a Wilhelmo Moguntino Præsule conditam esse GOTHAM, circa annum 964. memorat. Reparata fortasse ab eo est, vel ampliata atqve ornata. Otho enim Imperator tradidit illi Archiepiscopo Wilhelmo fratri suo* (filio dicere debuit) *Duringiam & Hassiam. Ex quo verisimile est, Wilhelmum ad extruendam GOTHAM partem bonam magnamqve attulisse.* Ritterus: *Condita perhibetur a Gvilielmo ArchiEpiscopo Moguntino circa annum* χριϛογονίας *964. utpote cui a suo fratre,*

Ottone

CAPUT II.

DE DOMINIS VRBIS.

§. I.

Prius quam in manus celsissimorum Landgraviorum veniret Gotha, Schvvartzburgicis, & deinceps Arnshaugiis Comitibus paruisse volunt.

Georgius Fabricius *d. l.* GOTHAM *Suvartzeburgii & Arnshaugiæ Comites, demum Turingiæ Landgravii possederunt.* Dresserus: *Fuit in potestate Comitum Schwartzburgensium. Id quod insigne duorum ferorum hominum, qvod in domo qvadam publica conspicitur, indicat. Ab his in jus & ditionem Turingiæ Landgraviorum concessit, & adhuc manet.* Ritterus: *Olim etiam subjecta fuit Comitibus Schwartzburgicis, veluti illud comprobant indicia duorum Sylvanorum in loco urbis publico pictorum: post hosce pervenit in potestatem Landgraviorum Turingiæ.* Verum nisi potiori hæc sententia nititur fundamento, nondum ei possum accedere. Neque enim biga hirsutorum virorum inter insignia Schvvartzburgica locum habet, sed tantum latus qvandoque occupat utrumque: quod & fit in Ducum Saxonicorum clypeis. Et fac Schvvartzburgicorum Comitum fuisse hæc insignia, & in publico qvoqve loco statuta: num exin prono statim fluit alveo, *Gotham* in ditione Comitum fuisse? Majoribus opus est argumentis, ac indubia antiqvarum scriptionum fide: de qua si qvis me certiorem fecerit, victas dabo manus. Ceterum hirsuti illi Sylvani, qvorum alter potioris, alter sexus seqvioris, hodieqve conspiciuntur in summo curiæ senatoriæ ad arcem Ducalem prospiciente fastigio, itemqve in altera parte curiæ ad diversorium Nolanum vergente.

§. II. De Landgraviis prioris familiæ a Ludovico Barbato descendentibus, quin Gotham rexerint, neqva-

qvam dubitandum. Ex his LVDOVICVS III. anno
1168 CIↃ CLXVIII. egit Gothæ; annoqve CIↃCCXV. ibidem mor-
1215 tuus est HERMANNVS, Isenaci sepultus.

Prior *Ludewicus III. divina favente gratia Landgravius in Thuringia*, perscribi fecit præceptum, cujus hic est epilogus: *Datum in Gotha XVIII. Kl. Iulii, per manum magistri Gumberti Notarii, presente Ludewico patruo Landgravii, Gunthero Comite & duobus filiis ejus, Henrico & Gunthero, Herwino Comite, Meinhardo Comite.* De altero Auctor de Landgraviis Thuringiæ cap. XXXVI. *Anno Domini MCCXV. Hermannus Landgravius Thuringiæ, Dominus terræ Hassiæ, Comes Palatinus Saxoniæ obiit in* GOTHA. *Et dum Abbas de Reinhartsborn corpus ejus vellet sepelire in sepulchro Parentum, Domina Sophia uxor ejus restitit, & ipsum fecit deduci in Ysenach ad monasterium S. Katharinæ extra muros, quod idem Princeps fundavit.* In sepultura Principis enarranda prolixus est Auctor *Chronicorum MSS. rhythmicorum de S. Elisabetha*, qvi est in Bibliotheca Ducali Gothana.

§. III. LVDOVICVM, hujus nominis VI. ejusqve conjugem, post viduam, S. ELISABETHAM, singularem Gothanæ urbis curam habuisse, fundatio Xenodochii S. Mariæ Magdalenæ arguit.

De quo inferius agemus *cap. VIII.*

§. IV. Vltimus hujus gentis Landgravius HEINRICVS, Friderico II. Imp. oppositus, palatium habuit Gothæ: quod *lapidea caminata* appellatur ab Alberto Landgravio.

In Præcepto anno 1282. Wartburgi perscripto, qvo permisit, ut Heinricus Rose aliqvot domus in urbe Gotha monasterio Reinhartsbornensi dedicaret. Verba hæc sunt: *Aream qvandam qvatuor domorum habitaculis constructam in Gothensi oppido nostro sitam, qve est contigua lapidee illi caminate, qve qvondam*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

dam fuit clare memorie predecessoris & nepotis nostri, gloriosissimi scilicet Romanorum Regis Heinrici, olim Thuringorum Landgravii.

§. V. In altera Landgraviorum familia, ALBERTO, non profecto semper *Degeneri*, curæ cordiqve fuere urbs ac res Gothanæ.

Id qvod ex variis ejus patet Præceptis & Notitiis, qvas integras brevi dabimus in pleniori *Rerum Gothanarum Historia.*

§. VI. Patris exemplum, in ornanda ac augenda Gotha, seqvitur FRIDERICUS Admorsus.

Inprimis autem in monasterium S. Crucis fuit perbeneficus: id quod inferius docebimus. Gothæ egit anno 1309. *pridie Kl. Martii:* anno 1314. *in die beati Georii* (Georgii) *Martiris:* anno 1317. *14. Kl. Octobris.*

§. VII. Friderico anno CIƆ CCC XXII. mortuo, vidua ejus ELISABETHA Arnshaugiana maximam reliqvæ vitæ partem exegit Gothæ, qvæ ejus fuit dotalitium. 1322

Hinc & aliqvoties vocatur *Domina in Gotha,* & Frau zu Gotha. Voluisse autem Fridericum filium hoc dotalitium sibi vendicare, ac matri alia bona pro eo reddere, *Cyriacus Spangenbergius in Hennebergicis lib. V. cap. V.* observavit. Anno demum 1359. Gothæ obiit, ac Isenaci sepulta est. Qvo de Auctor *de Landgraviis cap. 110.* Eodem *anno obiit illustris Domina, Domina Elisabeth, Marchionissa residens in Gotha, mulier vita & Christiana religione strenua, ingenio sapientissima, animo & facto liberalis, cunctis virtutibus mundanis prædita, in consilio suprema, lingva diserta, pauperum nutritia, religiosorum defensatrix, assidua pacis terræ Thuringiæ amatrix, atqve fidelissima procuratrix, in cultu divino diligentissima, & sepulta est apud fratres prædicatores in Ysenach.*

§. VIII. Supremus interea Gothæ dominus erat Friderici Admorsi, & hujus Elisabethæ filius, FRIDERI-

1310. CVS, *Gravis*, itemqve *Macer* dictus, anno CIↃCCCX.
1349. Gothæ natus, Pegaviæ anno CIↃCCCXLIX. mortuus.

Hic anno 1331. Dominica post festum Trinitatis urbem ac cives Gothanos vocat *hereditarios suos*: (unsis Erbeeigenes.)

§. IX. Friderico Gravi, suo ac impuberum fratrum, Balthasaris & Wilhelmi I. nomine, succedit ex Mechtilda Bojarica filius, FRIDERICVS *Strenuus*.

§. X. Friderico fratre adhuc dum vivente, BALTHASAREM vel statam, vel temporariam aulæ sedem habuisse Gothæ, indicio est seqvens Inscriptio:

ANNO DOMI-
NI MCCCCLXIX
LANDGR. BAL
THASAR INTRO
DVXIT AQVAM LI
NAM IN GOTAM

Exstat

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.393/d

Exſtat illa in exteriori muro molendini inter arcem ac forum ſiti, & qvidem ea parte, qva ad forum inclinat. Fama fert, Balthaſarem Landgravium Auguſtiniani monachi opera in Lina deducenda uſum. Legi in Excerptis qvibusdam, quod ante hoc qvam factum, Gotha penuria aqvarum laboraverit.

§. XI. Poſtqvam anno CIƆCCCLXXXI. Fridericus Gravis deceſſit, ſeqventi anno provinciæ inter hujus filios, Fridericum Bellicoſum, Wilhelmum II. & Georgium, horumqve patruos, Balthaſarem & Wilhelmum I. dividebantur: ac tum qvidem plenam Thuringiæ, & in hac Gothæ noſtræ poſſeſſionem adiit laudatus BALTHASAR Landgravius. 1381.

Cur id tam ſero factum, plenius alibi enarrabimus. Convenere autem patrui duo cum fratris filiis Chemnitii, die S. Briccii, qvi in Iovis diem incidebat.

§. XII. Anno CIƆ CCCLXXXVII. Senatus populusqve Gothanus homagium (ceu vocant) eventuale Wilhelmo Landgravio, Balthaſaris fratri præſtitere. 1387

Summa homagii fuit, ut, ſi Balthaſar Landgravius ſine hæredibus maſculis excederet vita, Wilhelmo, ac ejus maſculis hæredibus obedirent: ita tamen, ne hoc homagium præjudicaret alteri, qvo Margaretæ Landgraviæ, nomine dotalitii per vitam habendi, ſe obſtrinxiſſent. Erat autem *Margareta* illa Balthaſaris Landgravii uxor altera, Iohannis Burggravii Norimbergenſis filia.

§. XIII. Anno CIƆ CCCCVI. Balthaſar Landgravius de vita decedens ſucceſſorem habuit FRIDERICVM filium, *Iuniorem*, in ſcriptis publicis, *Simplicem* vulgo dictum. 1406

Auctor de Landgraviis cap. 152. *In vigilia Aſcenſionis Domini obiit nobiliſſimus Princeps, Dominus Balthaſar, Landgravius Thuringiæ, Marchioqve Miſnenſis, in Warburg caſtro, & ſepultus eſt in Reinhardisborn: cui ſucceſſit illuſtris Princeps Fridericus filius ſuus, natus de nobili Domina Margaretha de Nornberg Burggravia.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

1412 §. XIV. Anno CIↃCCCCXII. in motibus Landgraviorum Thuringiæ intestinis, Wilhelmus ex improviso Gotham occupat, populo eidem favente, sed Senatu in fide Domini perstante.

Videatur Auctor *de Landgraviis cap. 56.* ubi ait: Wilhelmum *a Proconsulibus arrestatum ultra procedere non ausum, sed communitatem eum recepisse.* Hinc non mirum, Fridericum & Wilhelmum fratres, non ad Senatum, sed ad opifices ac ceteros cives postea scripsisse. Ipsam epistolam alibi afferam, hic tantum dabimus inscriptionem: Den Handwercken/unde der gantzen Gemeine gemeinlichen der Stad Gotha/ unsern Lieben Getruwen. . . . . Gegebin zu Gotha am Donrstage nach Mauricii. Lites illæ anno demum 1420. Numburgi feliciter sunt compositæ, die Lunæ post festum Annunciationis Mariæ.

1416 §. XV. Anno CIↃCCCCXVI. Fridericus Iunior Landgravius Senatui Gothano telonea civitatis in proximum
1429 triennium, ac iterum anno CIↃCCCCXXIX. in seqventes undecim annos credidit

Primo id factum pro qvingentis aureis Rhenanis, qvos Senatus Diterico de Molsleuben persolverat. Postea per aliqvot annos vectigalia Landgravii & tributum monetæ (der Schlegel-Schatz) Senatui erant oppignorata. At anno 1429. Senatus per redemtionis contractum in annos undecim accepit.

1421 §. XVI. Anno CIↃCCCCXXI. Fridericus Iunior Senatui populoqve Gothano privilegium dedit, ne qvisqvam in pagis ad miliare unum circa urbem sitis cerevisiam coqveret.

Hoc privilegium aliqvoties deinde confirmatum, sed & restrictum fuit: unde variæ lites cum pagis eorundemqve Dominis natæ.

1439 §. XVII. Anno CIↃCCCCXXXIX. Fridericus Iunior testa-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

testamenti sui tabulas deponit apud Canonicos Ecclesiæ Cathedralis Gothæ, annoqve CIↃCCCCXL. improlis vita excedens Reinhartsbornæ sepelitur. 1440

An tabulæ testamentariæ supersint, ambigo. De depositione edoctus sum ex seqventibus verbis alicujus Indicis: *Literæ reversales Capituli Ecclesiæ beatæ Mariæ Gotensis super testamentum Domini Friderici Landgr. Thuringiæ.* In anno emortuali non satis conveniunt Scriptores: qvo de alibi dispiciam.

§. XIIX. Ex eo uti totius Thuringiæ, ita Gothæ nostræ facti sunt Domini FRIDERICUS *Placidus* Elector, & WILHELMUS, Friderici Bellicosi Electoris Saxoniæ filii.

§. XIX. His postqvam anno CIↃ CCCC XLI. hæreditario homagio se devinxit Senatus populusqve Gothanus, urbis privilegia confirmarunt. 1441

Id qvod factum die S. Stephani, qvi tum in Iovis diem incidit: præsentibus viris strenuis, ac intimis consiliariis, *Apollonio Vicethumio*, aulæ magistro, *Iohanne a Maltitz*, Marschalco, *Nicolao de Wolfsdorf, Friderico de Witzleuben, Heinrico de Husen, Friderico de Hopfgarten, Iohanne de Schonberg*, eqvitibus, *Thoma de Bottelstet*, & *Iohanne Mullero*, scriba.

§. XX. Anno CIↃCCCCXLV. divisione provinciarum inter Fridericum Placidum Electorem & Wilhelmum Ducem instituta, huic cessit Thuringia, atqve adeo Gotha nostra. 1441

Nota sunt fraterna dissidia, bella, prælia. Ortum illa traxerunt ex divisione terrarum hoc ipso anno instituta, sed aliqvoties immutata. At de ipso bello fraterno plura brevi afferam in *Historia Salfeldensi.* Dici enim non potest, in qvot & qvantas, Deo fortunante! nuper inciderim scripturas, horum temporum gesta mirifice illustrantes.

§. XXI. Anno seqventi laudatus Landgravius civitatis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

vitatis Gothanæ privilegia cerevisiaria confirmavit, sic tamen ut certis pagis aliqvid indulserit.

Inter Senatum ac pagos Goldbach, Warza, Busleben, Sibeleben, Remstet, Sunthausen & Illeben, graves enatæ sunt lites, qvas die Saturni, qvi erat Alexio sacer, Gothæ sic composuit Wilhelmus, ne hi pagi ex aliis civitatibus, qvam Gotha, Waltershusa, Isenaco, Saltza & Creutzburgo cerevisiam peterent, vinum tamen domesticum & externam cerevisiam ab initio dedicationis suarum Ecclesiarum, per integram hebdomadam, nec diutius tamen, venderent. Testes hujus compositionis laudantur *Ditericus ab Hopfgarten*, *Fridericus Thime*, eqves, *Wilhelmus Schotte*, Marschalcus & *Iohannes Sigfridi*, Cancellarius.

1471 §. XXII. Idem anno CIↃCCCCLXXI. Senatui Gothano census, qvibus hactenus aucti erant, omnes locupletissime confirmavit.

§. XXIII. Ab obitu Wilhelmi (is contigit anno
1482 CIↃCCCCLXXXII.) communi Thuringiam regimine aliqvamdiu rexere Friderici Placidi Electoris filii, ERNESTVS Elector, ac ALBERTVS Animosus, Duces Saxoniæ:
1484 sed anno CIↃCCCCLXXXIV. facta provinciarum divisione, Ernesto soli maxima pars Thuringiæ, ac in eadem Gotha paruit.

Divisionis tabulæ obsignatæ sunt Lipsiæ, die Veneris post festum Bartholomæi.

1486 §. XXIV. Ernesto Electori anno CIↃCCCCLXXXVI. mortuo succedunt filii FRIDERICVS III. *Sapiens*, Elector, ac IOHANNES Duces, communi semper nomine, Electoralibus exceptis, provincias regentes.

§. XXV. Hi anno CIↃCCCCLXXXVIII. ipsimet Go-
1488 tham se contulerunt, ac Senatum & cives inter se dissidentes reconciliarunt.

Varia erant dissidiorum capita, nempe de personis in Senatum co-

cooptatis, ac in posterum cooptandis, de reddendis reditibus, de communi cella vinaria, de allegendis Qvatuorviris ex numero civium, de convivio Senatorio, de pecunia mutuo accepta, de non vendendis oppignorandisqve bonis Reip. de rescindendis immodicis largitionibus, de pecunia publica ab ærario præfectis nisi in certum tempus asservanda, de coqvenda cerevisia, de pannorum venditoribus externis, de opificibus & collegiis opificum extra civitatem non instituendis, de fossis civitatis. Ipsum diploma Principum perscriptum est Torgaviæ *Dominica Misericordias Domini.*

§. XXVI. Anno CIↃ IↃ VIII. in gratiam Senatus Gothani, a legatis Principum repetitum fuit privilegium, ne Buflebiani ultra octiduum a dedicatione Ecclesiæ, in vendendo vino suo, ac cerevisia externa occuparentur. 1508

§. XXVII. Anno CIↃ IↃ XXV. Friderico Sapiente Electore placide demortuo, solus Thuringiam Gothamque rexit IOHANNES Elector. 1525

§. XXVIII. Anno CIↃ IↃ XXXII. Iohanni Patri rebus humanis exemto, in Electorali dignitate successit filius IOHANNES FRIDERICVS I. Electoratum solus, Ducales vero provincias aliquamdiu regimine socio cum fratre IOHANNE ERNESTO rexit. 1532

Vide *Historiam Iohannis Friderici I.* ante hoc decennium a nobis editam, *§. VII.*

§. XXIX. Anno CIↃ IↃ XLVII. victo captoque Patre, Iohanne Friderico Electore, relictas a victore Carolo V. terras, & in his Gotham, paterno nomine regunt filii duo majores, Iohannes Fridericus II. sive *medius*, & Iohannes Wilhelmus. 1547

§. XXX. Anno CIↃ IↃ LII. Iohannes Fridericus, natus Elector, pristinæ libertati restitutus, regiminis curas 1552

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

recepit usque ad ann. CIↃ IↃ LIV. diem III. Martii, qvo animam cœlestem cœlo reddidit.

1553 §. XXXI. Interea anno CIↃ IↃ LIII. ex decreto nati Electoris, urbs Gothana novis vallis ac munimentis cingi cœpit.

Nimirum postqvam hac de re Elector, tum per consiliarios, tum in præsenti cum Senatu egisset, tandem remotis obstaculis, & munitio, & modus tributa eo conferendi, die Mercurii post festum Visitationis Mariæ, definita fuere.

1554 §. XXXII. Ab anno CIↃ IↃ LIV. usqve ad annum LVII. provincias communi nomine gubernat triga fratrum IOHANNES FRIDERICVS II. IOHANNES WILHELMVS, & IOHANNES FRIDERICVS III. sive *Iunior*.

1556 §. XXXIII. Anno CIↃ IↃ LVI. per nova statuta provincialia, uti aliis civitatibus, ita etiam Gothæ jura in coqvenda ac foris distrahenda cerevisia, una cum reliqvis privilegiis fuere confirmata.

Qvia vero incolæ certorum pagorum non desiere mercatus instituere, & in aliis item capitibus privilegiis Gothanis adversari, actione fiscali aliisqve mediis sunt coerciti, donec per decretum Principum Vinariæ anno LVII. die Veneris in ipsis Natalitiorum vigiliis perscriptum, omnia componerentur.

1557 §. XXXIV. Anno CIↃ IↃ LVII. Iohannes Fridericus II. nomine fratrum, regimen in qvatuor, iisdemqve elapsis, in totidem annos suscipit.

1565 §. XXXV. Anno CIↃIↃLXV. Iohannes Fridericus II. privilegiorum Gothanæ urbis memor, Buslebianæ villæ incolis mandat, ne cerevisiam aliunde, qvam Gotha, aliisqve urbibus sibi subjectis petant.

Factum id jam erat aliqvoties, ac speciatim anno CIↃ IↃ LVIII. Sed hoc ipso anno LXV. pristina decreta novo mandato

fuere

fuere repetita: in qvo & hæc habentur: Daß ihre Gnaden gemeinet/ die Stadt Gotha bey ihren alten Privilegien zu schützen und zu handhaben.

§. XXXVI. Ab excessu Iohannis Friderici III. (is in nostra Academia anno CIↃIↃLXV. XXXI. Octobris exspiravit) Iohannes Fridericus II. & Iohannes Wilhelmus, anno seqventi LXVI. in proximum sexennium provincias partiuntur. 1565 1566

Locus hic, ac nostrum propositum non permittit, ut vel de motibus fraternis, vel divisione illa per utriusqve socerum Fridericum III. Electorem Palatinum procurata agamus exqvisitius.

§. XXXVII. Solus tum Gothæ Dominus factus, Iohannes Fridericus II. anno CIↃIↃLXVII. ob receptum ac defensum Wilhelmum Grumbachium perduellem, hoc ipso, ac totius provinciæ suæ dominio excidit: qvo post captam Gotham, ac dirutum Grimmensteinium, auctus est Iohannes Wilhelmus. 1567

Belli hujus Gothani scriptores magno numero dabimus capite seqventi.

§. XXXIX. Anno CIↃIↃLXXII. Gotha, qvæ hactenus Iohanni Wilhelmo Duci paruerat, IOHANNI CASIMIRO, & IOHANNI ERNESTO, Iohannis Friderici II. filiis, in arce Grimensteiniana, annis LXIV. & LXVI. natis, qviqve sub trium sæcularium Electorum tutela efflorescebant, redditur. 1572

Hi jam anno 1570. in comitiis Spirensibus a Maximiliano II. in gratiam erant recepti: sed hoc anno, per novum cum Patruo pactum Erfurtense, a die VI. Novembris, partem provinciarum paternarum, & in his Gotham, recepere. Homagium iis præstitum Gothæ, præsentibus Imperatoris ac Electorum legatis. Regiminis autem tutelaris sedes erat Coburgum, eiqve præerat Comes Burchardus Barbyensis.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

1584 §. XL. Anno CIↃIↃLXXXIV. die III. Augusti, Iohannes Casimirus & Iohannes Ernestus fratres, Duces Saxoniæ, Gotham ingressi, magno Senatus populiqve applausu excepti sunt.

1588 §. XLI. Anno CIↃIↃLXXXVIII. regimen adiit IOHANNES CASIMIRVS, cui homagio se obstrinxere Gothani.

1590 §. XLII. Anno CIↃIↃXC. Iohannes Ernestus Dux jamjam laudato fratri summam cedit regiminis.

§. XLIII. Qvæ inter aliqvot Nobiles, ac pagos istis, ut & alios pagos præfecturæ subditos, itemqve Senatum populumqve Gothanum, de variis juribus ac privilegiis
1592 diu agitatæ erant controversiæ, anno CIↃ IↃXCII. a Iohanne Casimiro Duce Coburgi sunt decisæ.

Nobiles illi erant *Wangenhemii in Wangenheim, & in Winterstein, Hermannus a Reckerod, Fratres & Cognati de Erffa, Balthasar de Scharffenstein in Goldbach, Wilhelmus ab Viterod, Andreas de Teutleben.* Diu autem in componendis controversiis occupati fuere seqventes Commissarii; *Michael Wirth,* D. Cancellarius Coburgensis, *Iohannes Ernestus a Teutleben, Nicolaus Reusnerus* D. Prof. Ienensis, *Thomas Müllerus*, Præfectus Isenacensis.

1601 §. XLIV. Annus CIↃIↃCI. felicissimus natalis fuit ERNESTO PIO, Saxoniæ Duci, Iohannis filio, Gothanorum non tam Domino, qvam Patri.

Natus est Altenburgi, in ipsis Natalitiorum Christi vigiliis, paulo post μεσονύκτιον.

1633 §. XLV. Anno CIↃ IↃCXXXIII. Iohanne Casimiro Duce XVI. Iulii Coburgi demortuo, successor factus est IOHANNES ERNESTVS frater.

§. XLVI. Postqvam autem & hic Princeps Isenaci
1638 vivere desiit VII. Ianuarii anno CIↃ IↃC XXXVIII. ERNESTVS

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

STVS PIVS anno CIↃ IↃCXL. Gotham cœpit incolere, primam aulæ ſedem ſtatuens domum mercatoriam: in qua XVIII. Septembris die natus eſt Iohannes Erneſtus filius. 1640

§. XLVII. Eodem anno Principatus Gothanus cum ſuis præfecturis, aliisque bonis, Erneſto Pio per fraternam compoſitionem fuit adſcriptus.

§. XLVIII. Anno CIↃ IↃCXLVI. die XV. Iulii, FRIDE- 1646
RICVS, Erneſti Pii filius, Gothæ natus eſt: quem ex-
ceperunt, ALBERTVS, anno - XLVIII. XXIV. Maii: 1648
BERNHARDVS, anno - XLIX. X. Septembris: HEN- 1649
RICVS, anno - L. XIX. Novembris: CHRISTIANVS, 1650
anno - LIII. VI. Ianuarii: ERNESTVS anno - LV. XII. 1653 1655
Iulii: IOHANNES ERNESTVS, anno - LVIII. XXII. 1658
Auguſti.

§. XLIX. Anno CIↃ IↃCLXVI. XI. Novembris nuptiæ *Eliſabethæ Dorotheæ*, Erneſti Pii filiæ, cum Ludovico Haſſiæ Landgravio in arce Friedenſtein fuere celebratæ: 1666
annoque proximo, XV. Decembris, *Erneſtus Ludovicus* 1667
Sereniſſimorum Neonymphorum filius in eadem arce fuit natus.

§. L. Anno CIↃ IↃCLXIX. FRIDERICVS, Erneſti Pii filius, uxorem duxit *Magdalenam Sibyllam*, Auguſti, Poſtulati Adminiſtratoris Archiepiſcopatus Magdeburgenſis, Ducis Saxoniæ, filiam. Ex hoc matrimonio nati, *Anna Sophia*, anno - LXX. XXII. Decembris: 1669 1670
Magdalena Sibylla, anno - LXXI. XXX. Septembris: *Dorothea Maria*, anno - LXXIV. XXII. Ianuarii: *Friderica*, anno - LXXV. XXIV. Martii: *Fridericus*, anno - LXXVI. XXVIII. Iulii: *Iohannes Wilhelmus*, anno - LXXVII. IV. Octobr. *Iohanna*, anno - LXXX. I. Octobr.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

1671 §. LI. Anno CIↃ IↃC LXXI. BERNHARDVS, Ernesti Pii filius, Fridensteinii nuptias celebravit cum *Maria Hedwige*, Georgii Hassiæ Landgravii, filia. Ex hac coniuge, Gothæ pater factus est *Ernesti Ludovici*,
1672 anno - LXXII. VII. Octobris: *Bernhardi*, anno - LXXIII.
1673 XXVIII. Octobris: *Iohannis Ernesti*, anno - LXXIV. XXIX. Decembris.

1674 §. LII. Hoc ipso autem anno - LXXIV. Ernestus Pius, senio gravis, FRIDERICO filio curas regiminis resignat: quas hic summa cum industriæ prudentiæque laude gessit.

1675 §. LIII. Anni CIↃ IↃC LXXV. dies XXVI. Martii emortualis fuit ERNESTO PIO, Patriæ Patri desideratissimo.

§. LIV. Eodem anno, die XXII. Iunii, FRIDERICO Duci, suo Fratrumqve nomine regenti, homagio se obstringunt Status provinciæ, ceteriqve subditi Gothani.

1676 §. LV. Anno CIↃ IↃC LXXVI. XV. Iulii, HENRICVS Dux, Ernesti Pii filius, novellam conjugem, *Mariam Elisabetham*, Ludovici Hassiæ Landgravii filiam, in arcem Friedenstein deduxit.

1678 §. LVI. Anno CIↃ IↃC LXXVIII. XXXI. Augusti, *Ludovicus*, Hassiæ Landgravius, in ipso ad celebrandas nuptias cum Erdmuth Dorothea, Mauritii Saxoniæ Ducis filia, itinere, ad cœlestia emigrat.

1679 §. LVII. Anno CIↃ IↃC LXXIX. post institutam cum Fratribus provinciarum divisionem, Gothanus Ducatus soli FRIDERICO parere cœpit.

1680 §. LXIII. Anno CIↃ IↃC LXXX. XX. Decembris, *Elisabetha Sophia*, Ernesti Pii vidua obiit: qvam anno proxime seqventi die XVII. Ianuarii seqvitur *Magdalena*
1681 *Sibylla*, Friderici Ducis coniux.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

§. LIX. Eodem anno, die XIX. Octobris, altera Friderici Ducis coniux, CHRISTINA, Friderici, Marchionis Badensis filia, Alberti, Marchionis Brandenburgo-Onoldini vidua, Friedensteinium deducta est.

§. LX. Anno CIↃ IↃCLXXXII. XVII. Iunii *Dorothea Maria*, Ernesti Pii filia vita excessit. 1682

§. LXI. Anni præsentis LXXXVIII. die XV. Martii 1688
FRIDERICVS ex itinere Gallico feliciter redux summo cum Aulæ, Senatus populique applausu exceptus est. Paulo post Hollandiam repetens, XVII. Septembris, inde salvus Friderico-Wertham, & post qvinqve dies ad aulam suam Gothanam rediit: summopere iam occupatus in propulsandis communis patriæ hostibus.

CAPVT III.

DE FATIS CASTRI GRIMMENSTEINII.

§. I.

G*Rimmensteinium* olim dictum fuisse *Grunensteinium*, Wagnero, Dressero, aliisqve affirmantibus crederem, si vlla eius nominis vel apud antiqvos scriptores, vel in diplomatibus exstaret memoria.

§. II. Antiqvissimum tamen fuerit, si etiam Hermenfridi Thuringorum Regis ævo, hoc est, sæculo a nato Christo VI. a Gothis esset conditum.

§. III. Eo autem tempore, qvando regnum Thuringicum inter Saxones ac Francos divisum, iam stetisse hoc castrum, fortean probari posset ex parvulo illo

nummo in ruderibus diruti Grimmensteinii reperto, divisionis illius indice.

Nummum illum, qui beneficio laudatissimi viri, Friderici Rudolphi, ad nos pervenerat, primo doctissimus tum Iuvenis, nunc vigilantissimus Ecclesiastes Lubecensis, Iacobus a Mellen in *Epistola de Numis quibusdam Germanicis, Historiam præsertim Thuringicam illustrantibus*, exhibuit; ac ipse porro in *Antiquitatibus Regni Thuringici* repræsentavi.

§. IV. Exin usque ad tempora Principum Landgraviorum fata huius castri mansere in obscuro, nec scio, an qvisqvam sit repertus, qui certa de iis ausus fuerit perscribere.

§. V. Laudatorum Landgraviorum (de primis loqvor) temporibus, qvalemcunque aulæ sedem ipsis dedisse autumo, si vel venationis, vel aliarum occupationum ergo, in has oras vellent concedere. Nam pro ordinaria habuisse sede aulica, vel ob id negaverim, quod nulla, in tanta copia, repererim scripta, ibidem perscripta ac obsignata.

§. VI. Ex qvo vero Landgravii hoc castrum cœperunt incolere, vt contra externam vim, motusque Thuringorum intestinos defenderent, certos in eo locarunt ex Nobilitate præsidiarios; qui *Castellani*, & *Castrenses*, Germanici Borgmänner/nominabantur, & pro navata opera certis beneficiis feudalibus fruebantur.

Ex his, temporibus Alberti & Friderici Admorsi, laudantur anno 1290. *Eberhardus de Malsleibin*, *Heinricus de Cleberg*, *Reinhardus de Vlleiben*, *Heinricus de Hayn*, castellani in Gotha: item an. 1290. 1303. & 1316. *Fridericus, miles de Hettstet*: 1293. 1303. *Heinricus Wendepaphe* & *Heinricus de Hain*. Et hic anno 1300. vocatur *Heinricus de Indagine*, castellanus Alberti Landgravii in Gotha: 1303. *Eberhardus de Malsleben, & Cunemundus filius eius*, milites & castellani Alberti Landgravii. Anno 1316.

Fr-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Fridericus miles de Hettſtet vocatur caſtellanus in Grymenſtein. Tempore Friderici Gravis, ejusqve matris Eliſabethæ, floruerunt an. 1327. *Eberhardus de Malsleiben, Dithericus de Vlleiben, Dithericus de Heiſtet*, caſtrenſes in Gotha: an. 1327. *Dithericus de Vlleiben, Dithericus de Heiſtet*, caſtrenſes in Gotha: 1328. *Strenuus Dominus Theodericus de Sybeleiben miles*, caſtrenſis in Gotha: 1331. *Gotfridus de Naza*, caſtrenſis Eliſabethæ Dominæ Marchionisſæ Misnenſis in Gotha: 1334: *Heinricus de Nazza*, & *Thizelo de Vlleiben*, caſtrenſes in Gotha: anno 1336. & 1337. *Fridericus de Heitſtete, Heinricus de Cleberg*, caſtrenſes in Gotha: an. 1343. *Güntherus de Sibeleben*, caſtellanus in Gotha: an. 1347. *Konemundus de Molsleiben*, caſtrenſis in Gotha: an. 1349. *Fridericus de Heiſtete*, caſtrenſis in Gotha: cujus conjux *Adelheidis*, filii *Fridericus, Hermannus, Otto, Heinricus*, filia *Eliſabeth*, eodem anno laudantur. Anno 1362. Fridericus Gravis, *Heinricum de Sibeleiben* vocat *Virum ſtrenuum, ſuum in Gotha Caſtellanum, fidelem dilectum*. Anno 1366. *Hermannus de Sibeleiben* caſtellanus in Gotha audit.

§. VII. Anno CIↃ CCC LXXX. Balthaſarem Landgravium, arcem Grimmenſteinianam operibus aliqvot cinxiſſe, reperio. 1380

In Collectaneis MSS. de rebus Gothanis.

§. VIII. Anno CIↃ CCCCLXXVIII. novis eandem munimentis firmavit Wilhelmus Landgravius. 1478

Ex iisdem Collectaneis.

§. IX. Anno CIↃ IↃ XXX. Grimmenſteinium, juſſu Iohannis Electoris, fortius fuit munitum, templo cathedrali cum procera turri aliisqve ædificiis dirutis. Annis propemodum undecim in hac ſtructura, memorabili ſane, & pro illa ætate vere incomparabili, elaboratum eſt. 1530

§. X. Qvamobrem anno CIↃ IↃ XLVI. Iohanne Friderico Electore alibi occupato, Mauritius Dux plerasqve 1546

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

urbes & caſtra intercipiens, a Gotha tamen & Grimmenſteinio abſtinuit.

Sleidanus *lib.18.* Martinus Cruſius *Annalium Suevicorum parte III. pag. 659.*

1547 §. XI. Anno CIↃ IↃ XLVII. victo captoqve Electore Iohanne Friderico, Grimmenſteinianæ arcis propugnacula per Lazarum Schvvendium fuere diruta.

Sleidanus *lib. 19.* Laurentius Surius *Commentar. rerum in orbe geſtarum pag. 553.* Natalis Comes *Hiſtor. lib. 3.* Spangenbergius *in Chron. Saxonico cap. 381.* Dreſſerus *de Germaniæ Vrbibus pag. 282.* Iacobus Maſenius *lib. 7. Hiſtoriæ Caroli V. & Ferdinandi Imp.* Taceo Avilam, Faletum, & Godojum, in hujus belli hiſtoria.

§ XII. Neqve tamen totum Grimmenſteinium fuit dirutum, ſed tantum qvatuor oris decuſſatim ſibi reſpondentibus.

Wittichius in *Notis ad Geographiam metricam Gothæ.*

1552 §. XIII. Anno CIↃ IↃ LII. Carolus V. Cæſar, Iohanni Friderico nato Electori ex cuſtodia dimiſſo, permiſit Grimenſteiniana munimenta reparare: qvod & paulo poſt factum eſt egregie.

Bulla Cæſarea hujus qvoqve rei teſtis exſtat apud Hortlederum *Tom. II. pag. 937.* Confer Sleidanum *lib. 24.* Dreſſerum & Ritterum. Ipſe Elector anno ſeqventi, die Mercurii poſt feſtum Viſitationis Mariæ, ſic ſcribit: Uber das wir unſer Schloß und Haus Grimmenſtein numals/ GOtt Lob! wiederum beveſtiget haben.

1553 §. XIV. Hoc tempore (anno nimirum CIↃ IↃ LIII.) Iohannes Fridericus natus Elector, ob novos Alberti Brandenburgici, & Heinrici Brunſvvicenſis motus, cum triga filiorum in arcem Grimmenſteiniam ſecedit.

Spangenbergius *Chron. Sax. c. 389.* Apud Hortlederum *de Cauſis belli Germ. l. 4. c. 57.* habetur reſponſoria Electoris ad Heinricum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

ricum Ducem, cum hac clausula: *Datum* uff unsern Schloß Grimmenstein / Sonntags nach *omnium Sanctorum* 1553. Et vidi plures ibidem perscriptas.

§. XV. Temporibus Iohannis Friderici II. Iohannis Wilhelmi, & Iohannis Friderici III. supremus Grimmensteinii præfectus fuit Bernhardus a Mila, eqves: cui anno-LXI. mortuo successit Georgius ab Harstall. 1561

Plenum Bernhardi elogium ita habet: Ritter / Land-Hoffmeister / Oberster-Befehlhaber zum Grimmenstein. Vidi literas in qvibus *Vlricum Kalben* vocat seinen Mit-Befehlhaber. De Instructione Bernhardo data alibi.

§. XVI. Anno CIↃ IↃ LXVII. ex decreto Imperatoris ac Ordinum Imperii, Grimmensteinium ab Augusto Electore Saxoniæ obsessum, captum, ac funditus est dirutum. 1567

Solet hoc bellum a Grumbachianis turbis coortum, singulariter Gothanum appellari: qvod aliqvi fusius, multi strictim descripsere: ex qvibus alphabetica serie repetemus, qvi visi nobis lectiqve. Familiam ducat Auctor Anonymus *Historicæ descriptionis susceptæ a Cæsar. Maj. executionis contra S. Rom. Imperii rebelles, & captæ urbis Gothæ, soloq; æqvati castri Grimmenstein*, apud Simonem Schardium *Tomo III. Scriptorum Rerum Germanicarum.* Succedant Ioh. Bangius *in Chronico Thuringico pag. 167.* M. Adrianus Beierus *in Syllabo Rectorum Ienensium lib. 1. cap. 1. p. 75. & 84. 85. ex MS. Hortlederi.* Michael Beutherus *in Continuatione Sleidani Germanice versi pag. 767.* Michael Bojemus *in Vita Alberti III. Animosi, Saxoniæ Ducis*, ubi breviter agit de Augusto Electore. Georgius Bruin *in Descriptione Civitatum fol. 25.* Augustinus Brunnius *in Triade Electorali Politica, & speciatim Catalogo Electorum Saxon. pag. 444. seqq.* Abrahamus Bucholcerus in *Isagoge Chronologica*, & *in Indice Chronologico pag. 629.* Heinricus Büntingius *in Chronologia fol. 493. b.* Sethus Calvisius *in Opere Chronologico fol. 850, b.* Israel Clauderus *in Stemmate Saxonica*

 pag.

pag. 68. Philippus Cluverius *in Introductione ad Geographiam lib. III. cap. XVI. p. 236.* Martinus Crusius *Annalium Svevicorum parte III. l. XII. p. 729.* Natalis Comes *Histor. lib. XVIII. pag. 383.* David Chytræus *Saxoniæ lib. XXI. p. 568.* Hardevvigus a Dassel *in Cæsaribus Austriacis lit. G. 3.* Rudolphus Diepholdius *in Genealogiis Historicis pag. 72. 74.* Iohannes Conradus Dietericus *in Breviario Historico pag. 364.* Iohann Michael Dilherr im Zeit- und Welt-Lauff *pag. 410.* Matthæus Dresserus *Millenarii VI. parte I. pag. 512. parte II. p. 469.* & *de Germaniæ Vrbibus p. 282. s.* item *in Chronico Saxonico p. 667.* Paulus Eberus *in Calendario Historico d. XIII. Aprilis, p. 141.* Henricus Eckstormius *in Historia Ecclipsium p. 94.* Iacobus Fabricius *Rerum memorabilium Saxoniæ universæ lib. II. pag. 349.* Laurentius Faustus *in Explicatione Arboris Genealog. Saxon. p. 269.* David Frœlichius *Viatorii partis poster. lib. I. p. 153.* Iohannes Gvaltherius, sive potius, Ianus Gruterus *in Chronologia Ecclesiastico-Politica,* qvæ habetur *lib. II. Chronici Chronicorum Politici, lib. III. p. 1090.* Heinricus Gutberletus *in Chronologia p. 555.* Iohannes Sebastianus Güth *in Poligraphia Meiningensi pag. 266.* Tobias Heidenreich *in Chronico Lipsiensi p. 158. s.* Paulus Hentznerus *in Itinerario pag. 5.* Magnus Hesenthaler *in Supplemento Histor. Vniversalis Dionysii Gothofredi pag. 541.* Edo Hildericus Prof. Acad. Ienensis in præfatione *Orationis de instituenda in Academiis publica prælectione trium Biblicarum lingvarum,* Ienæ 1577. edita. Paulus Ienisius *in Annalibus Annæbergæ p. 35.* Iacobus Wilhelmus Im Hof *in Notitia S. Roman. German. Imperii Procerum lib. IV. cap. II. pag. 226. s.* Michael ab Isselt *in Historia sui temporis p. 110. s.* Iohannes Lætus *in Compendio Histor. Vniversalis cap. XXXIII. sect. I. pag. 419.* Iohannes Lampadius *Mellificii Historici parte III. p. 347.* Iohannes Georgius Layriz im Historisch-Genealogischen Palm-Wald/ *tab. V. cap. III. pag. 256. s.* Michael Caspar Lundorpius *Sleidani continuati lib. VI. p. 767. lib. VII. p. 786. seqq.* Christianus Matthiæ *in Theatro Historico pag. 785.* Balthasar Mencius *in Historica Narratione de VII. Electoribus Saxoniæ pag. 87.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Iohannes Micrælius *Syntagmatis Historiar. Politici lib. III. sect. XII. pag. 1044. s.* Andreas Möllerus *in Annalibus Fribergensibus p. 290.* Georgius Nicolai *parte II. Sylloges Historiar. fol. 910.* Sebastianus Münsterus *Cosmographiæ lib. III. cap. 421. pag. 977.* Gotfridus Olearius *in Halygraphia pag. 285.* Lucas Osiander *Epitomes Hist. Eccles. cent. XVI. lib. III. cap. LXIII. pag. 804.* Laurentius Peckenstein *in Commentario Historico de Thuringia p. 58.* Caspar Peucerus *in Chronico Carionis, edit Genev. anni 1617. p. 993.* Nicolaus Ritterhusius *in Exegesi Historica Genealogiarum pag. 115.* Stephanus Ritterus *in Cosmographia Proso-metrica p. 629.* Zacharias Rivander *in Chronico Thuringico pag. 511. s.* Michael Sachse *in Chronico Cæsareo p. 391.* Osias Schadæus *parte II. Sleidani continuati lib. III. fol. 90.* Simon Schardius *de rebus sub Imp. Maximiliano II. gestis p. 2230. s.* Tobias Schmidt *in Chronico Cygneano p. 298.* & *in Annalibus Cygneanis p. 392. s.* Cyriacus Spangenbergius *Chronici Saxonici cap. CCCCII. pag. 707.* Philippus Iacobus Spenerus *in Sylloge Genealogico-Historica p. 358.* Ægidius Strauchius *in Continuatione Synops. Histor. Sleidani pag. 102.* Ioachimus Vagetius *in Geograph. Historica pag. 210.* Laurentius Surius *in Commentario rerum in orbe gestarum p. 934.* & in germanica versione Heinrici Fabricii, Chorepiscopi Spirensis *parte III. p. 191.* Iacobus Augustus Thuanus *Histor. lib. XXXIX. p. 819.* Caspar Vlenbergius *in Vita Flacii p. 440.* Andreas Wernerus *in Chronico Archiepiscoporum Magdeburgensium p. 161.* Iohannes Georgius Wilckius *in Nepote Saxonico pag. 130. seqq. 239. 505.* Daniel Wintzenberger *in rebus gestis ab an.* CIϽIϽ. *usque ad* CIϽIϽLXXXIII. *p. 174.* Martinus Zeilerus *in Itinerario Germaniæ parte I. cap. XVII. p. 398. parte II. pag. 213.* Venit etiam in manus meas liber ms. cui hæc est epigraphe: Kurtze und Summarische Erzählung/ so sich in der unfehlichen Belägerung der Stadt Gotha *anno Christi 1567.* zugetragen hat. Auctor fuit civis Gothanus non imprudens, ac summe diligens. Præterea in Serenissimi Ducis FRIDERICI Bibliotheca asservantur aliqvot mss. hujus argumenti; & in his (1.) Warhafftige Erzählung aller mit

der Vestung Gotha vorgelauffen Händel. (2.) Capitulation, zusamt den Kriegs-Händeln bey Einnehmung der Stadt Gotha vorgangen. (3.) Von Execution wider die Echter zu Gotha.

§. XVII. In locum Grimmensteinii, præsente sæculo successit FRIEDENSTEINIUM ab Ernesto Pio anno
1643 CIↃ IↃC XLIII. condi, ac qvadriennio post incoli cœptum. Fundamenta jacta sunt die XXVI. Octobris, hora meridiana duodecima.

§. XVIII. Templi Friedensteiniani in honorem
1646 SS. Trinitatis constructi encænia anno - XLVI. die XVII. Septembris celebrata sunt. In qvibus solemnibus simul consecratio (qvam vocant) recens nati, nunc Gothæ feliciter regnantis Principis FRIDERICI peracta est.

1655 §. XIX. Anno CIↃ IↃC LV. die III. Iulii, præsente Ernesto Pio, ejusqve conjuge ac liberis, fundamenta munimentorum Friedensteinianorum ponebantur.

1678 §. XX. Anno CIↃ IↃC LXXVIII. VII. Februarii, una turrium arcis Friedensteiniæ, eademqve præ ceteris speciosa, magnam partem conflagravit: qvæ iterum exstructa nunc magis magisqve exornatur.

1682 §. XXI. Anno CIↃ IↃC LXXXII. XXI. Ianuarii, *Magdalena Sibylla*, Friderici Ducis conjux, in æde sacra Friedensteiniana sepulta est.

CAPUT IV.

DE ÆDE CATHEDRALI IN ARCE GRIMMENSTEIN, EIUSDEMQUE DECANIS, CANONICIS, VICARIIS.

§. I.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.393/d

§. I.

Ex qvo castrum Grimmensteinium a Landgraviis incoli cœptum, ædes qvoqve sacra in eo fuit condita, ac S. Mariæ dicata: cujus jus patronatus, anno CIↃ CC LXXXI. IX. 1281
Kl. Augusti, Albertus Landgravius donavit monasterio S. Crucis: qvam donationem post supplices Alberti, Nicolaus Pontifex Romanus confirmavit.

Verba Præcepti Albertini ita habent: *Ob honorem omnipotentis Dei, & ob reverentiam beate & gloriose virginis sue genitricis, & omnium sanctorum suorum, Ius patronatus ecclesie beate Marie in Gotha sanctismonialibus monasterii sancte Crucis ejusdem loci tenore presentium conferimus, & donamus libere, & qviete perpetuo possidendum, accedente ad hoc omnium heredum nostrorum favore benevolo & consensu. Datum & actum Gotha, presentibus Dominis Ottone Comite de Lutherbergk, Heinrico milite dicto de Holundren, Matthie notario nostro, Heinrico plebano beate Marie in Gotha, Anno Domini* MCCIXXXI. IX. *Kalend. Augusti, Indictione prima.* Alberti supplices ad Papam perscriptæ sunt Wartburgi anno 1288. 14. Kal. Aug. Qvas mox excepit confirmatio Papalis, data Reate 8. Kal. Septembris. Consensus filiorum demum secutus sæculo seqventi: & Theoderici qvidem Erfurti, anno 1302. Friderici autem Isenaci, anno 1303. pridie Innocentium.

§. II. Plebani hujus ædis fuere *Heinricus*, annis 1281
CIↃ CCLXXXI. & - LXXXVI. *Ekkehardus*, anno CIↃCCCI. *Theo-* 1301
doricus, anno CIↃCCCXXII. & - XXVIII. *Conradus*, anno 1322
- XXXVII. - XLVI.

§. III. Circa annum CIↃ CCCXXXII. Elisabetha Arns- 1332
haugia, Friderici Admorsi vidua, novum in hac arce condidit sacrarium, S. Elisabethæ dicatum, qvod reditibus auxit, ac certum ei plebanum præposuit: qvi anno - XLVI. erat *Heinricus*.

§. IV. Anno CIↃ CCC XLIV. ædes sacra in Ecclesiam 1344
cathe-

cathedralem, S. Mariæ nomen servantem, commutata est, Canonicis Ordorfio Gotham concedentibus: rem strenue promovente laudata Elisabetha Landgravia, consentientibus Abbatissa & monasterio S. Crucis, ac plebano ipso ædis S. Mariæ: novisqve hospitibus cum Senatu Gothano de variis capitibus convenientibus. Sacrum hoc institutum confirmarunt Heinricus Moguntinus Archiepiscopus, & Iohannes Abbas Hersfeldensis.

Eadem Elisabetha curiam suam noviter constructam ante castrum Gotha, qvam ipsa inhabitavit, *Ecclesiæ S. Mariæ, Canonicisqve ibidem divinum officium celebrantibus donavit, & testamentarie legavit. Actum & datum Gotha, anno Domini 1351. in die B. Cecilie virginis.*

§. V. Sic igitur laudato anno Gotham commigrarunt IOHANNES DE DRIFVRDIA, Decanus, Ludolphus de Winresleben, Heinricus de Sibeleben, Hermannus de Nicro, Volmarus Kumerer, Heinricus de Hallis, Iohannes de Eimbeck, Guntherus ab Hesserode, Guntherus de Rudolfsleben, Bertholdus de Drifurdia, Hermannus de Sibleben, Th. de Sibleben, Heinricus de Castungen, Hermannus de Escheleben, Güntherus de Königessee.

§. VI. Ex reliqvis Decanis mihi innotuerunt seqventes.

M. PAVLVS. anno 1362. - 1368.

IOHANNES DE SALZA. 1389.

HEINRICVS DE ESCHELEVBEN. 1414.

DITERICVS LANGE. 1427. - 1449.

Anno 1465. Decanus qvidam fuit mortuus.

CONRADVS SCHVTZEL. (SCHVTFELD) 1478. - 1483.

GERHARDVS MARSCHALCVS DE GOSSERSTET. 1498. - 1524.

Et

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Et hic qvidem libro (uti vocatur) *Copiarum literarum Capituli Ecclesiæ Gothensis montisqve S. Mariæ, pag. 41.* ad Donationem Ecclesiæ parochialis in Baldenſtet, anno 1345. per Hermannum de Baldenſtet factam, in qva mentio fit *Theoderici Marſchalci de Gozerſtete*, ſeqventia adſcripſit: *Gerhardus Marſchalk de eadem villa, Decanus hujus Eccleſ. Gothenſ. lineam fecit* (nam lineola ſubduxit nomen *Theoderici M. de G.*) *& manu propria ſcripſit, anno XVC. V.* (1505.) *feria poſt Marcelli, occaſione illius, qvod idem fuit de progenie mea.*

§. VII. Afferam qvoqve Canonicos, qvorum nomina ex antiqvis ſcripturis exſculpſi.

Ludolphus, *Cantor.* (Sangmeiſter und Thum-Herr zu Gotha.) 1353.

Guntherus de Heſſerode, *Scholaſticus.* 1354. - 1362. *Cantor.* 1365. - 1374.

Heinricus Kleinekouf. 1358. - 1363.

Fridericus ab Herſtet, *Scholaſticus*, 1362.

Petrus. 1368. *Scholaſticus.* 1369. - 1372.
(Peter der Schulmeiſter zu S. Marien Stifft: item: zu unſer Fr. Kirche.)

Conradus a Kinthleben. 1372.

Ditericus Gans. 1373.

Petrus Brengebier, *Cantor.* (der Sänger des Capitels: item: Sänger in unſer lieben Frauen Kirchen.)

Hermannus Wolfhayn, *Canonicus præbendatus.* 1389. - 1404.

Iohannes de Molsleiben, *Scholaſticus.* 1389. - 1395.
(Fratres habuit Ditericum & Hermannum, ſororem Catharinam.)

Conradus Teigscheer. 1404. - 1414.

Ditericus Lange. 1420.

Iohannes Happius. 1433.

Caſpar König, *Scholaſticus.* 1438. - 1440.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Iodocus Kauffmannus, *Cellarius*. 1438. *Cantor*. 1441.
Heinricus Kinteleben. 1441.
Guntherus Basel. 1441.-1449.
Idem etiam fuit Vicarius in æde S. Margaretæ.
Conradus Wendelmuth, *Cellarius*. 1448.
Iohannes Müllerus, *Cantor*: Tela matre natus. 1449.
Hermannus Riemenschneider, *Cellarius*. 1473.
Heinricus Francke, *Scholasticus*. 1472.
Iohannes Meldung. 1479.
Ludovicus (Iohannes) Köteling, *Qvæstor & Cellarius*. (itzo Semener und Kelner.) 1483. *Cantor*, *Qvæstor & Cellarius*. (Thum-Herr und Senger unser L. Frauen Stifft-Kirchen zu Gotha / auch itzo Rentmeister und Kelner des Stiffts.) 1487.-1498.
Iohannes Brodkorb, *Scholasticus*. (der würdige und Erbare Herr / **Johannes Brodkorb** / Thum-Herr und Schulmeister zu unser L. Frauen.) 1492.
Heinricus Hudevers. 1493.
Iohannes a Stotternheim. 1493.
Georgius Rus, *Scholasticus*. 1498.-1522.
Martinus Platfus, *Senior*. 1498.-1522.
Iohannes Clos. } 1498.
Heinricus Lindener. } 1498.
Daniel Sifridi. } 1498.
Iohannes Schinkopf. } 1498.
Nicolaus Dorfeld. } 1498.
Paulus Missener. } 1498.
Conradus Mutianus (**Muth**) cognomento Rufus. D. 1498.
Vir summe doctus: quem Megalander Lutherus ad ipsum

ipſum ſcribens, an. 1516. vocat, *eruditiſſimum & humaniſſimum, Doctorem Iurium, hoc eſt, optimum virum*: item, *Virum delicatiſſimæ eruditionis.* Eraſmo audit, *Vir omni doctrinæ genere commendatiſſimus.* Prolixum ac elegans eius elogium ſcripſit Ioachimus Camerarius in *Vita Eobani Heſſi.* Obiit anno 1526. Meminit qvoqve eius Illuſtris Dominus Seckendorfius in *Anti-Maimburgianis.*

Wilhelmus de Gebeſen, *Cantor.* 1522.

Daniel Sigfridi, *Senior.* 1522.

Daniel Saltzmann. 1522. Obiit. 1528.

An. 1500. Sacrarii S. Eliſabethæ in arce plebanus fuit.

Matthæus Wagner.
Iodocus Koch.
Thomas Ludovici.
Gerhardus Saltzmann.
} 1522.

Melchior Saltzmann. 1526. (der jüngſte Stiffts-Herr.)

§. VIII. Anno CIↃIↃXXII. quidam ex infima plebe Gothana, concitata aduerſus Canonicos non ſatis continenter viventes, ſeditione, eorum ædes expugnarunt, ac diripuerunt, a Friderico Sapiente Electore, & Iohanne Duce ob id puniti. 1522

Dreſſerus *de Vrbibus Germaniæ*, Ritterus in *Coſmographia Proſometrica.*

§. IX. Anno CIↃIↃXXX. poſtquam caſtrum Grimmenſteinianum fortius cœpit muniri, templum cathedrale fuit dirutum. 1530

§. X. Neqve tamen plane ſublatum fuiſſe Canonicorum Collegium, ex ſupplicibus qvibusdam intelligo.

Nam an. 1533. ad Iohannem Fridericum Electorem ſubſcribunt: Unterthänige und gehorſame Stifftsverwandte und Befehlshaber / ſambt alten Canonicken zu Gotha. Item an. 1536. Unterthänige und geh. Canonicken und Stiffts-Verwand-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

wandten. Et an. 1538. Unterthänige *Canonici* und Stiffts-Verwandte Studenten des Stiffts. Anno 1534. ex Canonicis adhuc reperio D. Valentinum Mos.

§. XI. Ædes cathedralis olim multis distincta fuit altaribus: quibus certa adiuncta beneficia, quæ *Vicarias* vulgo appellabant. Harum hæc fuere nomina. I. Vndecim millium virginum. II. Cosmæ & Damiani. III. Michaelis & Beatæ Virginis. IV. Qvatuordecim Auxiliatorum. V. Viperti & Bonifacii. VI. Catharinæ. VII. Catharinæ recentioris. (Neu Catharinen.) VIII. Corporis Christi. IX. Corporis Christi Iunioris. X. Gothardi, Iodoci, Luciæ, Otiliæ. XI. Decem millium militum. XII. Georgii. XIII. Vincentii. XIV. Iodoci & Otiliæ. XV. B. Virginis. XVI. S. Salvatoris. XVII. Laurentii. XVIII. Barbaræ. XIX. Alexii. XX. SS. Trinitatis. XXI. Annæ. XXII. Annæ Iunioris. XXIII. Felicis & Adaucti. XXIV. Trium Regum. XXV. Vincentii. XXVI. SS. Apostolorum.

Hunc Indicem contraxi potissimum ex duobus Catalogis; qvorum alter anno 1535. a Friderico Myconio Superintendente Gothano conscriptus. Qvia tamen unum altare interdum duobus, tribus, pluribusve Sanctis dicatum, facile exin error nasci potuit. Nos brevi, si vixerimus, accuratiora dabimus, &, si non omnium, plerarumqve tamen Vicariarum hujus ædis origines.

§. XII. Ex Vicariarum possessoribus inveni seqventes.

Albertum Vynne, Vicarium altaris B. Annæ. 1356.
Nicolaum Sne. 1368.
Iohannem ab Aspech. 1368. - 1376.
Henricum Rentwig. 1473.
Iacobum Beringen. 1374.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Christianum Wucher. 1492.

Iohannem Wagner. 1502.

Plebanus audit 1504. Hic nondum vivere desiit an 1527. qvo octoginta annos natus, per duos & qvinqvaginta annos sacerdotem egerat.

Matthiam Meier. 1503.

Nicolaum Götzen: Iohannem Teybachium: Ludouicum Fischerum: Adamum Künen. 1528.

§. XIII. Vltimi Vicariorum fuere:

Valentinus Meinhardus: Wernerus a Beuern, *Decanus Fritzlariensis:* Iohannes Schlotzhauer, *Decanus Isenacensis:* Ditericus Scholl, *Canonicus Erfurtensis*, & quondam *Isenacensis:* Paulus Lappius: Leonhardus Prochsel: Guntherus de Heringen, *Canonicus Erfurtensis:* Iohannes Engel, *Sacerdos Heldrunganus:* Manto Herborn, *Canonicus Erfurtensis:* Iacobus Schack, *Decanus Heldrungensis*, infensissimus renati Evangelii hostis: Erhardus Ritter, qvi Gotha Mülhusium concessit: Matthæus Vahner: qvi an. 1535. Gotham deseruit: Iohannes Schmidt, *Vicarius item Erfurti*: Martinus Kirchner.

§. XIV. Præterea ædes cathedralis certos, durante Papatu, habuit plebanos: ex qvibus mihi obuenere:

Nicolaus Thram. 1357.-1363.

Anno 1360 vocatur *Pastor parochie S. Mariæ in Gotha.*

Fridericus de Sondirshusen, (Pfarner zu unser Frauen Kirchen) 1374.

Hartungus, *Subrector Ecclesiæ S. Mariæ.* 1410.

§. XV. Anno CIↃIↃXLIII. in gratiam præsidiariorum Grimmensteinii novus vocatus est Ecclesiastes, *Laurentius Vsinger;* quem exceperunt *Ioachimus Stigelius*, 1543

lius , & *Iohannes Weidmannus* , Melchioris Superint. Gothani frater.

§. XVI. Excuratoribus Ecclesiæ cathedralis (Altar-Lüte der Pfarr unser Lieben Frauen zu Gotha) reperi *Guntherum Freitag* , & *Heinemannum Gürteler* , ani o CIↃ CCCLXXII.

CAPVT IV.

DE MONASTERIO S. CRVCIS EXTRA VRBEM, EIVSQVE ABBATISSIS, MONIALIBVS, MEMORABILIBVS.

§. I.

MOnasterium monialium S. Crucis Ordinis Cistercienſis, extra vrbem, non procul tamen a mœnibus, eo fuit situm loci, vbi nunc habet cœmeterium, inqve hoc constructa ædes sacra.

Hinc passim vocatur Monasterium *apud Gotham*; *prope Gotham*; *extra muros*.

§. II. Conditum illud fuit circa annum Christi
1251 CIↃ CC LI. ab Henrico Sezzephant de Sibeleben, & Burchardo de Lura.

Hi enim nominantur fundatores in Notitia *Theodorici de Gotha*, & fratrum ejus, *Iohannis & Hermanni*, qvi iisdem & Conventui Sanctimonialium vendiderunt *allodium suum apud Gotham, cum omnibus eidem allodio attinentibus, & villula Rode*, (das Rödichen: ad viam sita, qvæ Fridericovvertham ducit)

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

ducit) *simul & Ecclesiam S. Crucis cum dote attinenti, tam propria, qvam illa, qvam in feodo possederant a Landgravio.* Id qvod factum anno Domini 1251. Vt igitur non diu ante conditum fuisse, admodum sit verosimile. Ex eadem etiam Notitia apparet, unde monasterio nomen: nempe ab æde, qvæ haut procul fuit, cognomine.

§. III. Abbatissarum nomina qvæ reperire licuit, subjicio.

J. (forte JVTTA.) (*Miseratione divina dicta Abbatissa.*) *1258.*
C. (an CATHARINA?) 1272.
KVNEGVNDIS. 1292.
AGNES. 1310. - 1321.
GERTRVD. 1322.
GVTELA. 1328.
JVTTA. (an eadem cum GVTELA?) 1332. - 1338.
GERTRVD. 1344. - 1349.
THELA. 1350.
MARGARETA WILLEKVMEN. 1357. - 1365.
CHRISTINA. 1368.
GERTRVD LEITENBERGIA. (Leythpergen) 1384. - 1404.
IOHANNA. 1418.
ELISABETHA (Elsa) DE BERNWALDE. 1431.
CATHARINA DORNHEIM. 1472.
OSANNA GANNERS 1484.
MARGARETA. 1523.

§. IV. Succedit monialium, qvæ ad meum conspectum venere, memoria.

Adilheida de Gelinden: soror uxoris Hermanni Iunioris, Camerarii de Vanre. 1292.
N. filia Heinrici Wisvverck, Col. Gothani. 1310.
Qvatuor virgines ex nobili gente Wangenhemia. 1326.

Catha-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Catharina de Seberg: cujus ſoror erat *Gertrud.* 1334.
Mechtild de Frunſtet (Frimſtet) *Prioriſſa.* 1338.
Gertrud de Sibeleben, *Cellaria.* 1338.
Mechtild, *Prioriſſa.* 1344. - 1358.
Margareta Willekumen. 1350.
Alheid de Arnſtet. 1350.
Eliſabetha de Wangenheim. 1354.
Catharina, & Agnes de Sonneborn. 1358.
Oſtirhilda, *Prioriſſa.* 1370.
Catharina Greſſin, *Prioriſſa.* 1371. - 1397.
Euphemia de Scharffenſtein, *Cuſtrix, Sacriſta.* 1384. 1388.
Iſentrud de Lengefeld, *Infirmaria.*
Cunigunda Leythbergen, *Capellana.*
Cunigunda Vynnen, *Subcapelana.*
Catharina Greters, *Subprioriſſa.*
Hempele de Folckſtete, *Subcelleraria.* } *1384.*
Gertrud de Sibeleben, *Subcameraria.*
Anna de Scharfenſtein, *Subcantrix.*
[illegible]argareta de Krauvvinckil, *Subcuſtrix.*
[illegible]gnes, *Prioriſſa.* *1388.*
[illegible]unigunda Heygen, Bertholdi, civis Gothani filia. [illegible]449.
M[illegible]areta Metteners. 1449.
Cat[illegible]ina, *Prioriſſa.* *1472.*

§. V. I[illegible]x Præpoſitis hujus cœnobii me neminem reperiſſe: [illegible] qvis dicere malit, horum vices ſuppleviſſe Abbates Georgenthalicos. His enim ex certo qvodam privilegio datum, monaſterio S. Crucis de ſpirituali regimine, ac ſcriba item proſpiciendi: id qvod
1486 anno CIↃ CCCCLXXXVI. confirmarunt Fridericus Elector,

& Iohannes fratres, Duces Saxoniæ. Qvia tamen *domus Præpositura* memoratur, Præpositos in eadem egisse, aliqvis suspicetur.

§. VI. Alioqvi Augustinianorum monachorum erat, singulis hebdomadis sermones sacros habere in monasterio: pro qvo certum ipsis reddebatur salarium. Hoc cum monachis aliqvamdiu negaretur, officium facere noluerunt, donec per Nicolaum Kaltsteten Cos. & Heinricum Martersteck, Senatorem Gothanos, res amice componeretur anno CIↃ CCCCLXIII. 1463

§. VII. In his igitur monachis proculdubio fuere, qvi *Capellani*, item *Confessores monialium* dicuntur: ex qvibus Bertholdus de Wechmar, & Eccardus de Franckenhusen, anno CIↃ CCCXXXVIII. Fridericus & Conradus de 1338
Saltza annis CIↃCCCLVII. & seqventibus, Bertholdus Schaf- 1357
ferad, anno - LX. Helevvigus de Heiligenstat, ejusqve socius Hartungus, anno - LXXXV. Sigfridus Gotheling an. 1385
CIↃ CCCXCVII. laudantur. 1397

§. VIII. Rebus monialium oeconomicis præfectus erat Provisor: qvem interdum clericum, qvandoqve & civem Gothanum fuisse puto. Ex his reperi Heinricum Lancophium, anno 1321. Albertum Landmann, 1335. Heinricum de Aspech, 1338. Güntherum, 1354. Heinricum Kleinekouf, 1357. Cunradum de Ordorf, 1360. Heinricum de Goldbach, 1385. Heinricum Körner, 1397. Iohannem Ruthardum, 1448. Iohannem Krondel, & Iohannem Haldeck, 1465. Scriba monasterii anno 1427. erat Albertus Möllerus.

§. IX. Aliqva etiam repetam ex memorabilibus ad hoc monasterium pertinentibus: qvorum longe plurima congessi in *Historia Gothana*, Deo favente, brevi edenda.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Anno. 1258. I. Abbatissa a Burchardo Comite de Brandenberg molendinum, piscinam, & jus patronatus Ecclesiæ in Goldbach accepit: id qvod Alexander V. Papa ratum esse jussit. Eadem bona Albertus Burchardi filius monasterio firmavit. 1284.

1275. Heinricus Rose, primarius civis Gothanus monasterio pistrinum dicavit.

1284. Vda, Theoderici de Tullstet vidua, eidem vendidit villam Cronberg.

1292. Kunegund Abbatissa, ab Heinrico de Meldingen, eqvite, aliqvot bona emit, Alberto Landgravio consentiente.

1293. Albertus Landgravius monasterium in singularem suam recipit clientelam.

1295. Eberhardus de Malsleiben monasterio donat molendinum ad pagum Mittelhusen, consentiente Hermanno Comite Orlamündano.

1297. Paulus & Petrus, fratres de Tullstet, castellani in Gotha, monasterio vendunt nemus Luchenrod, inter Tennebergam & Wintersteinium, consentiente Alberto Landgr.

1301. Idem Albertus generali qvodam privilegio beat monasterium, de qvibuscunqve bonis emendis, &, si qvæ legarentur, recipiendis. Idem Scultetum & Scabinos Gothanos jubet coercere juventam monasterio molestam. Idem an. 1303. monasterio tribuit judicium in villa Bufleben, & annuam qvinqve marcarum pensionem: idqve in gratiam uxoris Elisabethæ, ad cujus anniversariam post excessum memoriam moniales lautius erant tractandæ. Idem liberat monasterium ab omni exactione, precaria, vel angaria, tam generali, qvam speciali.

1309. Fridericus Admorsus monasterio adscribit molendinum Ailhardinum.

1310. Heinricus Wisvverck in monasterium valde est beneficus.

1314. Fridericus Admorsus monasterio donat sylvam Tatenberg.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

1322. Gerhardus de Remſtet eidem vendit cuncta bona ſua in Remſtet, ac jus patronatus Eccleſiæ ibidem adſcribit.

1329. Eliſabetha Arnshaugia, Friderici Admorſi vidua, a monaſterio emit tres manſos ab obitu ſuo monaſterio reddendos: ut & demortui mariti animam Deo commendent, & ſuum porro anniverſariū vigiliis ac miſſis celebrent moniales.

1332. Comites Heinricus ſenior de Svvartzburg, Heinricus Dominus in Svvartzburg, Güntherus Heinrici ſenioris germanus, & Güntherus Heinrici Domini in Svvartzburg frater, monaſterio dicant bona qvædam in Guntersleben.

1334. Iohannes XXI. Papa monaſterio ablata reſtitui, refragantes puniri juſſit.

1364. Albertus de Beichlingen, Epiſcopus - - - Gerlaci Archiepiſcopi Moguntini Vicarius in monaſterio conſecravit imaginem, conceſſis indulgentiis, qvi ad hanc orarent.

1365. Parochia in Remſtet monaſterio unitur, conſentiente Gerlaco Moguntino.

1368. Matrona qvædam, die Zehnerin dicta, monaſterio omnia ſua, bona tam mobilia, qvam immobilia donavit.

1395. Hermannus Epiſcopus - - - - Conradi Moguntini Vicarius, in monaſterio novum altare conſecrat, eoqve nomine bullam indulgentiariam edit.

1438. Monaſterium ab ordine fratrum Eremitarum in fraternitatem recipitur.

1486. Ex decreto Friderici Sapientis, Electoris, ac Iohannis fratrum, Ducum Saxoniæ, abrogata eſt conſvetudo, qva monaſterium S. Crucis ea omnia jubebatur parare, qvæ ad maleficorum ſupplicia reqviruntur.

1523. Margareta Abbatiſſarum ultima, unanimi totius Collegii conſenſu, parochiam S. Margaretæ Friderico Electori, ac Iohanni, fratribus, Saxoniæ Ducibus, reſignavit, acrporo cum Senatu Gothano de variis capitibus convenit.

1529. Septem moniales, pleræqve jam decrepitæ, in domo Præpoſituræ vixere ſuperſtites, qvibus certi reditus ad vitam deputatæ ſunt.

227

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

CAPVT V.

DE MONASTERIO AVGVSTINIANO EIVSQVE MONACHIS, ET MEMORABILIBVS. ACCEDIT NOTITIA SVPERINTENDENTVM, RECTORVM COLLABORATORVM IN CLASSE SELECTA, CONRECTORVM CANTORVM GOTHANORVM.

§. I.

1258 Anno CIↃCCLVIII. monachi ordinis Eremitarum S. Augustini Gotham cœperunt incolere, accepto a monialibus S. Crucis & Gothano Senatu spatio, vbi monasterium exstruerent. Institutum monasterium Inno-
1276 centius V. Pontifex anno CIↃCCLXXVI. confirmavit.

§. II. Numerus monachorum variabat: inter qvos præcipui erant *Prior* ac *Lector:* sic tamen vt hæ, præsertim prima dignitatum, essent ambulatoriæ. *Priores* enim nonnullos reperi, qvi mox posteriori loco haberentur.

§. III. Nos Priorum, Lectorum, ceterorumqve monachorum memoriam, qvam passim in Notitiis reperimus, subiungemus.

Gumpertus *Prior*, Gerhardus de Kunigese, *Cellerarius*, & *frater* Bertoldus Vitrarius. 1273.

Luthe-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Lutherus Prior. 1290.
Heinricus de Frimaria, *Lector*. 1323. *S. Theol. Prof.* 1336.
Vir fuit pius, probus, doctus, variisqve scriptis nobilis. Vitam eius scripsit *Cornelius Dielmannus*, eiusdem ordinis Iubilarius, Gandensis. Sed plura singulari opusculo brevi nobis dabit *Wilhelmus Ernestus Tentzelius*, Vir Cl. & historiam Ecclesiasticam summe doctus.
Conradus *Prior*. 1332.
Albertus de Frinstet *Prior*, Iohannes de Franckenhusen, *Subprior*, Bruno de Phertingsleben, Iohannes de Arnstet, Heinricus During *Prouisor*, Theodericus Vanebach *Custos*, Hartungus, Hermanni sub Arbore, ciuis Gothani, filius. 1354.
Ditericus Wynne. 1376.
Heinricus Francko *Prior*, Iohannes de Dachbeche, *Lector*, (Lesemeister) Giselerus *Subprior*, Iacobus Clopstein, *Prouisor*. 1398.
Hermannus Schmidt, *Prior*. 1402. *Custos*. 1419.
Heinricus Beuter. *Lector*. 1402.
Heinricus Cruder, *Prior*, (idem an. 1420. *Lector* & *Prior* audit.) Guntherus de Arnstet, *Subprior*, Iohannes Sigilbach, *Prouisor*. 1419.
Ditericus Karnpferd, *Prior*. 1429.
Heinricus Engel. Fratrem habuit Christianum. 1441.
Ditericus Arnoldi, *Lector* & *Prior*. 1450.
Bertholdus Stotze, *Prior*, Bertholdus Sture, *Subprior*, Christianus Winterstein *Prouisor*. 1453.
Conradus Kune *Prior*. 1456.
Iacobus Seberus *Prior*. 1473.
Et hic forsan idem est, qvi an. 1478. *Iacobus Rochlicius* vocatur.
Theodericus de Hirckingen, *Prior*, Iohannes Hof-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

meister, Georgius Hetzel *Lector*, Nicolaus Snytzer, Hermannus Francke, Iohannes Beringer, (hic *Provisor* fuit 1495.) Iohannes Glefer, Simon Wernheri, Conradus Zigler, Georgius Stotzing, Hermannus Geyla. 1482.
Nicolaus Stenderus. 1492.
Iohannes Brüheim, *S. Theol. Prof.* 1494.
Laurentius Czennerus, *Prior*, (*Provisor* 1498.) Iohannes Herden *Subprior*, (item 1498.) Heinricus Reusch, *Custos* (an. 1498. audit *Sacrista.*) 1495.
Iohannes Fischer, *Prior*, Caspar Lucæ, *Quæstor*. (Semmer / Rentmeister) 1498.
Vltimi monachorum fuere; Iohannes Missener *Prior*, Laurentius Czenner *Subprior*, Hermannus Geysse *Senior*, Iohannes Korner *Provisor* (Schaffener) Iacobus Smachtenburg, Iohannes Kalhart, Fridericus Schne, Heinricus Thilo, Fridericus Öhem 1525.

§. IV. Placet etiam afferre memorabilia qvædam huius monasterii.

Anno 1277. Frater Heinricus, Archiepiscopus Moguntinus omnes bullas indulgentiarum monasterio a suis antecessoribus, aliisqve Episcopis redditas confirmat.

1290. Bertrada, Heinrici Senioris de Wandisleben vidua, novo altari S. Michaelis dicavit prædium suum in Kintleben, vt pro anima defuncti mariti missæ in eo celebrarentur.

1317. Heinricus Comes Orlamundanus monasterio molendinum Mittelhusanum attribuit, quod antea Eberhardus de Molsleben jure feudali habuerat: pro quo eum Augustiniani omnium suorum operum bonorum fecere compotem.

1318. Petrus Moguntinus Archiepiscopus monachis indulget licentiam passim per diœcesin suam sacra obeundi.

1319.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

1319. Witego Episcopus Misnensis XL. dierum indulgentias illis elargitur, qvi in festo dedicationis ædis Augustinianæ, aliisqve feriatis diebus comparuerint, monasterio benefecerint, pro defunctorum animabus, vel denique coram imagine S. Mariæ in choro posita oraverint.

1323. Nobiles virgines de Retbach domum suam monasterio vicinam donant: qvam ab omni tributo sibi debito liberam pronunciat Senatus Gothanus.

1380. Ludovicus Archiepiscopus Mog bullam indulgentiariam emittit, in illorum gratiam, qvi coram imagine S. Mariæ in cœmeterio Augustiniano supplices oraverint.

1394. Balthasar Landgravius in æde Augustiniana novum altare erexit in honorem Christi, matris ejus Mariæ virginis, nec non corporis & sanguinis Dominici.

1427. Heinricus Adrimutanus Episcopus, Conradi Moguntini Vicarius, sacrarium in monasterio Augustiniano novum dedicavit, eidemqve multas indulgentias adscripsit.

1443. Augustiniani monachi spondent Senatui Gothano, se nonnisi certa bona a tributis aliisque oneribus vacantia habituros, &, si quæ nova ipsis legarentur, civibus vendituros.

1458. Wilhelmus Landgravius reformationem hujus monasterii sollicite urget, ac impetrat.

1492. Prior Augustinianus (*Nicolaum Stenderum* fuisse puto) a Canonico quodam trucidatus est.

1495. Fraternitas S. Sebastiani in hoc monasterio a civibus quibusdam Gothanis instituta est.

1523. Vltimi monachi de variis capitibus olim controversis cum Senatu compositionem inierunt: ac porro biennio post ipsum monasterium cum omnibus bonis immobilibus, itemqve ædis sacræ ornamentis ac clinodiis sponte reliqverunt.

§. V. Exinde bona hujus monasterii ad constituenda & augenda Ecclesiæ ac Scholæ ministrorum salaria a Iohanne, ac porro Iohanne Friderico, Electoribus destinata

stinata

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

ſtinata ; ædificia autem monaſtica (excepta æde ſacra, qvæ parochialis facta , cumqve præcipitem ruinam minaretur, curis Erneſti Pii, & Filii ejus laudatisſimi noviter exſtructa eſt) partim in Scholæ publicæ atqve œconomiæ, partim in Eccleſiaſtarum ac Præceptorum Scholæ habitacula ceſſerunt : ſic qvidem, ut Senatui bonorum adminiſtrandorum cura, Præfectis Ducalibus, nomine Sereniſſimorum Dominorum, eorundem inſpectio demandaretur.

§. VI. Qvam in rem cum devenio, non ingratum lectori meo fore arbitror, ſi hoc loco, primo Superintendentum & Diaconorum , deinceps Rectorum , Claſſis ſelectæ Collaboratorum, Conrectorum ac Cantorum Scholæ Gymnaſiiqve nomina, qvotqvot vel ſtudio proprio congesſimus, vel amicorum opera collecta ſunt, eademqve obſervationibus nonnullis diſtincta, recenſuero.

SVPERINTENDENTES.

I. Fridericus Myconius. (Mecum) D. 1524.

Gotham vocatus, in reſtituenda Evangelica doctrina & repurgandis ceremoniis ſtrenue elaboravit. 1526. uxorem duxit Margaretam, Bartholomæi Iackenii viduam. Obiit 1546. 7. April. annos natus 55. menſes tres, dies 17. Antonii Probi Orationem *de vita ejus ac obitu*, contraxit Melchior Adami, in *Vitis Theologorum Germanorum.* Orationem funebrem in ſchola, paulo ante deductionem funeris habuit Pancratius Süſſenbach, Rector: qvæ exſtat in calce Epiſtolarum Philippi Melanchthonis ad Myconium ſcriptarum & a Cyriaco Snegasſio editarum. Multa qvoqve memorabilia de eo collegit Paulus Ieniſius *in Annalibus Annæbergæ.* Nos ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, brevi de eo non pauca afferemus ſingularia. Nunc qvia nuper admodum Epitaphium Myconianum in cœmeterio Gothano ſollicite deſcripſit Cl. Tentzelius, cum benevolo lectore non pigrabor communicare.

ENΘΑΔΕ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

ΕΝΘΑΔΕ ΦΡΙΔΡΙΧΟΝ ΚΑΤΕ
ΚΡΥΨΕ ΜΥΚΩΝΙΟΝ ΑΔΡΩΝ
ΓΑΙΗ ΘΥΡΙΓΕΤΩΝ ΦΡΑΓΚΟΝ
ΕΟΝΤΑ ΓΕΝΟΣ
ΦΩΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΓΟΤΘΑΙ
ΟΙΣ ΟΣΠΕΡ ΑΝΗΠΤΕΝ
ΕΥΣΕΒΕΩΣ Τ'ΕΖΗ ΕΝ
ΔΕΚ' ΟΛΥΜΠΙΑΔΑΣ: Κ.Λ.
QVO DVCE GOTHA TIBI MONST
RATA EST GRATIA CHRISTI
HIC PIA MYCONII CON
TEGIT OSSA LAPIS.
DOCTRINA ET VITÆ TIBI
MORIBVS ILLE RELIQVT
EXEMPLVM HOC INGENS
GOTHA TVERE DECVS.

II. Iuſtus Menius, D.

Myconio ægrotanti primum fuit adjunctus: unde *Vice-Paſtor* audit Süſſenbachio. Lipſiam conceſſit anno 1557. Vide Camerarium in *vita Philippi.*

III. Simon Muſæus, D.

Eiſfeldiam vocatus abiit anno 1558.

IV. M. Johannes Cuno.

Antea Diaconus Freibergenſis. A Ducibus dimiſſus, accepto ſtipendio, Ienam venit anno 1561.

V. Petrus Egebertus. (Eggerdes.)

Ex Palatinatu vocatus, ſed ob motas de ſpontanea excommuni-

municatione controversias, aliasqve causas dimissus, anno 1562. Magdeburgum se convertit. Inspectio diœceseos interea Heinrico Thiloni, Diacono seniori demandata est.

VI. M. Melchior Weidemann.

Vocatus 1562. anno 1573. 8. Aug. dimissus.

VII. M. Iohannes Frey.

Anno 1582. Heldburgum discesit.

VIII. M. Iohannes Messerschmidt. (Machæropœus.)

Anno 1588. Gothæ obiit, postqvam vixisset annos 65. menses 6. inqve ministerio docuisset annos 34.

IX. Iohannes Wolffram, D.

Scripsit *Centurias V. testimoniorum de Sola fide*: qvæ multam viri lectionem arguunt. Præfuit huic muneri usqve ad annum 1598.

X. M. Michael Iulius. (Jülich.)

Patre natus *Matthæo*, qvi tonsoriam & chirurgicam artem exercuit Gothæ, & ex *Maria* uxore, *Iohannis Gothardi*, Archidiaconi Gothani filia, octo liberorum pater factus: ex qvibus superstites mansere *Michael* noster, *Iohannes*, Scholæ Molslebiensis præceptor, & *Caspar*, Ecclesiæ Wiglebianæ Pastor. Ipse Superintendens obiit anno 1605. postqvam Mariam matrem septuagenariam, annorumqve XXIX. viduam mense Ianuario sepeliisset. Varios scripsit sermones sacros, plerosqve Ienæ editos.

XI. M. Iohannes Helderus.

Introductus 1613. usqve ad an. 1621. Spartam ornavit.

XII. M. Balthasar Gvaltherus.

Professor Hebrææ lingvæ in Academia Ienensi, vocatus 1621. An. 1633. fit Superintendens Würzburgi, inde Brunsvvicum ad Coadjutoris munus discessit.

XIII. Salomon Glassius, D.

Philologus & Theologus magni nominis. Obiit an. 1656. 27. Iulii. Eidem in Schola Cellensi parentavit Michael Waltherus D. Superintendens in Ducatu Luneburgico supremus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

premus. Indicem scriptorum Glassianorum exhibent Theophilus Spizelius in *Templo Honoris reserato*, & Henninges Wittius *in Diario Biographico*.

XIV. Iohannes Christianus Gotter.

Vir pientissimus, & prudentissimus. Decessit anno 1677.

XV. Adamus Tribbechovius, D.

Supra religiosissimam, qva excellebat, pietatem, non solum in historia Ecclesiastica, sed & in aliis sacræ Theologiæ partibus exqvisite eruditus. Vir longiori vita dignissimus. Obiit anno 1687.

XVI. M. Heinricus Fergen.

Pietate, probitate, doctrina, liberalitate in egenos, & singulari afflictos erigendi studio præstantissimus. Inauguralem sermonem sacrum habuit hoc ipso anno 1688. die xx. Maji, Dominica *Vocem Iucunditatis*. Servet Deus virum optimum!

DIACONI.

Heinricus Thilo: qvondam monachus Augustinianus, mortuus an. 1565.

M. Georgius Merula. Antea Scholæ magister Gothæ.

Iohannes Gothard, D. Herr Moritz/nescio qvam ob caussam, vulgo dictus. Obiit 1547.

M. Iohannes Brembach. Vocatus 1547. mortuus 1570.

Iohannes Eisenberg. Antea Ludimagister Gothæ, vocatus 1551. sed 1554. Pastor Ichtershusanus designatus.

Iohannes Göring Antea Pastor in Laucha, vocatus 1565. Peste correptus vita excessit an. 1567.

M. Melchior Weidemann.

M. Iohannes Messerschmidt. Primum Ludimagister Waltershusanus, deinde Diaconus Saltzungensis, vocatus 1554.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

D. Iohannes Wolffram. Antea concionator Ecclesiæ Cathedralis Einbecensis, vocatus 1562.
D. Isaacus Hoch. Vocatus 1568. Obiit peste 1582. 21. Octob.
M. Iohannes Dunckel. Coburgum vocatus an. 1584.
M. Iohannes Erhard.
M. Iohannes Wagner. Erfurtum vocatus 1598.
M. Michael Iulius. Vocatus 1584.
Nicolaus Walther. Obiit anno 1603.
Nicolaus Rebhahn: ab anno 1598. Römhildam vocatus 1600.
M. Melchior Steinbrück. Obiit 1616.
M. Iustinus Sorge. 1616. vocatus.
M. Georgius Wagner. Obiit 1611.
M. Iohannes Kampf. Vocatus anno 1604.
M. Caspar Iulius. Vocatus anno 1611.
M. Liborius Thilo. Vocatus anno 1626. Obiit 1676.
David Kelner. Vocatus anno 1626.
Andreas Gnüge. Vocatus an. 1633. Obiit 1667.
M. Iohannes Strobel. Vocatus an. 1636. Obiit 1670. die 1. Aprilis, septuagenarius.
Tobias Dorfeld. Vocatus anno 1668.
Iohannes Conradus Hacke. Vocatus anno 1668.
Iohannes Adolphus Pfefferkorn. Vocatus an. 1676. Cranichfeldensis Pastor & Superintendens constitutus discessit anno 1686.
M. Iohannes Andreas Gnüge. Vocatus anno 1686.

RECTORES.

I. *Basilius Monnerus*, alias *Selinus* dictus, patria Vinariensis. Hic, superstite qvalicunqve Augustinianorum monachorum collegio, in schola Gothana docuit; post Iohannem Fridericum II. & Iohannem Wilhelmum Duces bonis literis imbuit. Hujus vitam alias plenius enarrabimus.

II. *Lau-*

II. *Laurentius Schipperus*: postea Pastor factus Sunthusii.

III. *M. Georgius Merula.*

IV. *M. Pancratius Süssenbach*, Silesius. Anno 1561. Sparta se abdicans scholica, in patriam reversus est. Wilckius in *Oratione de Schola Gothana, ejusque Rectoribus* an. 1596. Smalcaldiæ excusa, ait, eum *circiter viginti annos Scholæ inserviisse.* Sed ex Epistola qvadam, ad Iohannem Fridericum II. a Rev. Ministerio & Senatu Gothano an. 1562. perscripta, apparet, ipsum ultra triginta annos in schola Gothana elaborasse.

V. *M. Cyriacus Lindemannus*, Gothanus. Süssenbachii antea Collega, & Conrectorum primus. Hujus vocationem anno 1562. die decimo Septembris, Heldburgi confirmavit Ioh. Fridericus II. Qvanti eum æstimaverit Ioachimus Camerarius, ex seqventibus Wilckii clarum: *Carum istum inprimus habuit istud totius Germaniæ lumen Ioachimus Camerarius, qvem literis sæpius invisit atqve exercuit. Ideoqve cum aliqvando huc Lipsia & nuptiarum celebrandarum, & ipsius salutandi gratia venisset, in eodem hoc auditorio a Lindemanno rogatus, vir ille clarissimus Pythagoræi aurei carminis magnam partem cum summa freqventissimi auditorii admiratione interpretando absolvit.* Obiit Lindemannus Gothæ anno 1568. 8. (12.) Martii. Parentavit ei M. Ioh. Dinckelius, Superintendens Coburgensis: qvam orationem typis esse exscriptam, me docuit Cl. Strobelius Conrector Gothanus.

VI. *M. Paulus Schmidt.* Non diu præfuit Scholæ, ad Spartam Ecclesiasticam vocatus.

VII. *M. Iohannes Meierus.* Iena evocatus, Scholam rexit ad an. 1580. qvo Pastor factus Goldbacensis, ubi an. 1591. vivere desiit. Hoc Rectore an. 1572. ex decreto Iohannis Wilhelmi Ducis, Scholæ visitatio instituta est per D. Ioh. Wigandum, Prof. & Superintendentem Ienensem, & M. Bartholomæum Rosinum, Superintendentem Vinariensem.

VIII. *M. Iohannes Dinckelius.* Antea Hebr. L. Prof.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Erfurti. Tam freqvens habuit auditorium, qvale ante ipsum nemo. Postea Diaconus Gothanus, demum Superintendens generalis Coburgensis renunciatus est.

IX. *M. Iohannes Helderus*, Erfurtensis.

Rectoratu functus est ad annum 1592.

X. *M. Andreas Wilckius*. Vir eloqventissimus: id qvod *Svada* ejus, ab Amplissimo Clarissimoqve Viro Georgio Hesso, Gothani Gymnasii Rectore edita testatur. Obiit anno 1629. 19. Junii.

XI. *M. Iohannes Weitzius*.

Vir infinitæ lectionis. Vocatus anno 1631. anno 1641. Director Gymnasii renunciatus est. Decessit an. 1643. Pleraqve ejus scripta recensuit Wittius in *Diario Biographico*.

XII. *M. Andreas Reiherus*.

Vocatus 1641. mortuus 1673. Magnum & memorabile nomen indeptus est, non solum ex variis utilissimisqve scriptis, sed etiam fidelissima juventutis informatione: cujus testes sunt multi excellentissimi Viri, ipso Præceptore usi: qvos inter agmen ducit Illustris Noster STRUVIUS.

XIII. *Georgius Hessus*.

Hunc itidem plurimi passim ad clavum Reip. sedentes viri, præcipue in aula & Senatu Gothano, nec non variarum Ecclesiarum & Scholarum præfecti, Professores, Medici, aliiqve, Præceptorem agnoscunt: ejusqve liberalitatem in constitutis augmentis salariorum, Professores & Collegæ Gymnasii Gothani; nec non stipendia & præmia, Studiosi & discipuli; ut & eleemosynas pauperes vtriusqve sexus, ad seram usqve posteritatem commendabunt, gratiasqve pro iis agent immortales.

COLLABORATORES IN CLASSE SELECTA.

M. Martinus Hanckius: Vir celeberrimus. Vratislaviam vocatus, 1658.

M. Iohannes Rosenberg. Vocatus. 1661.
M. Heinricus Arstenius. Vocatus. 1672.
M. Iohannes Heinricus Rumpelius. Vocatus 1674. Vir excellenter doctus, ac de Gothano Gymnasio summe meritus.

CONRECTORES.

I. *M. Cyriacus Lindemannus.*
II. *M. Martinus Willichius.*
III. *Decerius.*
IV. *M. Christophorus Winerus:* Poëta Laureatus, postea Pastor Sunthusinus.
V. *M. Iohannes Schildius:* post scriba Senatus.
VI. *M. Iohannes Wipertus:* dein Pastor Sunthusinus.
VII. *Nicolaus Friede.*
VIII. *Iohannes Leopoldus.* Obiit 1600.
IX. *M. Bernhardus Glaserus*, Waltershusanus.
X. *M. Iohannes Weitzius.*
XI. *M. Iohannes Strobelius:* ab anno præsentis sæculi 31. usqve ad annum 36.
XII. *Iohannes Lutherus.*
XIII. *Georgius Hessus.* Vocatus 1637.
XIV. *Iohannes Schmidt.* Vocatus. 1673.
XV. *M. Iohannes Buslebius.* Antea Pastor in Girstet, tandem Adjunctus Mega-Cornerensis.
XVI. *M. Iohannes Balthasar Strobelius.* Vocatus 1678.

CANTORES.

Ex his mihi innotuere seqventes:
Andreas Heinnerus.
Iohannes Eisenbergius.
Iohannes Bezelius.
Iohannes Lindemannus.

Vitus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Vitus Theodericus Maroldus. Vocatus 1631. ob. 1666.
Iohannes Goldelius. Vocatus 1666. obiit 1685.
Iohannes Matthæus Schmideknecht. Vocatus. 1686.

CAPVT VI.
DE TEMPLO PAROCHIALI S. MARGARETÆ.

§. I.

QVando templum illud fuerit conditum, nondum, ex tot ſcripturis antiqvioribus habui exſculpere.
1254 Anno tamen CIƆ CC LIV. jam ſtetiſſe, ex Gerhardi Archiepiſcopi Moguntini qvodam priuilegio, monaſterio S.
1256 Crucis dato, colligo. Et qvia anno CIƆ CC LVI. Heroldus, *plebanus in Gotha*, laudatur, forte huic ædi fuit addictus.

1301 §. II. Anno CIƆ CCC I. plebanus erat *Chriſtianus:*
1328 anno - XXVIII. & - XXXIII. *Conradus de Schonow.*

1333 §. III. Anno laudato CIƆ CCC XXXIII. novum altare *Omnium Sanctorum* fuit erectum, ejusqve primus Vicarius inſtitutus Heinricus Wylleber.

1337 §. IV. Anno CIƆ CCC XXXVII. Heinricus de Kintleben Vicarium novi altaris SS. Petri ac Pauli, ceterorumqve Apoſtolorum inſtituit: id qvod nomine Heinrici Archiepiſcopi confirmant Lupoldus de Bebenburg, Præpoſitus S. Seueri Erfurti, & Conradus de Spigelberg Canonicus Aſchafenburgenſis.

1347 §. V. Anno CIƆ CCC XLVII. plebanum egit Nicolaus: qui in Notitia qvadam ſeipſum vocat *verum paſtorem Eccleſiæ S. Margaretæ in Gotha.*

§. VI.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

§. VI. Et hic qvidem, vna cum Henrico, Decano Ecclesiæ S. Crucis in Northausen, novum altare in æde sua condidit: cujus Vicarium Gerlacus Archiep. Moguntinus confirmat anno LIX. Nicolai memoria 1359
superat anno LXIII. 1363

§. VII. Anno CIↃ CCC LXXXIV. Balthasar Landgra- 1384
vius monasterio S. Crucis dedit jus patronatus ædis S. Margaretæ, pro jure patronatus Ecclesiæ S. Mariæ in monte, Decano & Canonicis anno LXXXVI. reddito. 1386

Exstat ea de re Notitia Gertrudis Abbatissæ, in die S. Matthæi Apostoli perscripta, itemqve Vrbani P. confirmatio, data apud Papæ castrum ciuitatis Luceriæ Christianorum 15. Kl. Maji, Pontificatus anno septimo: qvas in *Historia Gothana* integras afferemus.

§. VIII. Anno LXXXVIII. Hermannus de Wolff- 1388
hayn (Wolfhagen) parochus; *Vitrici* autem, hoc est, procuratores huius Ecclesiæ, erant, Heinricus Rucheri presbyter, & Gerhardus Sculteti, ciuis Gothanus.

Et hi qvidem, vna cum *Euphemia* moniali, *Sacrista* S. Crucis, ad Vicariam altaris S. Bernhardi in laudato monasterio, Erfurtensi Officiali commendabant *Hermannum de Wolfhain.* Commendatitiæ, vel ob repetitam *Vitricorum Ecclesiæ* memoriam (de his celeberrimus Schurtzfleischius singularem scripsit dissertationem) alibi a nobis edentur.

§. IX. Anno CIↃCCCCIV. Heinricus de Schoner- 1404
stet, novus plebanus, Gertrudi Abbatissæ S. Crucis pollicetur partem collectarum in æde S. Margaretæ acceptarum reddere.

§. X. Anno CIↃ CCCC X. Nicolao de Cassel, plebano 1410
Ecclesiæ S. Margaretæ, demortuo, ex decreto Iohannæ Abbatissæ, & Collegii monialium S. Crucis, succedit Heinricus Frisen. Et absqve hujus consensu ne pres-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

byteri (vt vocantur) terminarii, & fratres Minorum ordinis, in Ecclesia laudata sermones ad populum facerent, severe prohibuit Officialis Erfurtensis.

Alius Nicolaus plebanus fuit anno 1356.

1428 §. XI. Anno CIↃCCCCXXVIII. Christianus Alsvelde,
1451 & Heinricus Schmidt de Warza; anno autem - LI. Har-
1467 tungus Wieder, & Iohannes Wagner; anno - LXVII. Christianus Eschwege, & Helwigius Eisfeld, procuratores ædis
1469 S. Margaretæ fuerunt. Anno - LXIX. parochus erat Iohannes Ferber, Vicariorum unus Guntherus Basel. Porro anno - LXVII. nonnemo Vicariorum vocabatur Iaco-
1478 bus Michael, & alius anno LXXVIII. Stephanus Mussel.

§. XII. Hoc tempore scholam ad ædem S. Margaretæ habuisse, Conradi cuiusdam elogium facit: qvippe qui se nuncupat, *artium æqve ac huius scholæ magistrum*.

Conradus, wie in den freyen Künsten Meister / auch derselben Kirchen itzund Schulmeister. *Rector parvulorum* etiam vocatur.

1507 §. XIII. Anno CIↃIↃVII. plebanus erat Iohannes Reinber.

1523 §. XIV. Anno CIↃIↃXXIII. jus patronatus parochiæ S. Margaretæ, a Margareta Abbatissa ceterisqve monialibus S. Crucis, Saxoniæ Ducibus resignatum, Senatui Gothano fuit redditum.

§. XV. Plebanorum Pontificiorum ultimus, sed & inter primos Evangelicæ veritatis confessores fuit Iohannes Langenhain anno CIↃIↃXXXVI. mortuus. Neque tamen ipse docuit Evangelium, sed vicaria aliorum usus est opera. Lapidi ejus sepulcrali seqvens incisa fuit inscriptio:

Sub

Sub me Iohanne Langenhain hujus Ecclesiæ Paſtore cœpit mea opera & diligentia refloreſcere Evangelii doctrina ſincerior huic urbi anno Chriſti 1522. Nunc ſpiritus meus cum Chriſto vivit, caro autem mea hunc ſub lapidem poſita in ſpe beatæ reſurrectionis acqviescit. Anno M. D. XXXVI. die 24. 1536
Novembris.

§. XVI. Anno CIƆIƆXXXVII. Heinricus Thilo, Diaco- 1537
nus ſenior Gothanus, reditibus Vicariæ S. Barbaræ, in æde S. Margaretæ auctus eſt.

§. XVII. Anno CIƆ IƆLXXV. major campana hujus 1575
ædis ab Eccardo Köchero fundebatur Erfurti. Hæc, qvod ob fiſſuram, neſcio unde acceptam, incondite ſonaret, anno XCV. juſſu Senatus, e turri ædis dejecta fuit, præſentibus aliqvot ſpectatorum millibus: ac tum ex fragmentis, æreqve alio nova campana fundebatur.

§. XVIII. Anno CIƆIƆLXXVII. die XX. Auguſti, & pro- 1577
xime ſeqventi, Formula Concordiæ ab Auguſto Electore Saxone ſubmiſſa in templo S. Margaretæ publice prælecta fuit. Ex Gothanis autem (In der Superintendentur Goten) ſubſcripſere: Iohannes Frey M. Superint. Ioann. Meſſerſchmidt: M. Iſaac Hoch: Ioannes Wolffram: David Marterſteck: Valentinus Oſvvaldus: Chilianus Genzel: Georgius Prætor.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

1588 §. XIX. Anno CIↃIↃLXXXVIII. novum organum musicum in hac æde erectum fuit.

De eo singulare carmen scripsit *M. Christophorus Winerus*: qvod in *Sirena* ejus *Reusneriana* excusum.

1657 §. XX. Anno CIↃIↃCLVII. Iohannes Ernestus, Iohannes Philippus, Iohanna, & Sophia, Ernesti Pii liberi, in æde S. Margaretæ sepulti sunt.

1659 §. XXI. Anno CIↃIↃCLIX. XIX. Ianuarii, Georgius Frantzkius, magni nominis Cancellarius, in eadem æde sepultus est.

1660 §. XXII. Idem exeunte anno CIↃIↃCLX. obtigit Io-
1662 hannæ Elisabethæ, Ernesti Pii filiæ, annoqve LXII. Iohan-
1663 ni Philippo, filio, ac iterum anno - LXIII. Sophiæ Elisabethæ, filiæ.

1675 §. XXIII. Anno CIↃIↃCLXXV. IV. Iunii, ERNESTUS
1681 PIUS, annoqve - LXXXI. XXII. Ianuarii, vidua ejus Elisabetha
1682 Sophia, ac anni seqventis die XXV. Iunii horum filia Dorothea Maria, in hoc templo sepulti sunt.

CAPUT VII.

DE HOSPITALI DOMO S. MARIÆ MAGDALENÆ.

§. I.

HOc Xenodochium, sive, ut vocatur, Hospitalis domus, in platea, der Briel vocata, situm, a S. Elisabetha condi-
1229 tum fuisse anno CIↃCCXXIX. cap. I. ex Dressero monuimus.

§. II. At, si Notitiam fundationis intuemur, præcipuum auctorem habuit Ludovicum Thuringiæ Landgravium

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

vium, & Saxoniæ Comitem Palatinum, accedente matris, uxoris, fratrumqve consensu.

Ipsa Notitiæ verba huc spectantia sic habent: *Omnibus hanc paginam respecturis constare volumus, qvod nos domum Hildegardis in Gotha sponte offerentes Hospitale constituimus, matris nostre dilecte, & uxoris fratrumq; nostrorum perfecto accedente consensu.*

§. III. Etsi vero vel in ipso (qvod nondum vidi) avtographo, vel in apographo, omissa est epochæ memoria, qvin tamen is fuerit Ludovicus, S. Elisabethæ maritus, Hydrunti an. CIↃCCXXIX. mortuus, nullus propemodum dubito.

§. IV. Ne qvis tamen putet, nihil hac in re fecisse S. Elisabetham; utiqve eidem acceptum est ferendum, qvod sacrarium cum cœmeterio, & certus plebanus Xenodochio accesserit. Sic enim habet Gregorius IX. Papa in bulla confirmationis, Perusii IX. Kl. Martii Pontificatus anno II. (is erat a nato Servatore CIↃCCXXVIII.) data: *Ex* 1228
parte dilectæ in Christo filiæ & relictæ claræ memoriæ Landgravii Thuringiæ fuit nobis humiliter supplicatum, ut fratribus Hospitalis de Gotha, qvod ab eodem Landgravio & matre ipsius fundatum existit, construendi capellam & habendi cemiterium & Capellanum in ipsa licentiam concedere deberemus.

§. V. *Fratres Hospitalis*, in hac bulla, non alios esse, ac Ordinis S. Lazari, certum, & ex seqventibus fiet clarius.

§. VI. Anno CIↃCCLXXV. Bertrada de Tulstet, Hos- 1275
pitali pomarium legavit.

Ex Notitia Heinrici, Commendatoris provincialis fratrum S. Lazari, qvædam subjicio. *Domina Bertradis de Dulstet Hospitali nostro in Gotha pomerium in ejus anime remedium destinavit, conditione nihilominus adhibita, ut fratribus Heremitis ordinis S. Augustini loci prefati duo ex hoc talenta ceree in festo S. Michaelis jure censuali solveremus.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

1280 §. VII. Anno CIↃ CCLXXX. fratres Ordinis S. Lazari Brunſrodæ habitantes a Dynaſtis Heldrunganis bona villæ Brunſrodanæ emerunt. Cujus rei vel ob id hoc loco facienda erat mentio, qvia iisdem bonis Hoſpitale Gothanum poſtea fuit actum.

1283 §. VIII. Anno CIↃ CCLXXXIII. Albertus Thuringiæ Landgravius ſupremam hujus Hoſpitalis curam Eliſabethæ uxori commiſit. Qvæ proin id ipſum cum omnibus incolis & bonis ſuis in clientelam recepit.

Præceptum hujus Eliſabethæ Landgraviæ perſcriptum eſt Gothæ, anno 1293. in die Decollationis B. Ioh. Bapt. Ex eo præcipua afferam: *Qvia illuſtris Princeps noſter Dominus & maritus dilectus Albertus Thuringorum Landgravius Hoſpitale intra muros Gothanos nobis commiſit noſtro fidelis ſagacitatis regimine gubernandum. Nos igitur huic commiſſioni omnem qvam poſſumus diligentiam advertentes, id ipſum Hoſpitale cum omnibus ſuis pertinentiis nobis & noſtre ſubjugationi addicimus omni parte. Ita ut qvicunqve de cetero in ipſo Hoſpitali vel a ſuis proviſoribus qvidqvam extorſerint reqvirendo, ad nullius juſſionem vel angariam penitus teneantur, niſi a nobis in perſona propria ipſis fuerit hoc injunctum, ſi qvidem ſecus fieret, qvod abſit, hoc preſentie noſtri Domini qveruloſiſſime deferemus, & nobis eſſe factum per omnia aſcribemus.*

1304 §. IX. Anno CIↃ CCCIV. duo Friderici, patrueles Dynaſtæ de Heldrungen, fratribus Ordinis S. Lazari in Brunſroda adſcribunt jus paſtronatus Eccleſiarum in Bretla & Beernsdorff: qvæ poſtea qvoqve Lazaritæ acceperunt Gothani.

1441 §. X. Anno CIↃ CCCCXLI. Ditericus Langius, Decanus ædis cathedralis S. Mariæ, Hoſpitali vineta qvædam legavit, Holtzhuſæ ad Waſſemburgum ſita.

1479 §. XI. Anno CIↃ CCCCLXXIX. & ſeqventibus, Georgius Becke Ordinis S. Lazari Commendator & Præfectus Hoſpitalis Gothani fuit.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.393/d

Nam hoc, & pluribus annis seqventibus vocatur: Des Ordens S. Lazari Comtor, und Vorsteher des Spitals S. Marien Magdalenen.

§. XII. Anno CIↃ CCCCLXXXIV. Iohannes, Visitator Or- 1484
dinis S. Lazari per Germaniam confirmat cambium inter Heinricum Rosen, primarium civem Gothanum, & fratres Ordinis in Gotha factum.

§. XIII. Circa annum CIↃ CCCCXC. ex decreto In- 1490
nocentii VIII. Papæ, Ordo fratrum S. Lazari ordini eqvestri Rhodiorum jungitur: ac postea Petrus Clopsteinius, qvi per octennium Lazaritarum Ordini adhæserat, Commendatorem Rhodiorum eqvitum mentiens, ac Hospitali Gothano se immittens, eidem præesse cœpit.

§. XIV. Clopsteinius ille anno CIↃIↃXX. Ernesto Co- 1520
miti Mansfeldio bona Brunsrodana, pro annuo censu resignavit: qvæ res postea multis litibus januam aperuit, Iohanne, ac Iohanne Friderico Electoribus, a Mansfeldiis Comitibus, in gratiam Hospitalis Gothani, hæc bona repetentibus; sed Anastasio Schmalzio, Commendatore Weissenseano, favoribus Georgii Saxoniæ Ducis adjuto (is eadem bona a Mansfeldiis acceperat) retinente. Atqve ut ex actis patet, nondum hæc causa fuit composita, cum Dux Georgius de vita decederet.

§. XV. Interea Clopsteinius Evangelicam veritatem edoctus, uxorem duxit, ac Gothæ consenuit, anno
CIↃ IↃXXXVIII. mortuus: cum jam anno - XXIII. cum Sena- 1523
tu Gothano de variis controversiis convenisset, ac porro
anno - XXV. Hospitalem domum cum residuis bonis lau- 1525
dato Senatui resignasset.

§. XVI. Anno CIↃ IↃXLI. in locum ædiculæ Hospita- 1541
lis,

lis ruinam minantis aliud ædificium incolis pauperibus commodum fuit constructum.

§. XVII. Honesta satis ratio egenorum ab auctoribus mutationis est habita: id qvod instituta, qvæ hodieqve cura amplissimi Senatus perseverant, possunt commonstrare.

§. XVIII. Senes qvatuor & viginti, sexus qvidem utriusqve, hic sustentantur, qvibus per hebdomadas singulas, non panis solum, carnis ac potus demensa, qvæ sufficiant, ministrantur; verum etiam æris aliqvantillum victui ordinario additur, ac ne quid necessariæ ceteræ corporis curationi desit, sedulo est prospectum.

§. XIX. Ædium etiam partes aliqvoties, ubi opus erat, instauratæ sunt: & reditus istos veteres, egestatis amantes usqve adhuc plusculi, novarum fundationum accessionibus, liberaliter adauxerunt.

§. XX. In templo Hospitali contiguo, stato cujusqve hebdomados die Lunæ, sacra concio habetur. Qvod faciunt ex Academia reduces Studiosi, certis sibi invicem vicibus succedentes. Ac opera adolescentis alicujus scholaris, solemnes preces in senum concilio, mane, a meridie, vesperi, ter adeo per diem, præleguntur.

§. XXI. Hæc omnia ut ordine suo, & præterea decenter fiant, cura, si satis novimus, oppidani alicujus Pastoris semper erat præstitum. Hodie id muneris reverendo Archidiacono traditum esse, compertum habemus: cui, ut commodius hoc agat, habitatio in vicinia facta, & laboris honorarium constitutum est.

CAPVT

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

CAPUT IIX.

DE MAGISTRATIBUS LANDGRAVIORUM GOTHANIS, ADVOCATIS SCILICET, PRÆFECTIS, SCULTETIS, QUÆSTORIBUS ET QUÆSTURÆ ADMINISTRATORIBUS.

§. I.

Ex qvo Gotha in justam civitatis formam coalita Landgraviis Thuringiæ paruit, hi tum *Advocati* alicujus, tum præcipue *Sculteti* (hic sæculo XII. *Villicus*, nonnunqvam & *Præfectus* dicebatur) opera in dicendo jure fuere usi.

§. II. Etsi autem qvandoqve *Advocati* & *Sculteti* inter se confunduntur nomina, sic, ut is vocetur *Advocatus*, qvi alibi *Scultetus* audit: plerumqve tamen hæc distincta erant munera, ita qvidem ut Advocati major esset potestas ac dignitas, & non modo oppido Gothano, sed & toti civili diœcesi (interdum pluribus) præesset, eidemqve ipse Scultetus pareret.

§. III. Advocatis, qvi & *Voigtii*, corrupta voce, dicebantur, & plerumqve erant genere nobili, postea successerunt *Præfecti*; Sculteti autem *Præfecturæ Administratores* & *Qvæstores*: sic tamen, ut horum potestas æqve ac dignitas, pro temporum ratione, ac arbitrio Landgraviorum, Ducumqve Saxoniæ, variaret.

§. IV. Nos primo Advocatos, sive Voigtios, deinde Præfectos, postea Scultetos, Præfecturæ Administratores

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

& Qvæstores, qvorum notitiam ex avthenticis scriptis multo studio collegimus, cum benevolo lectore communicabimus.

ADVOCATI SIVE VOIGTII GOTHANI.

Heinemannus (Heilmannus) Abt. 1327. 1331. 1334. 1335. 1336.
Idem & *Scultetus* aliqvoties vocatur.
Conradus Snoze, *miles*. 1334.
Theodericus de Vlleibin. 1337.
Heinricus de Lichtenhain. 1342.
Heinricus de Loucha, *Advocatus in Gotha, & in Tenneberg*. 1345. 1349.
Ditericus Protzil. 1362.
Heinricus de Wirchusen. 1367.
Petrus de Nesselriden, *Advocatus Gothæ, Tennebergæ, & Wassenburgi*. 1372.
Iohannes a Köteritz. 1377.
Hermannus Sculteus. (Hermann Schultheis / Voigt zu Gotha.) 1382. seqq.
Albertus Sne. 1387.
Ditericus Protzil. 1388.
Sed qvia eodem anno Præfectum reperio *Conradum de Teutleben*, is forte Advocatus minor (Unter Voigt) fuit: qvalis anno 1397. erat *Iohannes de Bolstet*.
Ditericus de Molsleben. 1414. ac tum Ditericus Aschera *Advocatiæ scriba* erat.
Christianus ab Hain. 1415.
Heinricus de Tondorf. 1460.

PRÆFECTI.

Conradus de Teutleben. 1388.
Leonhardus a Rudevvitz. 1419.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Matthias Hovvgil. 1458.
Hermannus Vogel (Rugel.) 1468.1474.
Fridericus a Witzleben, *Gothanus ac Saltzensis Præfectus.* 1485.1486.
Otto Pflug. 1491. 1493.
Vlricus ab Ende, *Eqves.* 1498. 1499.
Georgius a Creutz. (Hauptmann zu Gotha.) 1541. 1544.
Nicolaus ab Ende. (Hauptmann zu Gotha.) 1553.
Bernhardus a Myla, (Oberster Befehlhaber zum Grimmenstein/Land-Hoffmeister/und Rath.) 1555. mortuus 1561.
Georgius ab Hanstein, (Oberster Befehlhaber der Vestung Grimmenstein/ auch Amtmann zu Creutzburg/ und Gerstungen.) 1561. - 1565.
---- a Brandenstein (Hauptmann) 1566.

SCVLTETI.

Heinricus de Ostheim. 1251.
Heinricus: *Villicus.* 1253.1254. Sed forte idem est cum priori.
Bertoldus. 1256.
Theodericus: *Villicus.* 1259. Th. *Scultetus.* 1269.
Heinricus de Hain: *Villicus.* item: qvi *Villicatus officium habuit.* 1271. 1273. *Scultetus.* 1273.
Withelo. (Wicelo.) 1275.
Güntherus de Loucha. 1280.
Ludovicus de Husen. 1283. - 1288.
Giselherus. 1284.
Heinricus de Mila. 1290. - 1303.
Heinemannus Abt. 1329. *Oppidanus & Scultetus in Gotha.* 1331. An. 1333. testatur, qvod *præsederit in foro judiciario, auctoritate illustris Dominæ, Dn. Elisabeth Marchionissæ.* Eundem cum *Sculteti* elogio reperi

anno 1334. Sed an. 1335. *Advocatus inclitæ Dominæ Dn. Elizabeth M.* & 1336. *Advocatus in Gotha*, vocatur.
Wernerus de Witzleben. (Richter zu Gotha.) 1334. - 1339.
Theodericus Bertrandus 1343.
Fridericus de Abiete. (Fritz von der Tanne.) 1347. 1348.
Wecilo Vynne. (Richter zu Gotha.) 1352.
Wernerus de Witzleben. 1357. - 1369. Ejus uxor erat *Kunegunda*, filius *Conradus*, gener *Christianus a Weidensee.*
Reinhardus Kardinal. 1363.
Iohannes Thamme. 1380.
Daniel Fromann. 1396.
Iohannes Hunold. 1427.
Iohannes Christiani. 1456.
Ludovicus Höne. 1468.

QVÆSTORES, ET QVÆSTVRÆ ADMINISTRATORES.

Schösser.
- Iohannes Löberus. 1491.
- Andreas Rabensberg. 1493.
- Iohannes Goldschmidt. 1580.
- Fabianus Löwe (Leo) 1521.
- Iohannes Löwe (Leo: item Löbe) 1537. - 1552.

Ambts-Verweser
- Paulus Sahlreuter. 1562. Obiit 1580.
- Laurentius Furstenauer, Salfeldensis. 1582.
- Fridericus Felder. 1597 - 1606.
- M. Iohannes Götze. 1607.
- Iohannes Heinricus Kohlhans, I. V. Lic. 1619.
- Christophorus Vlricus Lage. 1637.
- Iohannes Breithaupt. 1638. - 1680.

Daniel

Daniel Richter: *Præfecturæ Adjunctus.* 1656.
Tobias Schmidt. (Amts-Verweser.) 1680. -1683.
Ioh.Christophorus Heerwagen, Ddus, *Præfectus* 1684.

CAPUT IX.

DE ERNESTI PII, AC FRIDERICI SAXONIÆ DUCUM, CANCELLARIIS, CONSILIARIIS INTIMIS CONSISTORII PRÆSIDIBUS ET DIRECTORIBUS, PRÆFECTIS FRIDENSTEINII, CONSILIARIIS AULICIS, AULÆ MARSCHALCIS ET PRÆFECTIS, CAMERÆ DIRECTORIBUS ET CONSILIARIIS, CONSILIARIIS HONORARIIS, REI EQUESTRI PRÆFECTIS CONSISTORII ASSESSORIBUS, ARCHIATRIS, REDITUUM DUCALIUM CURATORIBUS, RERUM TUTELARIUM DIRECTORIBUS ET COMMISSARIIS, SECRETARIIS.

§. I.

ERNESTI PII, & qvi vestigiis paternis gloriose insistit, FRIDERICI Saxoniæ Ducum, regimen Viros semper habuit, multa magnaqve pietatis, doctrinæ, virtutis, & prudentiæ laude florentissimos, ac de Republ. infinitis modis meritos.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

§. II. Qvia autem horum merita, & pro meritis elogia hæc compendiaria ſcribendi ratio non capit, eorum tantum nomina, cum annorum, qvibus Spartam ſuam ornare, ac partim relinqvere cœperunt, deſignatione, hoc capite repræſentabimus; reliqva alii operæ reſervantes.

CANCELLARII ET CONSILIARII INTIMI.

Georgius Frantzkius, Vratislavienſis, D. Comes Palatinus Cæſareus. 1641. - mortuus 1659.

Wilhelmus Schröterus, Saltzburgenſis, D. Comes Pal. Cæſareus, antea Legatus Ducum Saxoniæ ad tractatus Pacis Osnabrugæ. 1660. m. 1663.

Vitus Ludovicus a Seckendorff, Eques Francus, *Conſiliarius intimus*. 1663. & 1664. quo Mauritii Saxoniæ Ducis Cancellarius & Conſil. intimus renunciatus eſt.

Erneſtus Ludovicus Avemann, Iſenacenſis, Conſiliarius intimus, & *Vice-Cancellarius*. 1666. *Cancellarius*, 1672.

Iohannes Fridericus Bachov, ab Echt, Gothanus, *Conſiliarius intimus*. 1675.

Fridericus Born, Konigſea-Thuringus, Ddus, *Conſil. intimus*. 1678. - 1684. quo Biruthum conceſſit.

Bernhardus Pflug, in Poſterſtein, *Conſil. int.* an. 1680. - 1683.

Chriſtianus Ludovicus a Schonberg, Dresdenſis, *Conſ. int.* an. 1683.

Hiobus Ludolphus, Erfurtenſis, *Conſ. int.* 1687.

Iohannes Heinricus ab Erfa, in Trebra, *Conſ. int.* 1687.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

CONSISTORII PRÆSIDES ET DIRECTORES.

Georgius Frantzkius, D. *Præses*. 1641. - 1659.
Iohannes Michael Straus, D. *Director*. 1641. - 1647. qvo Cancellarius Saxo-Hennebergicus Meinungæ factus.
Iohannes Christophorus Lobhartzberger, Vratislaviensis, *Director*. 1647. - m. 1655.
Wilhelmus Schröter, D. *Director*. 1655. - 1660.
Ernestus Ludovicus Avemann: *Præses*. 1660. - 1666.
Iacobus Heinricus Heidenreich, Erfurtensis, Ddus: *Præses*. 1666. m. 1674.
Iohannes Iacobus Avianus, Erfurtensis, D. *Præses*. 1674. - 1680. quo Cancellarius Coburgensis factus.
Magnus Saul, Denstetensis, Ddus: *Præses*. 1680.

CASTRI FRIEDENSTEINIANI PRÆFECTI.

Fridericus a Thillitsch, *Chiliarcha*. 1669. - 1681.
Otto Wilhelmus a Berlips in Vhrleben, *Generalis Vigiliarum Præfectus*. 1681. - 1683.
Iohannes Ericus Mellinus, Francus, *Chiliarcha*. an. 1684. 24. Martii: sed non multo post munus Præfecti resignavit.
Georgius Ernestus a Witzleben, in Liebenstein, *Vigiliarum Præfectus*. 1685. - 1688.
Ludovicus Heinricus de Sebottendorff, *Chiliarcha Locumtenens*. 1688. 1. Aug.

CONSILIARII AVLICI.

Iohannes Michael Straus. D. 1640. - 1647.
Iohannes Christophorus Lobhartzberger. D. 1641. - 1655.

Wil-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Wilhelmus Schröter. D. 1643.
Hieronymus Brückner, Erfurtensis. 1645. - m. 1656.
Ernestus Ludovicus Avemann. D. 1650.
Vitus Ludovicus a Seckendorff. 1650.
Iacobus Heinricus Heidenreich, Erf. Ddus. 1657. - 1674.
Hiobus Ludolphus, Ddus. ab an. 1664.
Achatius de Walwitz. 1664. - 1666.
Christianus Fridericus Prüschenck a Lindenhofen. 1665. m. 1678.
Iohannes Franck, Lubecensis, D. 1666. - m. 1670.
Iohannes Iacobus Avianus, D. ab an. 1666.
Paulus Becker, Vratislaviensis, Ddus. 1670. - m. 1678.
Iohannes Balthasar a Gabelkoven, Nob. Siles. ab an. 1676. ad an. 1680. quo *Regiminis Saxo-Meinungensis Director* factus: ac iterum ab an. 1685.
Fridericus Born, Ddus. 1676.
Iohannes Ludovicus ab Hanstein, in Walhausen. ab an. 1678.
Magnus Saul, Ddus, ab an. 1678.
Iohannes Laurentius Keysner, Arnstadiensis, D. ab an. 1680.
Vitus Ludovicus Göckel, Heldburgensis, ab an. 1680.
Christianus Adolphus Avemann, Gothanus, ab an. 1681.
Iohannes Brisemannus, D. ab an. 1681.
Iohannes Iacobi, Holsatus, D. 1684.
Hieronymus Brückner, D. Erfurtensis, (ab an. 1680. *Consiliarius Saxo-Meinungensis*) ab an. 1685.

AVLÆ MARSCHALCI
ET PRÆFECTI.

Georgius a Kötschau, *Aulæ Præfectus* (Haus-Hoffmeister) ab an. 1640. - 1655.

Dete-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Ditericus Pflug, Oldenburgensis, *Aulæ præfectus*, & postea *Aulæ Marschalcus*. an. 1659. - 1678.
Bernhardus Pflug, in Posterstein, *Aulæ Marschalcus*. an. 1680. - 1683.
Fridericus Bernhardus a Wangenheim, *Aulæ Præfectus*. an. 1680. - 1683.
Iohannes Ludovicus ab Hanstein, in Walhausen. (Haus-Marschall) ab an. 1683.

CAMERÆ DIRECTORES ET CONSILIARII.

Iohannes Michael Strauss, D. *Director*. 1640. - 1647.
Christophorus ab Hagen, *Consiliarius Cam*. 1640. - 1655.
Vitus Ludovicus a Seckendorff, C. C. 1655. - 1664.
Hiobus Ludolphus, Ddus, *Director*. 1664. - 1678.
Iohannes Breithaupt, Creutzburgensis, C. C. 1676. - 1681.
Fridericus Born, Ddus, primum *Consiliarius Cameræ*, 1676. postea ab an. 1680. *Director*, usque ad 1683.
Iohannes Ludovicus ab Hanstein. C. C. ab an. 1683.
Iohannes Brisemannus, D. C. C. 1681. - 1683.
Iohannes Iacobi, D. C. C. ab an. 1683.
Paulus Künhold, Königseensis, (ab an. 1680. *C. C. Saxo-Meinungensis*) C. C. ab an. 1685.

CONSILIARII HONORARII.

Georgius Achatius Heer, Norimbergensis, Comes Pal. Cæs. Legatus Ducum Sax. ad tractatus Pacis Osnabrugæ.
Iacobus Dumpfel, Francofurtensis.
Ditericus Pflug, Nobilis Oldenburgensis.
Fridericus Bernhardus a Wangenheim.
Elias Rudolphus Heidenreich.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

REI EQVESTRI PRÆFECTI.

Georgius a Wangenheim, in Thüngeda. 1641. m. 1659.
Ioachimus Vipertus a Dreskau. 1660. - 1666.
Wilhelmus Carolus a Romroth. 1666. - 1676.
Ioh Heinricus a Witzleben, in Elgersburg. 1676. - 1680.
Adolphus Augustus a Bestenborstel. ab an. 1680.

CONSISTORII ASSESSORES.

CLERICI.

Salomon Glassius, D. *Sup. Generalis*. 1641. m. 1656.
Christophorus Brunchhorst, Erfurtensis, *Concionator Aulicus*. 1640. - 1664.
Christianus Gotter, Muhlberga-Thuringus, *Sup. Gener.* 1657. m. 1677.
Ieremias Balthasar Ludovici, Erfurtensis, *Conc. Aul.* 1665. - m. 1673.
Andreas Bechmannus, *Conc. Aul.* 1673. m. 1676.
Wilhelmus Verporten, Lubecensis, *Consiliarius Ecclesiasticus*. 1668. - 1673. post *Superintendens Generalis Coburgensis*.
Adamus Tribbechovius, Lubecensis, D. *Consil. Eccles.* & postea *Superint. Generalis*. 1672. - m. 1687.
M. Heinricus Fergen, *Conc. Aul.* 1676. - 1688. qvo anno renunciatus est *Superint. Generalis*.
Abrahamus Giesbach, *Diaconus Aulicus*. 1656. - 1680.

POLITICI.

Iohannes Caspar a Miltitz. 1649. - 1670.
Gottlob a Seckendorff. 1660.
Guntherus a Griesheim. 1662. - 1665.
Iohannes Iacobus Avianus, D. 1666. - 1674.
Wolfius Gotfridus ab Hahn. ab an. 1670.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Iohannes Eberhardi, D. 1671.
Iohannes Balthasar a Gabelkoven. 1673. - 1680.
Vitus Ludovicus Göckel. 1678. - 1680.
Iohannes Laurentius Keysner. ab an. 1680.
Iohannes Iacobi, D. ab an. 1682.
Hieronymus Brückner, D. ab an. 1686.

ARCHIATRI DVCALES.

Balthasar Glassius, D. 1641. - 1666.
Daniel Ludovici. 1666. - 1680.
Iacobus Iodocus Raab, D. ab an. 1680.

REDITVVM DVCALIVM CVRATORES. (Renthmeistere.)

Iohannes Breithaupt. 1639. - 1676.
Paulus Künhold. 1676. - 1680.
Iohannes Fridericus Hendrich. 1680. - 1682.
Christophorus Kirsten. ab an. 1682.
Georgius Reichart. ab an. 1682.

RERVM TVTELARIVM DIRECTORES ET COMMISSARII.

Hieronymus Brückner. 1653.
Ditericus Pflug. 1653. - 1678.
Iohannes Heinricus ab Erffa, *Director*. 1680.
Iohannes Balthasar a Gabelkoven, *Director*. 1685.
Iohannes Eberhardi, D. ab an. 1670.
Vitus Ludovicus Göckel. ab an. 1676.
Christianus Adolphus Avemann. ab an. 1678.
Fridericus Hosfeld, Saltzungensis, D. 1678.

SECRETARII INTIMI.

Emanuel Fend, 1654. m. 1673.
Elias Rud. Heidenreich. 1662. - 1685.
quo Consiliarius Ducalis factus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

SECRETARII FEUDAL.

Christianus Kittelmann, Salfeldensis. 1645. m. 1651.
Iacobus Heinricus Heidenreich. 1652. - 1657.
Vitus Ludovicus Göckel. an. 1656. - 1670. qvo Præfectus Wasungensis, Sandæ, & Frauenbreitungen in Hennebergicis factus.
Hieronymus Brückner, Ddus. 1670. - 1680.
Bernhardus Zech, Vinariensis. 1680. - 1684. qvo Vinariæ Secretarius, & post Consiliarius Aulicus renuntiatus est.
Fridericus Rudolphi, Gothanus. ab an. 1684.

SECRETARII IUREDICIAL.

Antonius Güntherus Kirchberger. 1641. - 1652.
Elias Rudolphus Heidenreich. 1653. - 1662.
Christianus Zinckernagel. ab an. 1662.

SECRETARII CANCELLARIÆ.

Tobias Pfannerus. ab an. 1675. usque ad 1680. quo Præfectus Salfeldensis factus.
Fridericus Rudolphi, ab an. 1680. - - 1684.
Ægidius Funck. ab an. 1684.

SECRETARII CONSISTOR.

Antonius Güntherus Kirchberger. 1641. - 1652.
Elias Rudolphus Heidenreich. 1653. - 1662.
Güntherus Kirchberger, Isenacensis. 1666. - 1679.
Matthias Fulda, Saltzungensis. ab an. 1679.

SECRETARII REDITUUM DUCALIUM.

Georgius Reichart. ab an. 1678. - 1681.
Hiobus Kepler. ab an. 1681.
Ioh. Ieremias Bretschneider. ab an. 1681.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

SECRETARII RERVM TVTELARIVM.

Samuel Schleusing. ab an. 1655. usqve ad 1674.

Christianus Melchior Görlach. ab an. 1681.

CAPVT X.

DE MAGISTRATV OPPIDANO. DE SCABINIS, MAGISTRIS CONSVLVM, CONSVLIBVS SENATORIBVS.

DE SCABINIS GOTHANIS.

§. I.

SCulteto Gothano in dicendo jure jungebantur Scabini, ex præcipuis civibus delecti: qvos tamen & ipsos certo Collegio fuisse junctos, par est credere, qvia aliqvoties absqve Sculteto negocia qvædam expedivisse reperio.

§. II. Præcipuos igitur Scabinorum eosdem fuisse puto, qvi postea *Magistri Consulum*, hoc est, ut nunc loqvimur, *Consules* dicebantur. Nam qvi Consulum nomen habebant olim, nunc Senatores appellantur.

§. III. Ceterum qvia Scabinorum memoria in illis, qvas pervestigavi, scripturis variis, a medio sæculo XIII. incipit, ab illo qvoqve tempore eandem repetemus: deinde Magistros Consulum, &, ut nunc vocantur Consules, ac deniqve Senatores subjiciemus.

SCABINI.

Helherus Rigoberg. 1251.

Wicelo Longus. 1251. 1259.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Hervvicus (Hertvvicus.) 1251. 1254. 1256.
Cunradus de Wigeleiben. 1251. 1256.
Heinricus Vol. - - - 1251.
Ludevvicus de VVechmar. 1251.
Kunemundus, ſervus de Malsleiben. 1251.
Heinricus de Goldſtede. 1251.
Eilherus (Eilhardus.) 1254. 1256. 1259.
Bertoldus Grozhoubet. (Großhäupt.) 1254. 1269. 1271. 1273. 1284.
Cunradus de Nurenberc. 1254. 1259. 1269. 1271. 1273.
Albertus miles. 1254.
Ditmarus de Vfhuſen. 1254. 1272. 1273. 1275.
Hartungus Hertvvici (*Filius.*) 1256. 1259. 1272. 1273. 1284.
Heinricus de Seberge. 1256. 1271. 1275.
Heinricus de Oſtheim. 1256.
Hartmundus Hovehere. 1256.
Heinricus de Wandisleiben. 1256. 1271. 1272. 1273. 1275. 1280. 1284. Bertrada Heinrici ſenioris de Wandisleben vidua. 1290.
H. filius Kuntzen. 1256.
Hermannus Kumerer. 1256.
Bertoldus de Abiete. (Von der Danne.) 1269.
Heinricus Roſe. 1269.
Clemens de Tulleſtete. 1269.
Bertoldus Willekum. 1269.
Heinricus de Vfhuſen. (*Ditmari frater.*) 1269. 1271. 1272. 1275. 1280. 1284. 1290. 1300.
Sifridus Windesmann. 1269. 1284.
Güntherus Monetarius. 1271. 1280. 1284. 1285.
Heinricus. (*Dominæ Roſen F.*) 1271. 1272. 1273. 1275. 1280.

fa-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.393/d

famulus Alberti Landgravii. 1282. civis in Gotha. 1284. 1285.
Volmarus. 1271.
Cunradus de Gozbrechterode. 1271. 1273.
Cunradus de Mittelhusin. 1271.
Cunradus de Vfhusen. (*Heinrici frater.*) 1271.
Cunradus de Tuteleben. 1271.
Bertholdus Cellerarius. 1271. 1273.
Cunradus Hertvvici. (*Hartungi frater.*) 1272. 1284. 1290. 1300. Vide porro inter *Senatores.*
Wicelo (Witulo) Melzer. 1272. 1280. 1284.
Kirstanus de Tungesbrucken. 1272.
Th. Wizvverck. 1273.
Hermannus Willekume. 1273. 1275. 1280. 1284.
Volmarus Monetarius. 1275. 1285.
Wicelo de Arnstete. 1275.
Cunradus Hugoldi. 1275. 1280.
Guntherus Willekum. (*Hermanni frater.*) 1280. 1310. Hic filium genuit *Hermannum*, plebanum in Notleben, ab anno 1320. usqve ad 1360.
Heinricus Vlleiben. 1280.
Conradus Foil. 1280.
Theodericus Loige. 1280.
Heinricus Schafenicht. 1280.
G. Grozhoubet. 1285.
Hartungus Wirsinck. 1285. 1290.
Hartungus de Tutilstete. 1285. Vide *Senatores.*
Heinricus (junior) de Wandisleibn. 1290.
Gerlacus Gans. 1290.
VVernherus Thram. 1290. 1300.
Cunradus VVillekum. 1320.

MAGI-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

MAGISTRI CONSVLVM.

CONSVLES.

Heinricus de VVandisleiben. 1300. 1301.
VVicelo in Foro. 1300.
Hartungus Hottirmann, ſenior. 1301. 1303.
Hartungus Werſinck. 1303.
Hartungus de Tutilſtete. 1310.
Güntherus Willekum. 1310. 1353.
Cunradus de Witzeleiben. 1322.
Heinricus Haſemann. 1322.
Nicolaus Kleinekouph. (Kleinkopf.) 1323. 1327. 1335.
Heinricus Thyme. 1323.
Heinricus VVirſinck (de VVerſing.) 1327. 1328. 1333. 1337.
Bertholdus de VVandisleiben. 1333.
Heinricus VViſvverg. 1335.
Guntherus de Svvabehuſen. 1335. 1347.
Albertus Vinne. (*Vunno*) *1335*. Conjux *Kunegunda:* filii, *Petrus*, *Paulus*, *Albertus*, *Iacobus*. 1345.
Hermannus de Mittelhuſen. (*Metelbuſin.*) *133 5*
Bertholdus Leichberg. 1335.
Güntherus de Eilebin. 1337.
Hermannus ſub Arbore. (Unter dem Boom.) 1343. 1354.
Iohannes de VVechmar. 1344. 1349.
Hartungus VVerſinck. (forte *Iunior.*) *1349*.
Conradus Runicher. 1344. 1350.
Guntherus Hottirmann. 1350. 1363. 1366.
Hartungus Leichberg. 1362.
Heinricus Mennichen. 1366.
Hartungus Iani. 1380.
Guntherus Fritag; *Iunior.* 1387.

He-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Helvvigius de Molsleuben. 1387.
Iohannes de Svvabehuſen. 1409.
Nicolaus Dornheim. *1427. 1431.*
Hartungus VVillebir. *1431. 1445. 1455.*
Laurentius Hildegund. *1431. 1443. 1445.*
Guntherus a Greuſſen. *1433.*
Berhardus Zahnius. *1433.*
Conradus Brüheim. *1441. 1457.*
Heinricus Iani. (Iohn.) *1441.*
Apollonius VVolmer. *1443. 1455.*
Iohannes von Berge. *1449.*
Iohannes Erhardus, *Senior. 1457.*
Iohannes a Berga. } *1470.*
Petrus Schmied. }
Nicolaus Kalſtet. *1472.*
Hartungus Beltzen. *1474.*
Heinricus Engel. *1477.*
Gothardus Ihon. *1477. 1487.*
Iohannes Eſſebeck. *1483.*
Heinricus Krug. *1487.*
Hartungus a Kölben } *1494.*
Bartholdus Huph. }
Iohannes Hoffmannus, *Senior. 1497. 1500.*
Iohannes Götze. *1498.*
Iohannes Fusknecht. *1501.*
Dictus (forte *Benedictus*) Kranichfeld. *1505.*
Iohannes Lumannus. *1506.*
Iohannes Hartungus. *1507.*
Iohannes Arnoldi. *1512.*
Nicolaus Kühn. *1519.*
Iohannes Marterſteck. *1520.*

Iohannes Stengel. *1520.*
Heinricus Osvvaldus. *1521.*
Iohannes Reichenbach. *1524.*
Andreas Schultze. *1525.*
Hermannus Goltzius. *1525.*
Iohannes Osvvaldus. *1526.*
Caſpar Eiſenach. *1527.*
Iohannes Flidenerus. *1537.*
Hartungus Stigelius. *1537.*
Iacobus Langenhaim. *1540.*
VVolffgangus Hirschbach. *1540.*
Petrus Rockenſtuhl. *1545.*
Georgius Taffheim. *1551.*
Ioachimus Goldſtein. *1551. 1561.*
Melchior Kaun. *1556.*
Iohannes Reichenbach. *1557.*
Iohannes Kalmberg. *1559. 1561.* mortuus *1585.*
Paulus Bleicherodius. *1560.*
Valentinus Sorge. *1561.*
Chriſtophorus Pincks. *1560.*
Iohannes Schmidt. *1562.*
Georgius Daſch. *1566.*
Andreas VVeichart. *1571.*
Caſpar Mans. *1572.*
Ioachimus Schubartus. *1575.*
M. Fridericus Müller. *1581.* anno *1589.* iterum electus ſe excuſavit.
Conradus Schinkopf, *1585. 1593.*
Thomas Bachov, *Senior.* mortuus *1589.*
Paulus Kalmberg. *1592.*
Iohannes Schmidt, *Junior.* *1592.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Heinricus Hennninges. *1586. 1604.*
Iohannes Mattenbergius, Med. D. *1597. 1613.*
Iohannes Dunckelius. *1613.*
Iohannes VVeidemüller. *1618.* usqve ad *1647.*
Christ. Hirschbach. *1618. 1619.*
Iohannes Kalmberg. *1620. 1625.*
Thomas Bachov, *Junior. 1632. 1634.*
Hieronymus Kalmberg. *1632. 1634.*
Emericus Pfefferkorn, I. V. D. *1633.* Obiit *1668.*
Tobias Flemming. *1634.*
Iohannes Meusemann. *1641.* Obiit *1670.*
Laurentius Sorge. *1641.*
Iohannes Rosa, Med. Lic. *1647.*
Iohannes Langguth, I. V. Lic. *1662.*
Georgius Sorge. *1667.*
Iacobus VVeitzius, Philos. & Med. D. *1668.*
Esaias Sorge. *1670.*
Fridericus Hosfeld. I. V. D. *1674.*
Iohannes Christophorus Brodkorb. *1674.*
Heinricus Berckmann. *1675.*
Iohannes Laurentius Sorge, I. V. Ddus. *1685.*
Gotfriedus Mogk. *1686.*

SENATORES.

Cunradus Hertvvici.
Hartungus de Tutilstet.
Nicolaus Kleinekouf. *1303.*
Bertholdus Pellifex.
Heinricus de Elinde.
Heinricus VVillekum.
Tizelo Vunno.
Hermannus de Mölhusen.
} *1301.*

Heinricus de Honkirchen. } 1301.
Theodericus Schakan.
Hartungus ante portam. *1303*.
Conradus de Kinteleibin. *1318*. *1322*.
Hermannus de Mittelhusin. *1318*. (Filium habuit *Conradum* jam civem anno laudato) *1333*.
Adreas Vinne. *1318*.
Hartungus Kumerer. *1318*.
VVicelo in Foro. } *1322*.
Volmarus de Eschinber.
Heinricus de Swabhusen.
Bertoldus VVedirold.
Bertoldus de Tuteleben.
Ekkehardus de Saltza.
Nicolaus de Ordorp. *1322*. *1335*.
VVitterus. } *1322*.
Cunradus Runicher.
VVecilo VVinne. (Vinne.)
Heinricus Erhe.
Guncelinus VVillebot. *1322*.
Bertoldus Leythenberg. (Leichberg.) *1322*. *1333*. *1337*.
Erhardus de VVigeleubn. *1322*.
Cunradus de Aschere. *1322*. *1333*. *1335*. *1337*.
Ditherus de Hundesborn. *1327*. *1333*. *1335*.
Theodericus Vunno. *1322*.
Thodericus de Reinstete. *1322*.
Hartungus Hottermann. *1323*.
Reinhardus Fleischhauer. *1327*. *1335*.
Hermannus (Heinmannus) vor der Pfortin. 1327. 1335.
Bertholdus de VVigeleben. *1327*. *1335*.
Heinricus de Beringen. 1327. 1335.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Conradus Vierley. 1327. 1337.
Heinricus de Trugeleiben. 1327. 1335.
Hertvvicus Willekom. 1327. 1335.
Hermannus Ailhardus. 1327. 1335.
Heinricus VVizvverck. 1329.
Heinricus Willekum. 1333. 1335. 1337.
Heinricus Haſemann. 1333. 1335.
Guntherus de Sibeleben. 1333.
Conradus de Goldbach. 1333. 1335. 1337.
Sifridus Piſtor. 1333. 1335.
Conradus de Lina. 1333. 1337.
Iohannes de Vrimar. 1335.
Cunradus Runtheri. 1335.
Iohannes Saxe. 1335. 1344. 1349.
Iohannes Apt.
Heinricus (Heyne) Beyger. } 1335.
Heinricus de Riffinhein.
Theodericus (Tizilo) de Wedilndorf. 1335. 1344. 1349.
Guntherus de Eſcheneber. 1335.
Bertholdus de Kindesleben. 1335.
Cunradus de Tunna. 1335.
Guntherus de Ebelebn. 1335.
Hermannus de Mittelhuſen. 1337.
Bertholdus de Wandisleben. 1337. 1342.
Reinhardus Cardowil. 1337.
Ditherus N. 1337.
Guntherus de Swabehuſen. 1337. 1343. 1344. 1349.
Ekehardus de Wigeleben. 1342.
Daniel de Molburg. 1342.
Guntherus Monetarius. 1343.
Arnoldus Hottirmann. 1344. 1349.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Tizelo de Bertrada. 1342.
Heinricus de Bechſter. *Calvus.* 1344.
Waltherus de Mittelhuſen. 1344. 1349.
Hartungus Werſing. 1344.
Hartungus Wulleber. 1344. 1349. 1379.
Heinricus Mennechen. 1344. 1349.
Nicolaus Gerboto. 1349.
Hartungus Leichberg (Leithnberg). 1354. 1379.
Reinhardus de Wandisleben. 1357. Vxor *Kunegunda.* filii, *Tizelo & Otto.*
Sifridus de Molhuſin. 1362.
Guntherus Willekum, Hertvvici F. 1363.
Albertus Kalve. 1365.
Nicolaus Fritag. 1375. Vxor *Catharina,* gener *Daniel Vohum.*
Guntherus Fritag, Nicolai frater. 1375.
Ditericus Protzil. 1375.
Hartungus lani. 1375.
Heinricus de Sattinſtet. 1375.
Heinricus Werſing. 1387.
Conradus Francke. 1387.
Gerboto Vinne. 1387.
Nicolaus Ordo rp. 1387.
Chriſtianus (Kirſtanus) Eſcheleben. 1387.
Iohannes Sachſe. 1387.
Ditericus Sirſenhayn. 1387.
Hildebrandus Roſenzvvig. 1387.
Iohannes Eſcheleub. 1396.
Martinus Müter. 1396.
Iohannes Hutzel. 1396.
Cunradus Mogelinus. (*Camerarius*) 1409.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Iohannes & Nicolaus Diterici. 1418.
Heinricus Helmboldus. 1418.
Cunradus vom Lande. 1418.
Heinricus Kulſtet. 1427.
Conradus Major. (Groſſe Conradis) 1427.
Fridericus ab Hayn. 1427.
Apollonius (Juncker Apel) Oldesleuben. 1427.
Daniel de Smyra. 1427.
Hartungus Kammermeiſter: gener *Danielis de Smyra.*
Vxor *Elſa.* 1427. 1429.
Iohannes Sanderus. 1441. 1443.
Apollonius (Apel) Wolmer. (*Camerarius*) 1441.
Hartungus Wulleber. 1441. 1443.
Heinricus Kulſtet. 1441. 1443.
Nicolaus Dornheim. 1441. 1443.
Cunradus Rampe. 1441. 1443.
Hermannus ab Hoen. 1441. 1443.
Andreas Mullerus. 1441. *Camerarius.* 1443.
Laurentius Hildegund. 1441.
Gothardus (Göze) Fryer. 1441. 1443.
Heinricus Linſe. 1441.
Heinricus Marterſteck. 1463. 1472. Idem monetæ præfectus fuit Vinariæ. Vxor *Catharina.*
Iodocus Brengebier. *Senior.* 1487.
Iohannes Hoffmann. *Senior. Camerarius.* 1487.
Iohannes Eiffſchelieb. 1487.
Heinricus Wildung. 1487.
Iohannes Brengebier. (*Iunior*) 1487.
Nicolaus Gottſchalck. 1487.
Cunradus Emelieb. 1487.
Iohannes Fuſsknecht. 1487.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Iohannes Hoffmann, Iunior. 1487.
Iohannes Götze. 1487.
Ditericus Dunckel. 1522.
Caſpar Krieg. 1531.
Nicolaus Poppe. 1561.
Paulus Bleicher. 1561.
Iohannes Langenhain. 1561.
Cunradus Schinkopf. 1561.
Stephanus Firn. 1561.
Andreas Walter. 1561.
Nicolaus Fleming. 1585.
Iohannes Thilo. ob. 1598.

§. IV. Reliqvorum nomina usqve ad annum CIↃ IↃC XXXIV. nondum potuerunt congerere, qvibus Hiſtoria Gothana curæ eſt cordiqve. Qvem tamen optimus amicus meus, Fridericus Rudolphi, mecum communicavit Senatorum a laudato anno in præſentem usqve ſyllabum, non poſſum non repetere.

SENATORES OMNES ET SINGULI AB ANNO CIↃ IↃ CXXXIV. USQUE AD ANNUM CIↃ IↃC LXXXVIII.

Thomas Bachoven.
Iohannes Meuſemann.
Iohannes Lacke.
Ieremias Iacob.
Laurentius Sorge.
Iohannes Lindemann.
Paulus Schmidt.
Iohannes Buſſlöb.
Zacharias Krebs.
Michael Erneſtus Mattenberg.

} 1634. im neuen Rath.

Christophorus Kern. Christianus Sorge. Paulus Schaacke. Petrus Köber. Iohannes Baurmann. Hieronymus Ehrlich. Iohannes Hoffmann. Christophorus Sorge. Michael Poppo. Andreas Leining.	1634. im alten Rath.
Melchior Iunghans. Ieremias Kalmberg: (noviter accessit.)	1635.
Melchior Schmidt. Valentinus Kern. Iohannes Hellerung. Erasmus Stopfel.	1636.
Iohannes Sorge. Iohannes Bock.	1638.
Iohannes Grumbein. 1639.	
Daniel Lange. Iohannes Bottschuch. Fridericus Thilo. Michael Eichorn.	1640.
Georgius Sorge. Daniel Hoffmann. Iacobus Schramm. Hiskias Döhnel. Iohannes Kalmberg.	1641.
Nicolaus Thilemann. Iohannes Albrecht.	1642.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Christianus Fulda. }
Ieremias Ritter. } 1644.
Andreas Schmidt. }

Iohannes Rosa, Med. Lic. 1645.
Iohannes Christophorus Schmidt. 1646.

Heinricus Wencke. }
Iohannes Schmidt. } 1647.

Iustinus Thilo. 1648.

David Philipp Rombeck. }
Heinricus Berckmann. } 1650.
Matthæus Grohmann. }

Georgius Ernestus Scherer. 1651.
Iustinus Grauel. 1652.
Christophorus Dürfeld. 1653.
Iohannes Kellner. 1654.
Michael Käseweiss. 1654.
Esaias Sorge 1656.
Ioachimus Schierschmidt. 1658.

Iohannes Languth, I. V. L. }
Ioh. Georgius Wagner. } 1659.
Nicolaus Krause. }

Iohannes Melchior Schmidt. 1662.
Iohannes Otto. 1662.
Daniel Hoffmann. 1663.

Iohannes Esaias Thilo. }
Heinricus Beumelburg. } 1666.

Iacobus Weitz, Phil. & Med. D. }
Ægidius Funck. } 1668.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Iosephus Sander. 1669.

Elias Döhnel. Iohannes Cæsar. Elias Dörfeld. Iohannes Erneſtus Freund.	1670.
Chriſtianus Wallich. Iohannes Philippus Dantz.	1672.
Fridericus Hoſsfeld, I. V. D. Chriſtianus Behringer.	1673.

Fridericus Iohn. 1675.

Ieremias Ritter. 1676.

Chriſtianus Schmidt. Fridericus Bottſchuch.	1677.
Daniel Dreſſel. Caſpar Chriſtianus Wex. Iohannes Georgius Breithaupt. Iohannes Eraſmus Hütterod.	1678.

Salomon Reyher. 1679.

Iohannes Laur. Sorge, I. V. Ddus. Gottfridus Mogk. Iohannes Chriſtianus Freund. Iohannes Georgius Sorge.	1680.

Heinricus Sigismundus Mendius. 1683.

Iohannes Heinricus Dörfeld. Samuel Kellner.	1687.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

CAPVT XI.

ELECTA EX ANNALIBVS GOTHANIS.

§. I.

1207 ANNO CIↃ CCVII. Gotham ferali incendio prope funditus deletam, tradunt.

Debeo id Collectaneis Mss. Gothanis, non tamen multum antiqvis. Addebatur, ab una porta ad alteram tum prospectum patuisse.

1310 §. II. Anno CIↃ CCCX. Friderico Admorso, ex Elisabetha Arnshaugia, Gothæ natus est filius Fridericus.

Auctor de Landgraviis Thuringiæ cap. 85. *Anno Domini MCCCX. Marchio Fridericus congregato exercitu resedit in villa Tungede, disponens iter in Buchoniam contra Abbatem Fuldensem. Qvo tempore natus est ei filius in* Gotha: *de qvo tantum gavisus fuit, qvod expeditionem dimisit.*

1317 §. III. Anno CIↃ CCCXVII. prædones qvidam Gothæ sunt suspensi.

Idem Auctor de Landgraviis cap. XCII. *Eodem anno capti fuerunt Fridericus & Hermannus de Drivordia per Fridericum de Wangenheim, & advocatos Marchionis. Qvi qvia raptores fuerunt, & fovebant, unde ne occiderentur, detenti sunt in Wangenheim, & plures cum eis. Alii autem ducti sunt in* Gotha *& suspensi.*

1320 §. IV. Anno CIↃ CCCXX. & seqventibus Willekomiana familia, in aliqvot scriptis monasticis *Beneveniatis* dicta, præ ceteris Gothæ effloruit.

Nimirum laudato anno, inter Scabinos Gothanos erant *Conradus & Güntherus Willekom.* Et hic qvidem genuit *Hermannum*, plebanum in Notleben, qvi annum attigit 1360. Conradi frater erat *Hartvvicus Willekom*, cujus memoria exstat an. 1327. & 1335. *Heinricus Wilekom*, Consul (Senator) erat an. 1333.

An-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Anno 1350. inter moniales erat *Margareta Willekommen*. Anno 1353. reperio *Güntherum Willekom*, cujus ſoror erat *Margareta*, conjux Chriſtiani a Scharffenſtein. Anno 1363. laudatur *Bertrada* Gerbotonis, *Conradi Willekoms* filia. Taceo reliqva.

§. V. Anno CIↃ CCCXXX. Erfurtenſes cum Friderico *Gravi*, Thuringiæ Landgravio belligerantes, villas circa Gotham incenderunt. 1330

Auctor de Landgraviis cap. XCIII. *Erffordenſes aliunde CCC. lanceas conduxerunt, & cum Heinrico de Blanckenhayn capitaneo eorum civitatem exiverunt, & villas Marchionis circa Neuenmarck, Botilſtede*, Gotha, *Tungisbrucken rapinis & incendiis deſtruxerunt*.

§. VI. Anno CIↃ CCCXXXV. Senatus Gothanus domum Reinhartsbornenſis monaſterii in urbe ſitam ab omnibus oneribus immunem pronunciat: ſic tamen, ut Abbas ac Collegium Senatui qvotannis perſolverent undecim cum dimidio ſolidos: qvem cenſum Senatus eis remiſit anno CIↃ CCCXLI. 1335

Privilegia iſta Senatus in *Hiſtoria Gothana* integra afferemus. Domus monaſterii Reinhartsbornenſis e regione caſtri Grimmenſteinii olim fuit ſita, eo loci, ubi nunc habitat Schonbergius, Conſiliarius FRIDERICI Ducis intimus. Contra Georgenthalica domus habuit in platea Siblebiana, eamq; qvondam Dominus Seckendorfius reparavit, ac inhabitavit.

§. VII. Anno CIↃ CCCXLVII. dicatum & conſecratum eſt altare S. Nicolai, in noſodochio leproſorum ante urbem ſito, ejusqve primus Vicarius, a Nicolao, ædis S. Margaretæ parocho, conſtitutus eſt Heinricus Runecher. 1347

Ipſum inſtitutæ Vicariæ præceptum in manus meas venit, in *Hiſtoria Gothana* afferendum.

§. VIII. Anno CIↃ CCCXLIX. Iudæi veneficii ſuſpecti, perinde ac in aliis oppidis Thuringiæ, trucidabantur. 1349

Ieremias Wittichius in Notis ad *Gothæ Geographiam metricam*: An. C. 1349. *Iudæi Gotha, & deinceps tota Thuringia ejecti*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

fuerunt, occisis aliqvot millibus. Confer Spangenbergium in *Chronico Saxonico cap. 288.* ubi & de hoc anno seqventes affert versiculos:

Pestis regnavit, plebis qvoqve millia stravit,
Insolitus populus flagellat se seminudus,
Contremuit tellus, populusqve crematur Hebræus.
Inclytus atqve pius Princeps obiit Fridericus
Fit terræ Dominus Fridericus filius ejus.

1360 §. IX. Anno CIↃCCCLX. Fridericus Landgravius Iohannem & Guntherum fratres, Comites Schvvartzburgicos, Dominos in Wassenburg, & Abbatem ac Collegium Georgenthalicum diu discordes in gratiam reduxit Gothæ.

Qvod factum est die Martis post Dominicam *Qvasimodogeniti infantes.*

1366 §, X. Anno CIↃCCCLXVI. Fridericus, Balthasar, ac Wilhelmus, fratres Landgravii, servo suo discreto, Heinrico Voigtio (dem bescheiden Heintze Voiten/ ihren Hoff-Diener) deputabant certam pecuniam de tributo cerevisiario qvotannis accipiendā.

Tributum cerevisiarium appellavi, qvod in Notitia Landgraviorum dicitur das Bierrecht. Summa pecuniæ erat sechs Pfund Pfennige.

1372 §. XI. Anno CIↃCCCLXXII. iidem Landgravii, in gratiam Abbatis Georgenthalici, vico Hohenkirchen nundinas singulis diebus Dominicis celebrandas permiserunt: ea tamen lege, ne istæ urbi Gothanæ detrimento forent.

Testes privilegii laudantur, *Nobiles, Heinricus Burggravius de Starckenberg, Dominus Fridericus de Schonburg, Dominus in Glaucha, Fridericus de Wangenheim, Strenui, Christianus de Witzleben, Heinricus de Lengefeld, Marschalcus.* Perscriptum est Isenaci, die Martis post festum S. Vlrici. Non diu tamen dura-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

rarunt hæ nundinæ, utpote Ernesti Comitis Glichensis subditis damnosæ: ac anno - - LXXV. compositio inter Comitem & Abbatem eo nomine facta est: qvo de latius egi in *Historia Comitum Glichensium MS.*

§. XII. Hoc & seqventibus annis obstagii consvetudinaria jura obtinuerunt Gothæ.

Nam cum laudato anno 1372. Heinrico Abbati Georgenthalico bona qvædam venderentur a Diterico de Sibeleben, vadimonium pro venditore præstiterunt Ditericus miles, & Hermannus, cognati de Wechmar, Heinricus de Hetstet, Wechmariæ habitans, Heinricus de Stuternheim, & Hermannus de Sibeleben, in Guntersleben; ea qvidem lege, ut, si Ditericus Abbatem falleret, ipsi Gotham adirent, non prius egressuri, qvam Abbati factum esset satis. Verba hæc sunt: Die solden von Stund an / nach der ersten Manung ir iglich mit ein Knecht und mit zween Pferden inriten in die Stadt cu Gotha inn eine gemeine Herberge / da sie ingeheischt werden / und da leisten / und Inleger haldenn / also das Recht un̄ Gewonheit ist. Aliud exemplum reperio anno 1380. ac iterum an. 1387. item anno 1412. Sed de ipso Obstagio elegantissimam scripsit dissertationem, qvondam Academiæ nostræ, nunc Gothæ decus ac delicium, Iohannes Iacobi, Serenissimo Duci FRIDERICO a consiliis.

§. XIII. Anno CIↃ CCCXCI. agrestes qvidam, mota contra Iudæos seditione, capitali supplicio sunt affecti Gothæ. 1391

Auctor de Landgraviis cap. 132. *Anno Domini MCCCXCI. qvidam villani de villis prope Gotha ex inductione aliqvorum civium de Gotha, intraverunt civitatem Gotha contra Iudæos, volentes ditari: & irruentes in eos occiderunt plures, rapuerunt bona eorum. Qvorum occisorum qvidam decapitati sunt, & capitalem sententiam in præjudicium Principis & civitatis attentare præsumserunt.*

§. XIV. Anno CIↃ CCCXCVI. Balthasar Landgravius Heinrico ab Erfa, eqviti & Domino in Erfa, adscribit partem annui census urbis Gothæ. 1396

No-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Notitia Heinrici sic incipit: Wir Heinrich von Erfe Ritter / und Here daselbist. Datum *Sabbato in septimana Paschæ.*

1433 §. XV. Anno CIↃ CCCCXXXIII. certa lavacra in gratiam pauperum, eoqve nomine pro sacris habita, a Iohanne Happio, Canonico montis S. Mariæ, fuerunt instituta.

Sæpicule in antiqvis scripturis memoriam ejusmodi lavacrorum (Seelbade singulari nomine appellantur) reperi: at nunqvam tam expresse, qvam in Notitia, qvam servat Amplissimus Senatus Gothanus. Nos in *Historia Gothana* eandem repetemus integram.

1441 §. XVI. Anno CIↃ CCCCXLI. Dominica Vocem Iucunditatis, monasterium Reinhartsbornense ac Senatus Gothanus de molendino Remstetensi pridem disceptantes, invicem reconciliati sunt.

Id qvod potissimum promoverunt Ditericus Langius Decanus, & Ditericus Gans, Præfectus Gothani.

1459 §. XVII. Anno CIↃ CCCCLIX. Erfurrenses Friderico Electori homagio se obstrinxere in urbe Gotha.

Paulus Langius in *Chronico Citizensi* ad hanc annum: *Erfurdenses juraverunt Friderico Duci Saxoniæ & Marchioni Misnensi in Gotya semper bini, & bini.*

1470 §. XVIII. Anno CIↃ CCCCLXX. Wilhelmus Landgravius Gothanos cives cum Sunthusanis agrestibus de pascuis contendentes reconciliavit Vinariæ, die Lunæ post festum omnium sanctorum.

1487 §. XIX. Anno CIↃ CCCCLXXXVII. Senatus Gothanus monasterio Georgenthalico permisit, qvi noviter a se coemtam domum in platea Sibelebiana ab omnibus oneribus vacantem possideat: contra altera monasterii domus in eadem platea oneribus civicis sit maneatqve obnoxia, nec amplius censum de domo insigne Struthionis

nis præferente accipiat: præterea undam ex Leina in novam domum derivare posſit.

Facta eſt hæc concordia inter Abbatem & Senatum die S. Ægidii.

§. XX. Anno cɪↄccccxcvii. Heinricus Ruthenus Locum tenens in Thuringia Gothæ egit die Veneris poſt S. Eliſabethæ diem. 1497

Notitia qvædam ita habet. Heinrich Reuß von Plauen/ Herr zu Graitz und Cranichfeld/ verordneter des Orts zu Thüringen.

§. XXI. Anno cɪↄɪↄxxii. & ſeqventibus Ditericus Dunckel opulentus civis, & (ut puto) Senator Gothanus de noſodochiis urbanis & ſuburbanis optime fuit meritus. 1522

Multus eſt in eo laudando Auctor Collectaneorum MSS. de rebus Gothanis. Certiora tamen in poſterum licuerit tradere ex ipſis tabulariis Senatus.

§. XXII. Circa hæc tempora tumultus vulgi Canonicorum impurum cœlibatum turbaturus anſam dedit optimis qvibusqve tam ſacris, qvam civilibus inſtitutis.

Agnoſcit id Dreſſerus, cujus aliqua ſubjicio: *Sedato hoc tumultu, non licuit amplius alere concubinas ſacerdotibus, & cives etiam ipſi facti ſunt modeſtiores. Aſciti ſunt in Senatum viri qvidam docti, & uſu periti, qvorum conſilio & opera Respublica in omnibus eſt emendata. Refecti ſunt muri, vici, domus, templa, hoſpitalia, ut nova civitatis facies introducta videatur. Ita politia, diſciplina & religio reformata eſt.*

§. XXIII. Anno cɪↄɪↄxxviii. Viſitatio Eccleſiarum, uti alibi in Thuringia, ita Gothæ etiam fuit inſtituta. 1528

Præcipui Viſitatores fuere D. Georgius Pontanus, & Philippus Melanchthon.

§. XXIV. Anno cɪↄɪↄxxxi. in templo Auguſtinia- 1531

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

no pone altare qvoddam reperti sunt seqventes duo versiculi parieti incisi.

M.C. qvadratum, LX, qvoqve duplicatum
Oraps peribit, & Huss VViclefqve redibit.

Iohannes Wolfram *in Centuriis V. testimoniorum de sola fide* lit. Oo. 1. Anno Domini 1531. ist zu Gotha im Augustiner-Closter ein Altar kurtz hinter der grossen Thür zu der rechten Hand/ da ietzunder der Taufftein stehet/ an der Wand gewesen / in die Ehre S. Sebastiani erbauet und aufgerichtet/ welchen man abgebrochen und Weiberstühle in dieselbige Ordnung gemacht. Da man nun den Altar von der Wand abgebrochen / da hat man an der Wand hinter dem Altar (wie noch etlichen Leuten in dieser Stadt wissend) mit feinen scharffen und schwartzen Buchstaben folgendes leserliches distichon geschrieben gefunden. - - Das ist:

Wenn man wird schreiben tausend Jahr
Fünffhundert und zwantzig nim wol war/
Denn da wird fallen das lose Gesätrey/
Bittet für uns ihr Heiligen frey
Und wird des Huß und Wicklefs Lahr
Wieder blühen bey uns viel Jahr.

Welche Weissagung / sie sey von Iohanne Hiltenio, wie etliche gemeinet / oder von einem andern geistreichen Manne geschrieben worden / eben umb dieselbige Zeit ist erfüllet worden / dafür wir GOtt billich von Grund unsers Hertzens Lob / Danck / Ehre und Preiß sagen sollen.

1534 §. XXV. Anno CIƆIƆXXXIV. post novam Visitationem Ecclesiasticam, uti multa alia in meliorem redacta ordinem, ita qvoqve aucta fuere cleri Evangelici salaria.

Visitatores erant Iustus Menius, Fridericus Myconius, Georgius a Wangenheim, & Iohannes Cotta. Horum scriptura de augendo ærario Gothano aliisqve eo pertinentibus obsignata est Isenaci die Lunæ post festum Visitationis S. Mariæ.

§. XXVI.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

§. XXVI. Eodem anno, XVI. Septembris, mortuus est Iohannes Osvvaldus, Conſul Gothanus, Lutheri ac Melanchthonis ſingularis amicus.

Freqvens ejus eſt memoria in Melanchthonis ac Myconii Epiſtolis mutuis. Epiſtola LII. hæc reperias: *Mi Friderice, Franciſcus N. ad vos proficiſcitur exploraturus neſcio quid de ſuis ſacerdotiis. Eam rem ita agi vellem, ne Oswaldus offenderetur. Eſt enim habenda ei gratia pro opera hactenus navata. Nemo alius extorſiſſet a ſacerdotibus ea, quæ ipſe extorſit.*

§. XXVII. Anno CIƆIƆXXXVII Lutherus Smalcaldia 1537
ægrotus diſcedens, recuperata fere Tambachii valetudine, Gotham contendit, ubi eum Bucerus ac Lycoſthenes convenere.

Videantur B. Lutheri *Operum tomus VI. pag. 1074.* Mattheſius *in vita Lutheri ſermone XI.* Philippus *in Epiſtolis ad Camerarium, pag. 282.* Selneccerus *de vita Lutheri* ita: *Smalcaldiæ anno 1537. incidit Lutherus in morbum prorſus lethalem, calculo ipſum adoriente, ut ad dies undecim ne guttam urinæ emitteret. Ductus autem in oppidum Tambach, reſtitutus eſt priori valetudini: unde locum illum nominavit locum benedictionis ſuæ & conſolationis, Capernaum, ac domum, in qva ſanatus erat, Bethabara, id eſt domum tranſitus. In itinere* (Gothæ ſcilicet) *rurſus venerunt ad Lutherum Bucerus* & *Lycoſthenes, afferentes conſulis Baſileenſis literas.* Venit autem Lutherus Gotham, die Iovis poſt Dominicam Reminiſcere, divertens in ædes Iohanni Löwen; ac memini me legere, Myconium aliosqve Theologos tum ex ejus ore multa excepiſſe memorabilia.

§. XXVIII. Anno CIƆIƆXLV. ultimo die Octobris 1545
bona pars Gothanæ urbis miſerrime conflagravit.

Combuſtæ ſunt domus habitabiles ſexaginta & centum, tecta prope qvingenta. Myconium ob id lugentem ſolatur Philippus Epiſtola, 6. Novembris ſcripta, qvæ eſt inter Snegaſſianas 63. Hujus margini ſeqventia annotaverat Myconius: *Qvi mihi has literas attulerunt, referebant, hunc S. Virum*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Confessorem, Dominum Philippum, audito hujus urbis incendio illachrymasse,& post lachrymas hæc scripsisse. Valde enim hanc Vrbem propter Ecclesiam & Scholam, ac ministros fideles diligebat. Arsit Gotha anno 1545. ultima Octobris. Et fuit triduo silentium in Ecclesiis & Schola. Nomine qvoqve ipsius Academiæ Wittebergensis a Melanchthone ad Myconium epistola consolatoria, ut & centum floreni sunt submissa. Vide Epistolas Philippi a Pezelio editas *pag. 185*. Qvæ de hoc incendio ad Iohannem Reinholdum, Qvæstorem Salfeldensem a Gothano Qvæstore Iohanne Löwen perscripta est epistola, eam nuper inveni Salfeldi. Hujus summam alibi repetam.

1561 §. XXIX. Anno CIↃIↃLXI. turris portæ Sunthusanæ fulmine tacta est, illæsa, qvæ in ea degebat, paupercula muliere cum parvulis liberis.

1567 §. XXX. Anno CIↃIↃLXVII. turris sacrarii S. Iacobi fuit diruta: in cujus fere locum nova domus mercatoria successit. Turris illa ab isto sacrario der Capell-Thurm fuit dicta: qvæ tam excelsa erat, ut tormenta in eo disposita hostilibus castris essent infesta. Cæterum novæ domus mercatoriæ ædiles fuerunt Caspar Mans, Christophorus Götze, & Nicolaus Rausche: qvi die XXII. Iulii, hora pomeridiana prima, fundamenti primum lapidem collocarunt: id qvod iterum, qvod ad turrim, fecerunt die 18. Augusti hora undecima. Structura demum absoluta est anno 1577. ac constitit 8727. sexagenis, 34. grossis, & obolis tribus. De sacrario S. Iacobi alibi videbimus.

§. XXXI. Eodem anno, primum post obsidionem in cæmeterio funus fuit Margaretæ Meusemanniæ. Id qvod loqvitur lapidis sepulchralis, qvæ seqvitur, inscriptio.

DINSTAG. NACH. SA
MARCVS. VERSC-
HIT. MARGARETA
MEVSMAN. VND
SI. WAR. DAS. ERS-
TE. NACH. DER. BE
LEGERVNG. HIE
RAVSEN. BEGRABEN
IR. ALTER. 80. IAHR
DER. GOT. GNAT.

§. XXXII.

§. XXXII. Anno CIↃIↃLXXIV. & seqventi, controversiæ inter præfecturæ Gothanæ administratorem, Paulum Sahlreuterum, & Senatum Gothanum sunt compositæ. 1574

Prima hujus compositionis Notitia sedecim constans articulis perscripta est Coburgi, die 25. Septembris anno 1574. cujus tamen aliqvot articuli a Tutorum Electoralium, Saxonicorum & Brandeburgicorum consiliariis in favorem Senatus & civium ad eorum instantiam declarati sunt 19. Novembris, anno 1575.

§. XXXIII. Anno CIↃIↃLXXVII. publicatum Gothæ est præceptum, ne copulatio conjugum domi perageretur amplius, sed in æde sacra fieret. 1577

§. XXXIV. Anno CIↃ IↃLXXXI. M. Fridericus Mollerus raro exemplo, Medicus, Physicus, Senator & Consul Gothanus fuit renunciatus. 1581

§. XXXV. Qvæ inter Laurentium Furstenauer, & nonnullos ex Senatu Gothano gravissimæ coortæ fuerunt lites, anno CIↃ IↃLXXXV. sunt sopitæ. 1585

Commissarii in hac causa fuere Iohannes Ernestus a Teutleben, Præses curiæ provincialis Ienensis, (Hoffrichter) & Iodocus (Jobst) a Wangenheim.

§. XXXVI. Anno CIↃ IↃCI. die VIII. Septembris Gothæ observatus fuit terræ motus. 1601

In tantum, ut speculator de turri S. Margaretæ noctu descenderet, præ timore ingenti qvasi extra se positus. Ejusdem mensis die 29. tempestas ingens oborta, qvæ de turri domus mercatoriæ globum supremum cum signo draconis decussit.

§. XXXVII. Anno CIↃ IↃCXIII. post Visitationem Ecclesiasticam, jussu Iohannis Casimiri Ducis, a D. Iohanne Gerhardo, & Martino Gnügio Concionatore Coburgensi aulico, factam, novus Gymnasio Oeconomus datus fuit 1613

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Nicolaus Tresselius: leges item œconomiæ renovatæ, ac ædificium qvoddam in usum ægrotantium scholarium fuit constructum.

In hos usus, ex decreto Ducis, a Georgio Breithauptio Qvæstore Tennebergensi, ligna Gotham transmissa sunt.

§. XXXVIII. Eodem anno, tempore Cataclysmi Thuringici magna moles grandinum Gothæ decidit.

Meminit ejus rei M. Andreas Pulcius, Ronneburgensis, Fac. Philos. Ienens. Adjunctus, in Dissertatione Historico-Didactica *de Inundationibus in Thuringia hoc tempore factis.*

§. XXXIX. Eodem anno monumenta qvædam antiqvorum Thuringiæ Landgraviorum Gotha Reinhartsbornam sunt delata, in perennem memoriam ibidem asservanda.

De uno horum, Vir summus, Fridericus Hortlederus in *Annotationibus ad supremos honores Friderici Senioris Ducis Saxoniæ*: scripto nitidissimo: *Sic habet ipse monumenti lapis, egregium priscæ magnificentiæ exemplum. Qvod olim sua fata Isenaco Gotham, inde rursus anno 1613. ad Reinhardi fontem sacrum transtulerunt.* Hæc autem monumenta æri affabre incidi curavit ERNESTUS Pius, ipsæqve laminæ in Bibliotheca Friedensteiniana asservantur: qvorum ectypi per maximam FRIDERICI Ducis munificentiam in *Antiqvitatibus Landgraviatus Thuringici* brevi comparebunt.

1623 §. XL. Anno CIϽIϽCXXIII. omnes ac singulæ controversiæ inter præfecturam ac Senatum Gothanum feliciter sunt compositæ.

Decretum compositionis Coburgi est perscriptum die 27. Martii.

1633 §. XLI. Anno CIϽIϽCXXXIII. ferale incendium dimidiam urbem Gothanam consumsit.

Calamitates hujus incendii in *Historia Gothana* disertius exponam. Paucis eas describit Abrahamus Sauerus im Städte-Buch *pag. 663.*

§. XLII. Anno CIↃ IↃC XLI. Ernesti Pii auspiciis, typographia Gothæ fuit instituta. 1641

Quo de Serenissimo Duci Latino carmine gratulatus est Iohannes Weitzius.

§. XLIII. Anno CIↃ IↃC XLV. ex decreto Ernesti Pii Synodus Gothæ fuit habita. 1645

Adscribam nonnulla ex *Historia vitæ Ernestinæ*: Anno 1645. hielten Sie einen Synodum, und ließen darinn nicht allein von allerley guter Anstalt in Kirchen und Schulen/ wie auch wegen Einführung der so sehr gefallenen Kirchen-Zucht reiffe deliberation pflegen/ und alles in einen gewissen Schluß/ sondern auch gleich darauff alles zur gewünschten Execution bringen: da denn auch gewisse Anstalten gemacht wurden/ wie die bösen Gewohnheiten/ und alles unordentliche Wesen möchte bemercket/ und zur gebührenden Ahndung angezeiget werden.

§. XLIV. Anno CIↃ IↃC XLVI. XXIII. Martii novum incendium Gotham miserere afflixit. 1646

§. XLV. Anno CIↃ IↃCL. die X. Augusti in urbe ac provincia Gothana, solenni ritu Deo devotissimæ actæ sunt gratiæ. 1650

In perpetuam hujus Pacis memoriam Ernestus Pius Ioachimicos aliosqve nummos cudi fecit, cum hac epigraphe:

GOtt den HErren lobt und ehrt/
Fördert seine Furcht und Ehr
Der den Frieden hat beschehrt/
Sonst besteht er nimmermehr.

§. XLVI. Eodem anno inter Consiliarios Ducis cooptari meruit Ernestus Ludovicus Avemannus, antea Consiliarius Kirchbergicus, ordinumqve Ducatus Isenacensis Syndicus, jam a pluribus annis Consiliarius intimus, ac Cancellarius optime meritus: cui porro vegetam senectam concedat Deus.

§. XLVI.

287

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

1659 §. XLVII. Anno cIↃ IↃC LIX. XV. Ianuarii, Georgius Frantzkius, Cancellarius Saxo-Gothanus, ICtus illuſtris, vitam cum morte commutavit.

Wittichius in Notis ad *Geographiam metricam Gothæ*: Georgius Frantzkius, *ICtus incomparabilis, Com. Palat. Cæſ. in Sereniſſima Aula Saxo-Gothana Cancellarius, Conſiſtoriiqve ibidem Præſes præclariſſime meritus, placide Gothæ in ædibus ſuis obdormivit die 15. Ianuar. 1659. anno ætatis ſuæ ſexageſimo quarto, & die 19. ejusdem ſolenniter ſepultus in templo S. Margaretæ ad mediam partem aræ prope Principis ſepulturam ab ara remotiorem.* Laudavit eum erudita oratione Martinus Hankius. Sed & dotes Frantzkianas pro meritis nuper extulit, qvi iisdem multa ſe debere fatetur, illuſtris Dominus Seckendorfius in præfatione *Orationum Germanicarum*. De liberalitate Frantzkiana, ac inprimis in aliqvot ſtudioſos juvenes ſcholæ olim operaturos, alibi dicemus.

1660 §. XLVIII. Anno cIↃIↃC LX. diviſione terrarum Hennebergicarum inſtituta, Erneſtus Pius, præfecturis Waſungen, Sand, & Frauen-Breitungen auctus eſt.

Paulus Martinus Sagittarius, Ioh. Chriſtfridi, Theologi, filius egregius, in *Erneſto Pio cum Erneſto Electore collato*: Diviſio *mille votis deſiderata, mille qvoqve modis impediebatur. -- Et ſic ſpes omnis de diviſione jam videbatur conciſa, non tamen penitus occiſa. En enim ex improviſo Dei nutu iterum excitatur, erigitur. Dicitur dies, conveniunt Miniſtri Principum; res ex ſententia tranſigitur. Qvid ERNESTVS? Lætatur, publicas Deo decernit grates, &, ut teſtatior diviſionis extaret memoria, argenteos nummos conflari curavit, in qvorum uno latere ſcutum Ducatus Saxonici & Principatus Hennebergici inſignia referens, cum ſeqventibus in peripheria verbis: FRIED IN GEMEINSCHAFT NEHRT. In altero vero hec, qvæ ſeqvuntur, comparent: ZVM LOBE GOTTES VND GEDÆCHTNIS HENNEBERG THEILVNG VND HVLDIGVNG IN WASVNGEN d. XI. Sept. 1661. Et in ambitu: VNFRIED DVRCHAVS VERZEHRT.*

§. XLIX.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

§. XLIX. Anno CIↃ IↃC LXII. Ernestus Pius bonam 1662
Thuringiæ partem annonæ caritate pressam provida liberaliqve cura sua erexit, ac singulariter in Superintendentes suos fuit beneficus.

Videatur *Historia vitæ pag. 80. & 84.*

§. L. Anno CIↃ IↃC LXV. die x. Julii novum in- 1665
cendium Gotham deformavit. Sed provida Patris patriæ cura effecit, ut post paucos annos splendidiorem formam receperit.

Cl. Iohannes Heinricus Rumpelius in *Oratione* memoriæ Ernesti Pii dicata: *Si tantum in annos proxime præteritos regredior, & expendo qvanta vis providentiæ hujus fuerit, ubi Gotham ferme consumtam, & fatalibus deletam incendiis reparavit, eqve lutea lateritiam excitavit, venit mihi in mentem, fore, ut si qvæ fixa incedere moveriq; possent, haud dubie civium domus, lares, niduliqve omnes levarent sese funditus, prodirentq; ad urnam EJUS, acturi gratias, qvod EJUS auspicio indemnes partim manserint, partim in meliorem habitum assurrexerint.*

§. LI. Anno CIↃ IↃC LXVI. Ernestum Pium gravis sol- 1666
licitudo exercuit de novo Collegio Theologico ad Nicolai Hunnii consilium instituendo.

D. Iohannes Gvilielmus Bajerus, celeberrimus Theologus nostras, in *Oratione funebri* Ernesti Pii: *Qvæsivit autem annon saltem mentes hominum fortius convinci possint, si maxime lingvis eorum & calamis fræna imponi non possint. Huic autem rei inservire visus est celebris libellus B. D. Nic. Hunnii Germanico idiomate conscriptus, in qvo disputat doctissimus autor: utrum, & qva ratione ab Ecclesia Lutherano-Evangelica exortæ cum adversariis religionis contentiones componi possint? tandem convenientissimum fore judicat, si peculiare qvoddam Collegium Theologorum constituatur, qvibus, aliorum negotiorum onere liberatis, unice incumbat, controversias fidei ab his, qvi nunc sunt, hæreticis motas tractare. Felicem se fore putavit beatissimus Ernestus, si vel eo modo, qvem proposuerat Hunnius, vel alio convenientiore, idem effici posset. Sumtuum magnitudo non*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

deterruit animum generosum, præsertim, qvi collectos sua parsimonia thesauros ad nullam rem promtius, qvam juvandam Ecclesiam recludere consueverat.

§. LII. Eodem anno singularem raramqve beneficentiam adversus omnes Verbi divini ministros in Ecclesiis scholisqve laborantibus demonstravit.

Vnicuiqve enim Adjuncto XX. Diaconis X. Scholæ Præceptoribus V. Ioachimicos fecit persolvi.

1667 §. LIII. Anno CIↃIↃCLXVII. Corpus statutorum provincialium Gothæ typis fuit exscriptum.

Iohannes Ernestus Schadius, Schleusingensis Gymnasii Rector in Orat. funebri Ernesti Pii: *Curæ vere paternæ & summorum meritorum in remp. B. Ernesti pars est non postrema, qvando de constitutione & conservatione externæ disciplinæ & bonorum morum tum in Ecclesia tum Politia, vitaqve civili & communi hominum vita, de observatione τάξεως καὶ εὐσχημοσύνης in cultu divino, de administratione justitiæ in judiciis, de ratione & reqvisitis processuum, de conditione statutorum, consvetudinum, redituum, de officio ministrorum Ecclesiasticorum & Politicorum, Parentum & liberorum, conjugum, opificum, operariorum, servorum prudentissimas leges, inclyta mandata, edicta placida, rescripta, responsa promulgavit, uti in illustri constitutione illa provinciali Gothæ An. C. M. DC. LXVII. typis exscripta videre licet.*

1668 §. LIV. Anno CIↃ CIↃ LXVIII. Ernestus Pius Gothæ Ioachimcos fecit cudi, cum inscriptione singularis suæ pietatis teste.

Historia vitæ *pag.* 78. Anno 1668. liessen die göttlichen Eigenschafften auf Thaler bringen und diesen Reim darzusetzen:

Du HErr bleibst ewig / wie du bist /
Das höchste Gut mit Macht gerüst /
Weist alles / bist an allem Orth /
Führst alles weißlich / hälst dein Wort /
Schaffst recht / thust guths / erbarmest dich /
Vergiebest die Sünde gnädiglich.

§. LV.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

§. LV. Ex qvo anno CIↃIↃCLXXII.' XIV. Aprilis Fridericus Wilhelmus III. Dux Saxoniæ Stemma Altenburgicum præmatura morte finivit, luculenta illa hæreditate auctus est ERNESTUS Pius. 1672

Historia vitæ Ernesti *pag. 73.* das letzte und wichtigste aber hat GOtt biß in Ihr hohes Alter noch verspahret / da nemlich / nach des Höchsten unerforschlichen Rath und Willen / die Füstl. Altenburgische Linie / durch den höchstseeligen Hintritt ihres letztern Printzen anno 1672. den 14. April. gäntzl. abgangen / und Ihre Fürstl. Durchlauchtigkeit / als nechster Agnat und Successor, mit allen hinterlassenen Altenburgischen / Coburgischen und Hennebergischen Landen / befället / und selbige / ausser dem nachgehends / durch Fürstl. Vetterliche Vergleichung / der Fürstl. Weymarischen Linie abgetretenen Aembter / nach fast 70. Jähriger Sonderung / unter dem Fürstlichen Gothischen Hauß wieder zusammen kommen / und also recht wahr gemacht worden / daß demjenigen / der nach dem Reich Gottes und seiner Gerechtigkeit zum ersten trachtet / das übrige alles zufallen werde. Hanc Historiam seqvitur Imhofius in notitia Imperii Procerum lib. IV. cap. II. p. 233. Confer Clauderi Stemma Saxonicum pag. 128. f. Johann Georg Wilcke im Sächs. Nepote pag. 426. vor seinem Ende / da Er schon über Siebentzig / schickte Ihm Gott noch eine sehr reiche Erbschafft zu / als Anno 1672. die Fürstenthümer Altenburg und Coburg / von Hertzog Friedrich Wilhelm ansturben. Gleich als müste der wiederumb beschencket werden / der Zeit seines Lebens und Regierung so viel Geschencke an seine Unterthanen und andere bedürfftige gethan. Cum nuncius a Nobili qvodam Altenburgo submissus Gotham veniret, eqvidem in diversorio Nolano agebam: eoqve ipso factum est, ut inter primos acciperem fata Principis Iuventutis, sed & fortunam Ernesti Pii per totum orbem spectabilem, qvam mox qvoqve carmine Germanico expressi, eidemqve titulum Remuneratæ Pietatis (die belohnte Gottesfurcht) præscripsi.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

1677 §. LVI. Anno CIↃIↃCLXXVII. FRIDERICUS Dux Tonnensi dynastia, nec multo post Tonnensi archivo ab an. CIↃIↃCXL. in hac Academia abscondito auctus est.

De priori Tobias Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Principum gentibus cap. II.* Tonnæ *dynastiam emtionis jur non ita pridem patrimonio titulisqve* FRIDERICUS *adjecit. - - Et vero titulo dynastiæ hujus non nisi ipse gaudet, sibi tantum, & qvos ex eo nasci contigit, contingetve, comparatæ.* Tonnense Archivum una cum aliis scripturis ab excessu Christiani Schenckii liberi Baronis in Tautenburg, qvem ultimus Comes Glichensis Iohannes Ludovicus in Tonnensibus hæredem scripserat, in tenebroso qvodam Bibliothecæ Academicæ angulo repositum, tum demum meruit in apricum proferri, cum FRIDERICUS Dux Tonnæ factus fuisset Dominus. Neqve qvalemcunqve meam hac in re operam indotatam sivit abire Augustus hic literatorum Mæcenas: cui majora indies Ducalis fortunæ incrementa ex intimis apprecor suspiriis, EIUSQVE SERENISSIMÆ CELSITUDINI studia mea historica ceterosqve honestos conatus humillime commendo.

NOTA

Qvod per meam absentiam in calce pag. 8. seqventia fuerint omissa:

Ottone Imperatore Hassia & Thuringia dono data est. Petrus Bertius *Commentar. Rerum Germanicarum lib. III.* *Oppidi faciem ex pago sumpsit circa annum 964. opera potissimum Guilielmi Archiepiscopi Moguntiacensis, cui a fratre Ottone Imperatore data est Thuringia cum Hassia.* Sed Thuringiæ δῶρον Ottonis ἄδωρον fuisse, jampridem demonstrare cœpi in Epistola de antiqvo Thuringiæ Statu: ac multo id fiet magis in *Antiqvitatibus Marchionatus Thuringiæ* jampridem affectis. Id miror, etiam supra laudatum Illustrem Peiferum commentum illud de Ottoniana donatione Constantinianæ non absimili, *in Lipsia* sua admisisse. At qvis est, præsertim in conciso illo scribendi genere tam oculatus, ut omnia pervideat?

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.393/d

Weltweiser Pallas-Freund/du wahrer Musen-Sohn/
Ihr rechtgebohrnes Kind/ das allem Neid zu Hohn
Mit ungebrochner Müh nach voller Weißheit
strebet/
So ehrt dein strenger Fleiß / das werthe Vaterland/
Die Stadt voll Redlichkeit / die unter GOttes Hand
Bey seiner Fürsten Wohl in reichem Seegen lebet!

Recht! Gotha ist es werth und hat es längst verdient/
Daß man ihr Alterthum/ so noch als Jugend grünt/
In Schrifften unsrer Zeit mit sonderm Nach Ruhm bringe:
O Stadt/ von Gothen nicht / von GOtt selbst / aufgebaut/
Die auf des Höchsten Wort und dessen Ehre schaut/
Daß dich kein harter Sturm / noch bange Noht beschwinge!

Führ auf/ verjahrte Welt / die Mauern deiner Macht/
Die ihr Gedächtnüß noch auf unsre Jahre bracht/
Gewiß du must dich fast für unserm Gotha schämen!
Hier blüht das Regiment / dem die Gerechtigkeit
So manchen hohen Glantz / so manche Krafft verleiht/
Wovon wir guten Nutz und viele Freude nehmen.

Die Wasser strömen hier in ungemeiner Lust/
Die Wasser/ so vom Stul und aus des Lammes Brust
Zu unsrer Seeligkeit das müde Blut erqvicken.
Mich deucht/ ich hör es noch / wie rein die Qvellen gehn/
Wie viele Seelen da beym hellen Ufer stehn/
Und voller Frölichkeit auf solch ihr Labsal blicken.

Ich sage von der Kunst / von Wissenschafften nicht/
Die als ein Holdgestirn /ja als der Erden Liecht

Die Strahlen ihrer Glut in ferne Länder werffen.
Apollo findet hier sein ungefälschtes Hauß.
Manch Adler führt daselbst die Kinder redlich aus/
Und lehrt sein frommes Volck die jungen Augen schärffen.

Es schreibt die Klugheit längst in ihre Tempel an/
Wo kein gelehrtes Haupt verdirbt/ noch sterben kan/
Was uns vor Sonnen seyn aus solchem Liechte kommen/
Mit denen Phöbus selbst auf gleichen Wagen fährt/
Die unsre Sterblichkeit als wie die Götter ehrt/
Und die Perenna hat in beyde Arm genommen.

Die Fürsten sind zu groß vor diß mein schwaches Rohr/
Denn ihre Thaten gehn biß an Matutens Thor/
Und lassen schwerlich sich in enge Zeilen schrencken.
Sie sind in güldnem Schmeltz auf Diamant gestellt.
JAN FRIEDRICHS Nahmen liebt mehr als die halbe Welt/
Der wird den tapffern Ruhm nicht mit dem Erdklump sencken.

JAN FRIEDRICH welchen Gott erleuchte Augen gab/
Dein niemals sterblich Lob verachtet Nacht und Grab.
So lang die Saale rinnt in ihren lispel Flüssen/
So lang ein hoher Berg biß an die Wolcken läufft/
Und mit dem Tannen-Busch um unsre Auen schweifft/
So lange wird dir auch dein Jlna dancken müssen.

So weit Diana gläntzt in ihrem Silber Schein/
So weit Vesuvius den aufgebranten Stein
Vermischt mit Dampff und Rauch aus tieffer Asche schläget/
So weit der Ister rauscht/ so weit die Donau reißt/

Wenn

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Wenn sie sich in die See aus vielen Krügen geußt/
So weit auch hat der Ruff das Sachsen-Lob getragen.

Ein Maro müste hier durchaus beschäfftigt seyn/
Und taucht er seinen Kiel gleich in den Gold-Fluß ein/
Wenn er der Fürsten Gang genau beschreiben wolte;
Wenn man ERNESTENS Treu/ den Andachts-vollen Muth/
Den auserwehlten Geist/ der gleich erhitzter Glut/
Hin in die Höhe gieng/ kaum halb entschatten solte.

Tritt selbst Eusebie/ tritt selbst an meine Statt/
Entwirff/ wofern du kanst/ auf ein verewigt Blat
Die wahre Frömmigkeit und überirrdsche Gaben/
Damit der theure Fürst stets nach dem Himmel flog/
Und wie kein schnöder Tandt sein Hertz zurücke zog.
O daß die Länder nicht viel solche Väter haben!

Der grosse FRJEDRJCH ahmt dem theuren Vater nach/
Der Held/ von dessen Lob schon an der Sternen Dach
Schrifft der Unsterblichkeit auf reinen Muscheln glänzet/
Der Held/ Asträens Schutz/ auf deren Wag und Stahl
Er sich durch eigne Hand gebaut ein Ehren-Mahl/
Das an Augustus Glück und dessen Bogen grentzet.

Er ist den Künsten Hold/ und legt den Pusican
Auch an Gradivus Zelt vor Gottes Kirche an.
Das frische Fürsten-Hertz und gantz Durchlauchte Sinnen
Bezeugen in der That/ daß Alexanders Geist
Der sich wie Hercules auf Tugend nur befleißt/
Jhn von der Wiegen an gelockt zum Ehren-Zinnen.

Wohl

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d

Wohl unter dessen Schutz/ O edles Gotha/ dir!
Der Höchste wolle noch zu aller deiner Zier
Manch einbeschrencktes Wohl aus seinem Schoosse legen!
Es streue dir das Glück bey ungestöhrter Ruh/
Aus seiner reichen Gunst die Frühlings-Bluhmen zu/
So ist kein Sturm/ kein Brand/ kein Donner dir entgegen!

Du aber fahre fort/ du hochgeschätzter Freund
Mit dem es Gotha stets so wohl und treulich meint/
Dein rühmlich Vaterland der Folgezeit zu zeigen.
Der Nachklang/ welcher sonst Gelehrte edel macht/
Hat deiner Stirn bereits was höhers zugedacht/
Und wird nie deinen Fleiß/ nie deine Müh verschweigen.

Dieses setzte dem Herrn Respondenten zu Andencken
treuer Freundschafft

M. J. Lauterbach.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.393/d